

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Pris 25 öre.

MORNINGBRI S

N:r 5 Årg. 27
MAJ 1931

HÄN MOT EN NY TID

Medaljer och Plaketter

av standardmodeller ständigt i lager.

Begär vår katalog över standardmedaljer o. bägare!
MEDALJER och FÖRENINGSMÄRKEN med sär-
skild komposition utföres av oss.

Skisser och kostnadsförslag fritt på begäran!

Bägare och Pokaler

av silver och nysilver.

Vid behov av kongress- och festmärken vänd
Eder till oss! Vi ha utfört ett stort antal
dylika märken bland annat Socialdemokratiska
Partiets nya 1:a Maj märken (se sid. 100).

Kungsgat. 17

SPORRONG & Co.

Stockholm 1

Tel. namnanrop: "Sporrong & Co."

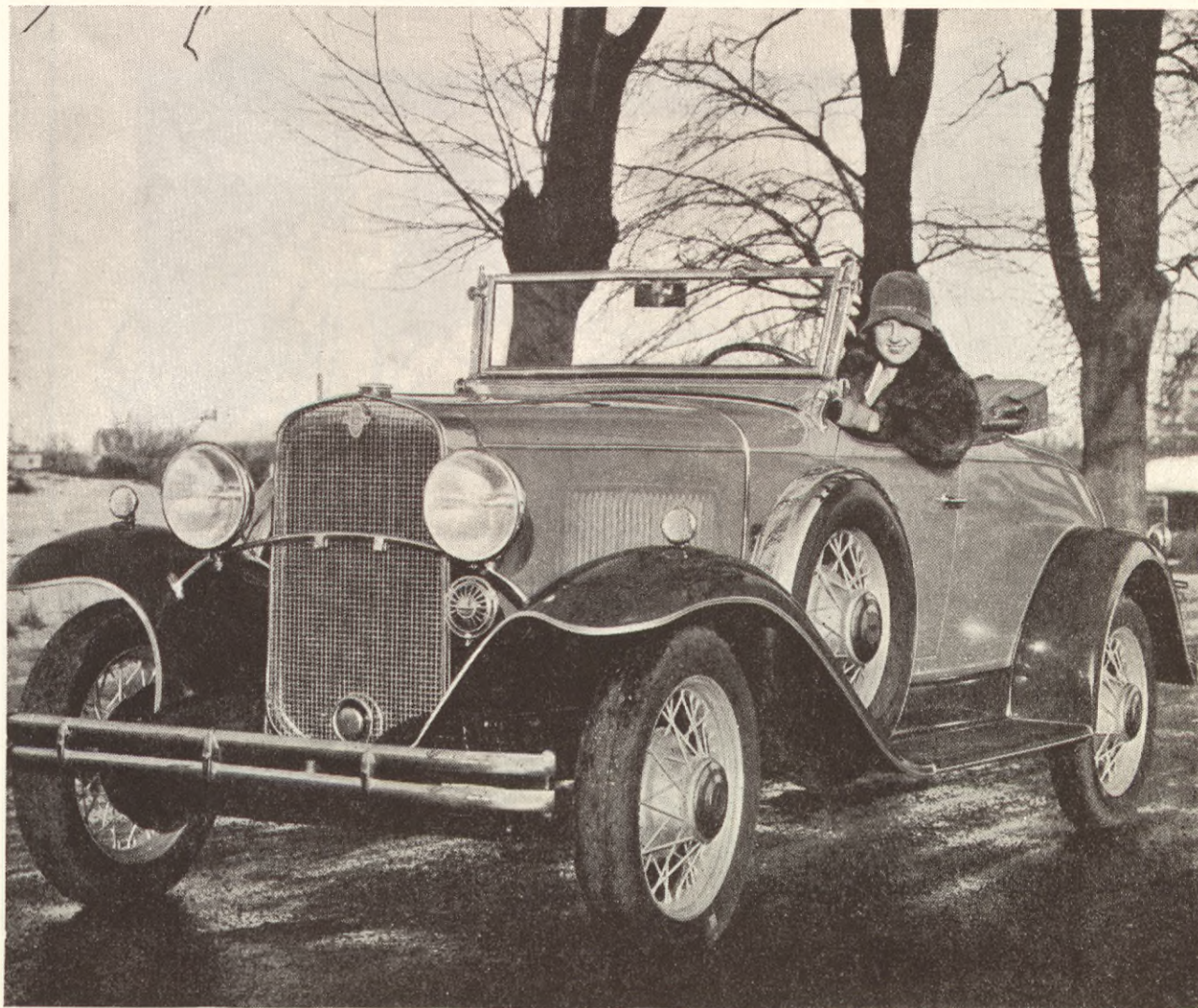
Gynna icke

tomtmonopol, utan vänd Eder
till den billigaste inköpskällan,
när Ni önskar skaffa Eder ett
eget hem, nämligen till

Dalagatan 1C

Telefon nr 311 10

OLSSON & ROSENLUND

Nu är våren på väg. Med en Chevrolet kan Ni bäst följa dess segertåg...

MÖT VÅREN I EN NY CHEVROLET...

När blåsippona slå upp sina ögon i skogsbackarna, när björkarna börja skimra i ljusgrönt och när lärkorna hålla konsert över våta åkrar — då är bilpromenaden underbarare än vanligt...

Ni behöver inte försaka det nöjet. Skaffa Er en ny Chevrolet i vår. Det finns en hel rad vackra modeller att välja på. Och priserna äro nu så låga att de passa *alla*.

Se bara på denna stilfulla Chevrolet Sport Roadster de Luxe — vore det inte härligt att ha den

vagnen. Ljust blå som vårhimmeln, med glänsande kromplättering, förnicklade stålekerhjul, läcker klädsel — och god plats för fyra personer, när baksätet är uppfällt...

Bese den — och de elva övriga modellerna — hos närmaste Chevrolet-försäljare. Låt honom demonstrera de många kvalitetsegenskaperna hos Chevrolet 1931. Och följ med ut på en provtur, så att Ni får känna hur mjukt och tyst den sex-cylindriga toppventilmotorn arbetar, hur effektiva fyrehjuls-

bromsarna äro, hur stadigt vagnen ligger på vägen tack vare den ypperliga fjädringen. Tag själv ratten, pröva hur lättstyrd och lättmanövrerad vagnen är.

Bestäm Er för Chevrolet. Ni får nytta och nöje av den för många, många år framåt, därför att den i varje detalj är en *kvalitetsvagn*. Priser från Kr. 2.995:— och uppåt. Bekväma betalningsvillkor, om så önskas.

Programmet för i dag är alltså: besök hos närmaste Chevrolet-försäljare. General Motors Nordiska A.B.

CHEVROLET

En kvalitetsvagn till lågt pris

Tvätt-Björnsmetoden är den enklaste

bykmetod som finns. Ni kan med den på några timmar göra en verkligt fin byk som eljest skulle taga mera än dubbla tiden.

Gör på kvällen en Tvätt-Björnslösning. Lägg i blöt i denna lösning över natten. Smutsen löses nu kemiskt.

På morgonen gnuggar Ni lätt de hårdast smutsade ställena, därpå kokar Ni byken och slutligen sköljer Ni.

Tvätten blir vit, mjuk och glansig, då Ni tvättar med

VITA TVÄTT-BJÖRN

det milda oleinpulvret.

Mitt råd lyder:

Varje kväll och varje morgon mas-
sereras hyn helt lätt med Gahns
Faréna-crème. — Hyn får nytt liv
och uppkomsten av rynkor och na-
righet förhindras. — Orenheter,
pormaskar och dylikt försvinna. —
Under dagen skyddar Faréna mot
väderlekens inverkan samt utgör ett
idealiskt underlag för puder. —

Vid val av bostad

i ÅLSTEN · ÄPPEL-
VIKEN · NOCKEBY

rådfråga en vederhäftig och sak-
kunnig byrå, som har lång erfa-
renhet i branschen.

Vänd Eder till

BALDERS

FASTIGHETSBYRÅ

HÖGLANDSTORGET 10

ÅLSTEN. Tel.: Ålsten 1000, 1100

BILAR TILL FÖRFOGANDE

BALDERS

Stockholms Stads småstugor

STOCKHOLMS STADS
TRÄDGÅRDSSTÄDER

erbjuda en idealisk familjebostad, som tillfredställer samtliga familjemedlemmars, och särskilt barnens behov av sol, luft och utrymme.

Stugorna innehålla 2-4 rum och kök, och äro modernt inredda med gas, vatten, avlopp och elektricitet. Garage kan även inredas. Egen tomt om c:a 500 kvm. Bekväma och billiga kommunikationer.

Årskostnad c:a 900:- kr.

för en stuga av medeltypen.

Erforderlig insats göres i form av **eget arbete**. Småstugan är en *rymlig, bekväm och billig* bostad. Genom *egen kraft* kan skapas ett *eget hem*.

Anteckna Eder omedelbart som spekulant å småstuga, så att Ni snarast möjligt kan komma i tillfälle att bygga en dylik stuga.

Anteckning kan ske å

STOCKHOLMS STADS FASTIGHETSKONTOR

Småstugebyrån, Stadshuset.

man njuter det kaffet som musik

Att dricka ett gott och väl-
lagat kaffe är som att lyssna
till ett behagligt musikstycke.
Det höjer stämningen
och lockar fram det goda
humöret. Harmonisk sam-
mansättning, sakkunnig,
omsorgfull rostning skapar
kooperativas kaffe

Som en ångvält

går den moderna tiden fram. Ni kan inte hejda utvecklingens gång, men Ni kan hjälpa till att bevara bilden av vår gamla kultur genom att bli medlem av

SKANSENFÖRENINGEN

— SAMFUNDET FÖR NORDISKA MUSEETS FRÄMJANDE —

Årsavgiften — 10 kr. för stockholmare och 5 kr. för landsortsbor — berättigar Er att få den vackra Årsboken samt återstående nummer av Skansens Nyheter för år 1931, årskort till Nordiska museet och Skansen, fri entré till vissa landsortsmuseer m. fl. förmåner. Ett fåtal exemplar av Skansensboken återstå. De utdelas gratis till nya medlemmar. Avgiften kan erläggas å postgiro 51150.

GÖR DET I DAG!

SKANSENS NYHETERS ÖSTGÖTANUMMER

till salu hos alla tidningsförsäljare.

Marholmens Semesterhem för män

öppnas för året den 7 juni. Avgiften är kr. 3:50 pr dag. För hustru kr. 2:75 och för barn i åldern 7—15 år kr. 2:— och för mindre barn kr. 1:25. Resan fram och åter betalas av gästen.

Anmälan om önskad plats bör snarast ske till Bergska Donationen, Landssekretariatet, genom personligt besök Barnhusgatan 16, n. b., *onsdagar 6—7 e. m.*

Ingen anmälan mottages före *onsdagen den 20 maj kl. 6 e. m.*

OBS. Att det vid första anmälningen är olika anmälningsdag för män och kvinnor.

Marholmens Semesterhem för kvinnor

öppnas för året den 7 juni. Avgiften är kr. 2:75 pr dag. Resan fram och åter betalas av gästen.

Anmälan om önskad plats bör snarast ske till Bergska Donationen, Landssekretariatet, genom personligt besök Barnhusgatan 16, n. b., *onsdagar 6—7 e. m.*

OBS. Att det vid första anmälningen är olika anmälningsdag för män och kvinnor.

Första anmälningsdagen är *tisdagen den 19 maj kl. 6 e. m.*

Marholmens vilohem

avsett för lantvistelse åt mindre bemedlade arbetarehustrur och arbeterskor, öppnas den 7 juni. Resan fram och åter betalas av gästen, andra avgifter förekomma ej.

Ansökningar skola snarast insändas skriftligt till Bergska Donationen, Landssekretariatet, Stockholm. I ansökningen skall lämnas uppgift om den sökandes fullständiga namn, ålder, mannens eller eget yrke och medlemskap i fackförening samt tydlig adress jämte uppgift om den tid vistelsen önskas.

Stockholm den 15 maj 1929.

För Bergska Donationen:
STYRELSEN.

Res till Visby

ROSORNAS OCH RUINERNAS STAD

Pris endast 45:— kr. för en vecka. I priset ingår resa (III kl.) från *Stockholm* eller *Kalmar* till *Visby* och åter valfritt till *Stockholm* eller *Kalmar*; mat, tre måltider pr dag; *logi*; *ciceronskap* och fritt inträde till *Kyrkoruinerna* och *Fornsalen*; en *fri resa till Höglint*; en *fri resa till Snäckgårdsbaden*.

Resorna gå varje lördag fr. o. m. 20 juni t. o. m. 15 aug. Begär prospekt o. upplysn.

ABF:s Resebyrå

Bryggaregatan 12 B · Telefon Norr 190 49, 141 36.

MORGONBRIS MAJNUMMER

innehåller:

Astrid Forsberg: Från kvinnan. Ljöd lösenordet.

Arbetarkvinnorna främst i frigörelse-kampen.

Signe Vessman: Skyddslagar.

Harald Hallén: Hängivenhet.

Eva Årads: Horisont.

Lilly Arrhenius: Skapa nyttokonst för alla!

Ellen Michelsen: En uppfriskande samhällssatir.

Margit Palmær: Marianns första maj.

Eva Wigfors: För brödets skull.

Maria Deutsch: Rätten till skönhet.

Det blir kollektivhushåll i Sverige.

Barnavård, Den nya dieten, Klädkultur, Bokrecensioner, o. s. v.

MORGONBRIS

Tidning för den socialdemokratiska kvinnorörelsen.

Utgives av styrelsen för Sveriges Socialdemokratiska Kvinnoförbund.

Redaktör: Signe Vessman. Tel. Norr 244 36. Upplandsgatan 85, Stockholm.

Expedition: Upplandsgatan 1, 3 tr. Tel. 188 86. Postgiro n:r 50196.

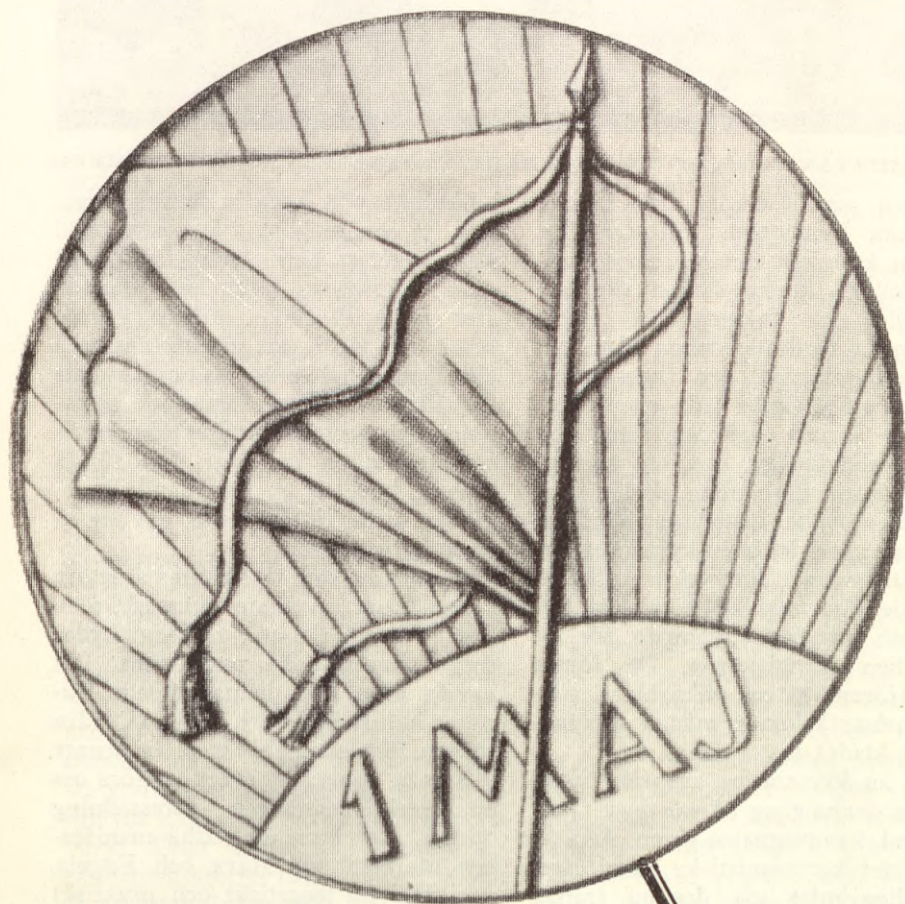
För annonsavdelningen: Astrid Johansson, S:t Eriksgatan 77. Tel. Vasa 158 38.

Prenumerationspris: Helt år kr. 3:—, halvt år kr. 1:50; lösnummer 25 öre. Prenumeration sker på posten.

Annonspris: Sista sidan 25 öre, textside 40 öre pr mm.

M O R G O N B R I S

MAJ 1931

Det nya majtecknet som samlar alla

**Socialdemokratiska partiets
demonstrationsmärke**

1 maj 1931

Det ljusnar vid himmelens fäste,
det bräcker, det dagas till vår,
och fågeln börjar bygga sitt näste,
det spritter i buskar och snår.
Ur bojorna löser sig naturen,
och människorna trängta och djuren.

Dessa diktrader av skalden K. J. Gabrielsson, speglar naturens intensiva uppvaknande vid denna tid. Hur

allt begär och pockar på att få lossa banden och andas ut. Leva, verka, vara till. Även människan lyder naturens lagar och känner spänning och oro, vill mera än möjligheterna medgiva. Låter naturen spela ut, för att få utlopp för sin längtan, sina känslor, inför allt det oförklarliga och ovissa som hägrar, men som ännu vägrar att taga form av mera medveten mänsklig vilja.

Men en dag kommer då själens hunger och törst trotsar allt. De många och långa, svarta och grå dagarna äro genomlidna, kroppen har hungtrat och frusit, slitit sig dödstrött i arbete, känt dagligt lidande.

Så som det spirar i naturen,
och så som där dagas till vår,
så också, av längtan framburen,
en vårvind bland trälarna går.
Väl vintern var lång och förfärlig,
men nu lyser vårsolen härlig.

sjunger skalden vidare.

Det är den första kallelsen till trälen. Den nästa kallelsen vill väcka människan, detta väsende med möjligheter till samhörighet, samarbete, till anammande av idéer, uppbyg-

Kvinnan gav lösenordet

**Arbetarkvinnorna
främst i
frigörelsekampen.**

Flora TRISTAN, Emma IHRER, Lily BRAUN, Klara ZETKIN, Rosa LUXEMBURG

I.
Anna Blos, en kvinna i första ledet bland våra arbetande och kämpande partikamrater i Tyskland, har med Adele Schreiber, Louise Schroeder och Anna Geyer såsom medarbetare utgivit en ståtlig bok om kvinnorörelsen i Karl Marx' och August Bebel's land. "Die Frauenfrage im Lichte des Sozialismus" (Kvinnofrågan i socialistisk belysning) är titeln på denna klara, överskådliga och objektiva men på samma gång varmt entusiastiska skildring av den socialistiska kvinnorörelsens historia och nuvarande ställning.

Anna Blos själv ger i bokens första del livfulla bilder ur de socialistiska kvinnornas kamp och lidandeshistoria. Kvinnorörelsen, både den borgerliga och den socialistiska, är som bekant en frukt av det ekonomiska livets omläggning till följd av industrialismen. Redan vid franska revolutionens utbrott voro kvinnorna med och höjde kampfacklan. En ung arbeterska, Rosa Lacombe, gick i spetsen och slog på trumma generalmarschen vid kvinnornas berömda tåg till Versailles. "Bröd, bröd!" var kvinnornas fältrop. Tåget bestod av hungrande arbetslösa träsniderskor, nödlidande mödrar, portvakterskor, torgmada-

mer och prostituerade. Som bekant åstadkom kvinnotåget till Versaille, att den kungliga familjen måste såsom folkets fångar lämna slottet i Versaille' och komma till Paris. Kvinnorna fordrade denna gång, att statens överhuvud, den franske konungen, själv skulle leda eller övervaka de sociala åtgärder, som voro absolut nödvändiga, om inte en stor del av Paris befolkning skulle svälta ihjäl. Denna historiska händelse kan man alltså kalla en kvinnorevolution. De svårast förtryckta kvinnorna hade fått mod att höja sina huvud och gå med i kampen för de mänskliga rättigheterna. De första kvinnoföreningarna, vilka bland sina medlemmar räknade många arbeterskor, bildades just i denna tid.

Om än kvinnornas anspråk tystades ned denna gång, så var dock facklan tänd, kampsignalen given. Åtta år innan det kommunistiska manifestet offentliggjordes var det en fransk kvinna, Flora Tristan, som uttalade just manifestets grundidé: arbetarklassens frigörelse måste bli dess eget verk. Arbetare i alla länder, förenen eder! Flora Tristan tillhörde inte genom sin börd men väl genom sin fostran arbetarklassen. Efter faderns död upplevde hon en barndom

i bittraste nöd i Paris fattigkvarter, fick så småningom tjäna sitt bröd som kontorist, blev olyckligt gift med en fabriksägare, skilde sig, tjänade åter sitt bröd genom arbete, gjorde resor och lärde, att arbetarklassen i alla länder led under samma sociala förhållanden. Hon författade agitations- och programskrifter för en social revolution och var den första kvinna, som likt en flammande apostel för social rättfärdighet gav sig ut på agitationsresor.

Samma år, som tacksamma arbetare i Bordeaux avtäckte minnesvården över Flora Tristan, offentliggjordes det kommunistiska manifestet. Det var år 1848. Vid denna tid ledo Europas industriarbetare under så svåra sociala förhållanden, att vi, en senare tids barn, nästan ha svårt att göra oss en verklighetstrogen föreställning därom. Det kommunistiska manifestet, utarbetat av Marx och Engels, utgjorde ett teoretiskt och praktiskt partiprogram för socialdemokratien. I denna programskrift ta också Marx och Engels ställning till kvinnofrågan. Härmed skildes den borgerliga och socialistiska kvinnorörelsen åt. Den senare skulle inte vara en kamp mot mannen. Arbetarkvinnan står sida vid sida med mannen i fabrik och verk-

gande av ädla mål. Arbetets söner och döttrar togo våren i sin famn, läto solljuset strömma in i sinnena, dess livgivande strålar befrukta tankelivet. De fingo tro på tillvaron, kraft att omsätta tron i dåd som berikade samhällslivet.

Och fanorna vaja så röda
i solens förgyllande glöd,
förbrödringens känslor de löda
en kedja mot trældom och nöd.
Frihetens värvindar susa
och majsånger, mäktiga, brusa.

Och tågen sig ringla så långa,
längs fälten mot skogarnas bryn.
Se, mödornas härskaror gånga
att svärja sin ed under skyn!
De svärja att ingen skall svika,
att ingen ur kampen skall vika.

Ären ha gått sedan de första skarnorna möttes under de röda fanorna en första Maj. Möttes och hörde de socialistiska idéernas förkunnelse. Vad deras mod, hänförelse, kamplust, offervilja, solidaritet och oförtrutet uppoffrande arbete frambringt av värden för arbetarna, deras resning och växt till fullmyndiga medborgare i samhället, känna vi särskilt starkt en sådan dag som första maj. Vi ha ett värdefullt arv att vårda men inte endast att vårda, utan än mer att tillföra nya värdefulla insatser. Vi måste alltid vara stadda på fram-marsch mot vidare utveckling till samhällsförhållanden, som låta våra bästa möjligheter människorna emellan råda.

Vad våra föregångare ville och trodde mänskligheten skulle kunna

uppnå av fullkomning i samhällsbyg-gandet få vi ej ge avkall på. Så snart arbetarklassen börjar känna sig nöjd med vad som bjudes för dagen, underskriver den reträtten. Likaväl som vi nu äro förtroliga med att allt är mera invecklat och svårt att genomföra för att komma fram till de ideala förhållanden som hägrat, så få vi icke i självförhåvelse eller misströstan vika av vägen. Vi ha mottagit så mycket, må vi lämna ännu mera till nästa generation.

Människans lyckomöjligheter ha icke sin begränsning i vad som kan bjudas i dag. Förutom de materiella värdena, som vi frambringa och önska rättvisare fördelade ha vi de andliga värdena, som i oanat mått kunna lyckliggöra livet.

I denna anda hälsa vi våren. S. V.

stad, hon har också att arbeta för samma mål i den sociala kampen, alltså för hela arbetarklassens höjande i materiellt och ideellt hänseende.

I alla tider ha proletariatets kvinnor arbetat för livets nödort. Men aldrig tillförne hade kvinnoarbetet tagit sådana dimensioner som under storindustrialismens första sekel. En av de första förkämparna för de tyska arbetarkvinnornas organisation var författarinnan Luise Otto, dotter till en ämbetsman men gift med en arbetare. I romaner och agitationskrifter flammade hennes upprop till arbetarklassens kvinnor att organisera sig. Dock stod Luise Otto mera på borgerlig än på socialistisk grund. På 1860-talet bildades de första arbeterskeföreningarna i Tyskland. Vid denna tid insågo ännu icke arbetarna betydelsen av att deras kvinnor organiserades sig. Tvärtom fruktade de kvinnorna såsom konkurrenter, ty kvinnoarbetet var ju lägre betalt. På en arbetarkongress i Eisenach gjordes t. o. m. förslag på att få bort kvinnorna från arbetsmarknaden, ett förslag, som dock inte vann genklang. Ty arbetarna själva kunde inte vara blinda för att deras kvinnor, ifall de gjordes arbetslösa, massvis skulle hamna i prostitution. Kunde arbeterskorna däremot genom stark organisation uppnå samma ekonomiska standard som männen, så var ju faren för konkurrens könen emellan avvärd. Från denna tid arbetade socialdemokraterna målmedvetet på att få arbetarkvinnan med i kampen.

Arbeterskeföreningar bildades och upplöstes åter. Reaktionens våg gick över Tyskland. Socialismens och arbetarrörelsens ledare och ledarinnor blevo i mer eller mindre grad martyrer för sin tro, sitt hopp och sin gärning. Förtrycket av arbetarrörelsen verkade i motsatt riktning. Även kvinnorna började inse nyttan och styrkan av att vara organiserade, det sociala intresset blev livligare. Många namnlösa hjältar och hjältinnor ägde den tyska arbetarklassen under förtryckets och reaktionens tid. Det var dessa som spredde den förbjudna agitationslitteraturen, som tillhörde de hemliga organisationerna, som i ständig fara för fängelse och landsförvisning bildade stommen i det socialdemokratiska partiet. Kvinnorna lärde sig att dela männens intressen och arbeta med samma flammande sociala lidelse. Bebels verk "Kvinnan och socialismen" betydde oerhört mycket för de tyska arbetarkvinnorna under dessa kampdagar. Proletariatets kvinnorörelse har sugit näring och must ur detta verk.

De två kvinnor, vilka Berlins arbe-

tare sände som delegerade till Internationalens kongress i Paris 1887, äro två stora namn inom tysk socialistisk kvinnorörelse. Emma Ihrer grundade den socialdemokratiska kvinnorörelsens organ, en veckotidning, som först kallades "Die Arbeiterin" men sedan "Die Gleichheit". Emma Ihrer hade från början arbetat inom den borgerliga kvinnorörelsen, men kommit till insikt om, att kvinnornas ställning endast på grundval av ett socialistiskt samhällsliv kunde radikalt förändras till det bättre. Vid sidan av den politiska agitationen ägnade sig Emma Ihrer åt arbeterskornas fackföreningsorganisation. Klara Zetkin efterträdde Emma Ihrer såsom redaktör för "Die Gleichheit". Även Klara Zetkin hade såsom ung lärarinna gjort sina första lärospån inom den borgerliga kvinnorörelsen. Under en studietid i Paris lärde hon känna den ryske studenten Zetkin. Genom förbindelsen med honom kom hon i kontakt med den ryska anarkismen och nihilismen, föregångsrörelser till våra dagars kommunism. Då Zetkin dog såsom ung återvände Klara till Stuttgart, den stad som genom partiförslaget därstädes blev socialdemokraternas andliga medelpunkt. Under Klara Zetkins redaktion blev "Die Gleichheit" den bästa tyska kvinnotidningen. Men det var inte lätt att hålla tidningen på en så hög standard. Ofta fick redaktören uppbära förebråelser för att tidningen inte var populär nog. Men hon strävade efter att skola Tysklands arbeterskor, inte efter att ge dem underhållningslektyr.

År 1890 inträdde en ny epok i den tyska arbetarrörelsens historia. Då upphävdes nämligen den s. k. socialistlagen, som så många av rörelsens förkämpar fallit offer för. Men ännu hade den socialistiska kvinnorörelsen många fördomar att bekämpa. Offer och stora offer kostade denna kamp. En av dess martyrer var Agnes Wabnitz. Med flammande agitation förmodade hon väcka proletariatets kvinnor i Berlin och få dem att organisera sig. Hon gjorde även vidsträckt agitationsresor och predikade socialismens evangelium över hela Tyskland. Men hon föll offer för socialistlagen, och när hon i fängelset försökte med hungerstrejk, spärrades hon in på sinnessjukhus. I förtvivlan över denna behandling, gjorde hon ett självmordsförsök men räddades denna gång till livet, kom åter ut och fortsatte sin agitationsverksamhet. Förföljelserna uteblevo ej och i skräcken över att åter bli inspärrad bland sinnessjuka, tog hon sitt liv.

Ännu ett par stora namn i den tys-

ka socialdemokratiska kvinnorörelsens historia måste nämnas i detta korta referat, nämligen Ottilie Baader och Lily Braun. Ottilie Baader föddes 1847 i ett arbetarhem och upplevde i barndomen armodets bittra tragik. Senare förtjänade hon sitt bröd som linnesömmerska med tolv timmars arbetsdag i fabriken och sedan extraarbete hemma. Hon drog även försorg om sin fader och gjorde själv den bittraste erfarenhet av hemarbeterskans kamp för tillvaron. Trots sitt slit för brödbiten hade hon tid och krafter över för organisations- och agitationsarbete.

Lily Braun har förut varit föremål för artiklar i denna tidning. Hon har blivit känd vida utanför Tysklands gränser genom sin självbiografiska roman "Memoiren einer Sozialistin". Genom sin börd tillhörde Lily Braun tysk militärraristokrati. Hennes far var general och adelsman, hennes farmor en illegitim dotter till Napoleons broder, konung Jerome. Från farmodern, som tillhört Goethes krets i Weimar, fick Lily ett arv av gammal fin kultur. Hos Lily Braun förenades en glänsande intellektuell begåvning med varmt hjärta och livligt temperament. Den ur social synpunkt mest betydande av Lily Brauns arbeten är boken "Die Frauenfrage" (Kvinnofrågan). Författarinnan gav i detta verk en historisk överblick av kvinnorörelsens utveckling. Hon drog även upp ett praktiskt program för en lagstiftning, som skulle underlätta tillvaron för arbetarkvinnan och familjerna. Och här var Lily Braun före sin tid. Hon framkastade planen på moderskapsförsäkring och gemensamhetskök.

Oförtrutet arbetade sig Tysklands kvinnor fram steg för steg, från mål till mål. Krigsutbrottet kom, och kvinnorna tvungos att axla de tyngsta bördor under år av nöd och sorg. Men genom sina nya plikter och uppgifter fingo de ett större inflytande, en mäktigare betydelse i samhället. De socialdemokratiska kvinnorna längtade efter freden och hoppades, att detta världskrig skulle bli det sista och följas av frid på jorden. Röster höjdes för en socialistisk solidaritet mellan kvinnorna i de krigförande länderna och för internationellt fredsarbete. Men så stark fredsviljan än var i dessa kvinnokretsar, var den dock icke tillräcklig för att avbryta den sista blodiga tragedien i vår historia.

Arbetarkvinnorna buro under kriget de tyngsta bördor. Nu var det inte längre fråga om, ifall kvinnorna passade på den eller den posten, i det eller det arbetet. Man såg undernär-

da, förgrämda kvinnor på de tyngsta platser, såsom spårvägsförare, eldare, arbetare på skeppsvarv, vid masugnar, i ammunitionsfabriker o. s. v. Och detta under en period av hungersnöd!

Äntligen kom vapenstilleståndet, revolutionen och därmed ändrade förhållanden. Kvinnorna trädde fram och fordrade medborgarrätt, vilket ock beviljades dem, då Tysklands gamla regering nu ombildades till en parlamentarisk-demokratisk regering. Under de upprörda politiska dagarna trädde en kvinnogestalt i förgrunden som en lidelsefull ledare av proletariatets strid och ändade tragiskt såsom revolutionens offer. Vi känna hennes namn. Det var Rosa Luxemburg. Hon har karakteriserats såsom svärdet och flammen i den sociala kampen. Men detta utesluter inte att hon var den begåvade vetenskapskvinnan av nästan manlig läggning och den första kvinnliga chefredaktören för en daglig, politisk tidning i Tyskland.

Inte mindre än 37 kvinnor, därav 22 socialdemokrater, valdes till parlamentsledamöter första gången tyska folket tillämpade kvinnorösträtten. De socialdemokratiska riksdagskvinnorna representerade olika yrken. Två voro lärarinnor, fyra affärsanställda, de övriga fabriksarbeterskor, hembiträden, sömmerskor och hemarbeterskor. Våra partikamrater i tyska riksdagen ha arbetat för dödsstraffets avskaffande, mot prostitutionen, för straffrättsreform, för det utomäktenskapliga barnets rätt, för statligt moderskapsskydd och en mängd andra socialpolitiska frågor. Med all heder ha de socialdemokratiska riksdagskvinnorna försvarat sin plats i parlamentet. De ha gjort nytta. Även inom de tyska småstaternas lantdag och i det kommunala arbetet betyder kvinnokraften mycket den dag som i dag är.

Ehuru den tyska socialdemokratiska kvinnorörelsen är starkt bunden till partiet, och kvinnorna arbeta sida vid sida med männen för samma mål, anse de dock själva att kvinnorörelsen alltjämt är berättigad, framförallt som en social skola för arbetarkvinnorna.

Vår främsta plikt såsom medborgarinnor är att gå in i kriget mot kriget, kämpa med i den stora internationella fredsarmén! "Aldrig mera krig!" Vad tjänar det att bygga upp, där kriget kommer och river ned? Så ljuder våra tyska partikamraters fältrop. De ha upplevat kriget. Vi ha förskonats. Kriget mot kriget behöver allas våra krafter.

Astrid FORSBERG

HORISONT

Mitt i vardags enahanda,
då vi vandra som i sömnen,
gråa dagar, tunga timmar,
arbetsjakt och olustväder . . .
Mitt i allt det enahanda
plötsligt som när dimma remnar
och en flik av sol och himmel
strömmar ned med färg och glans . . .

Lika plötsligt, milt och vackert
tändes oss en glimt, en fjärrsyn
av en framtids brodersrike . . .

Och vi se som i extasen
hur miljoner händer knyts
till att hjälpas åt att bygga . . .

Snabbt sekunden rinner undan,
men vi känna krafter strömma,
som bär över mänskoöden . . .

Mitt i vardags enahanda
finns ej mera någon vardag
eller gråhet, jakt och olust,
bara stor och gyllne helg.
Allt är nytt och liv och mening,
och vi själva äro vakna,
leende med friska ögon
mitt i allt det enahanda.

Eva ÅRADS

Hängivenhet

Av Harald HALLÉN

Det är en enkel fest i en liten bondgård. Man har fått ett kärt besök, en vän från nödens och sorgens dagar hälsar på, och man har slagit sig ned kring de enkla hävorna. Så går dörren upp och en kvinna träder in. Ingen ser henne, gästen och hans kamrater är allas medelpunkt, man lyssnar till hans kloka och visa ord. — — —

Kvinnan ser på honom. Oändligt vemod beslöjar hennes blick. Så fattar hon sitt beslut. Snabbt kastar hon sig ned inför honom, låter en medhavd flaska "med dyrbar äkta nardus" strömma utöver hans fötter. Hon ligger på knä, hon torkar hans fötter med sitt hår, säga de gamla skrifterna. Det är icke en hund vid sin herres fötter, det är ett överfyllt hjärta som blommar. — — —

Det blir tyst i salen. Man hör blott kvinnans undertryckta snyftningar. Några se oberörda ut, andra börja viska spefulla anmärkningar. En tarvlig mammonsträl hycklar en hastigt påkommen ömhet om de fattige: "Vilket slöseri! Oljan var värd 300 denarer. Det hade blivit mycket mat åt hungrigt folk." Och den hjärtlösa kritiken och den instängda självgodheten låta sina strålkastare spela över den ensamma kvinnan. Men Mästaren säger: "Tala ej hårt till henne. En god gärning gjorde hon." Ja, i de gamla skrifterna, som eljest enkelt och konstlöst brukat lägga fram de underbara bilderna ur Hans liv, har t. o. m. en av författarna ej kunnat undertrycka sitt eget hjärtas röst: "Varhelst i hela världen detta evangelium varder predikat, skall denna kvinnas gärning bliva omtalad henne till äminnelse."

Vem var hon? Maria av Betania, säger en skrift. En okänd, namnlös kvinna, säger en annan. Var hon ung eller gammal, fager och strålande eller härjad av laster och år? Det kunde ha varit en gammal änka i Nain, som hade något att tacka för. Eller en ung mor, som aldrig kunde glömma de goda händerna, som en afton vilade välsignande över ett litet barnahuvud? Eller en flicka, som sett honom stanna vid hennes gamla verkbrutne fars bädd och låta honom få del av sin läkande och livgivande kraft? Eller en klok och tapper kvinna, som stått och lyssnat en dag, när han lät sin lågande vrede drabba småsinta och hycklande själar och

SMÄRTA

En filmstudie.

som viskat: "Du ensamme, du tappre". — —

Vem hon än var, så var hon en människa med ett överfullt och hängivet hjärta, som bringar det heliga hon mött sin hyllning. O, se vi icke, hur bakom henne skrider ett ändlöst tåg av tacksamhetens och trofasthetens folk genom tiderna. Gästbudssalen vidgas, försvinner, hela bilden får något av det tidlösas skönhet och ro över sig. Den lösgör sig ur tid och rum och flyttar oss in på livet. Känn din frändskap med kvinnan från Betania. Hennes nardusflaska är krossad, men det står en doft av finhet och upphöjd ro kring henne, som lever genom tiderna. Ett helt och fullt hjärta, som tillbedjer, minnes gott och hängivet, det högsta hon mött, obekymrad av alla kalla ögon och hårda tungor.

Vår tid berömmar sig av klara ögon och flitiga händer. Och visst är det en välsignad sak med människor med nykter, realistisk blick på tingen och som stå med i det produktiva skapandets ändlösa ström. Men vill

man inte bli sugen in i den rastlösa, oroliga malström, vartill den moderna tekniken håller på att förvandla tiden, måste man någonstades fälla ankar. Själen måste ha ett fäste, som icke vacklar. Hjärtat måste ha ett ideal att se upp till, någon att tacka för höga och heliga stunder, någon att orubbligt hålla fast vid. Huru avundas vi icke de trofasta, dessa som ej falla för opinionens kastvindar, dessa som ej glömma, vad livet skänkte av helgd och höghet i sina bästa stunder, utan som hålla trofast vakt kring det heliga. Vilken rikedom för våra hem och för hela vår samhällsgärning med kvinnor, som äga brinnande hjärtan för höga livsmål, som kunna förgäta sitt eget och förbliva trogna ett Heligt Ljus, som de en gång mött i kamp för bröd och frihet, hem och hård, sanning och rätt. De sitta ej drömmande med händerna i skötet. De gå flitiga och idoga som andra. Men vi känna, att det står något vänt och stilla ljus omkring dem. De ha fått ett fäste i livet. De ha fått ankar på eviga stränder.

Triumfatorn

Av Ellen MICHELSEN

Kanske är det förmätet av under-tecknad att anmäla Eva Årads nya bok. Hela hennes föregående produktion — noveller och dikter — är mig nämligen obekant. Må det likväl för-låtas mig, att jag gör det! Hennes bekantskap har varit av ett så upp-friskande slag, att det är svårt att låta bli. Det är härligt att träffa en rebell!

Boken om Triumfatorn börjar på en viss potentats lustslott, Skallbo, där högstdensamme dragit sig tillbaka för att njuta sina ferier. Allt är fröjd och gamman. I den stora festsalen, vars väggar äro beklädda med död-skallar, roar man sig kungligt varje kväll. Man skjuter till måls på död-skallarnas ögonhålur...

Men en kväll störes trevnaden. Dagsnyheterna från jorden förkunna oroväckande ting, och när så därtill kommer, att en kurir meddelar, att 40 % av jordens befolkning är kristen, 50 % bekänna sig till de övriga stora världsreligionerna och endast omkring 8 % äro rena hedningar, dock ej utan gudstro — blir det för mycket för Satan. Han måste iväg till jorden för att se efter om detta verkligen kan vara sant, och ifall det skulle visa sig vara sant då företaga sina mått och steg.

Alltså: en distingerad herre i käpp med guldkrycka stiger en morgon ut vid Centralen i en välordnad stor stad på norra halvklotet. Redan vid en första blick på gatan återfå hans upprörda nerver sitt lugn. Tellus har tydligen inte vansläktats alltför mycket. Den pittoreska motsatsen mellan rikedom och nöd finns kvar, och man ser strax, att människan uppskattas som förr — efter taxeringsvärdet!

Det är söndagsmorgon, och överallt i templen går den lagstadgade och statsavlönade gudstjänsten av stapeln. Herrn med guldkryckan slinker in... Burgen publik. Mest damer i obestämbär ålder, som tjusade följa hovpredikantens rörelser. — Text till predikan: *Ankans skärv*. Utläggning: Jesus menar visst inte, att vi ska ta hans ord bokstavligen. Ty den heliga skrift är en *andlig* bok, och allt vad Jesus sagt och gjort har endast andlig innebörd. — Satan låter höra en förtjust fnissning och slinker belåten ut.

Han har redan sett och hört nog. Han är fullkomligt lugn. För säkerhets skull ägnar han likväl även några andra ställen en flyktig inspektion.

Han (och vi) se efter hur det står till i penningmagnaternas hus, hos världens herrar. Vi träffa samman med folk, som ärvt det underliga yrket att äga och få bevittna fester inom den högre societeten, där boden digna av läckerheter, och krigstroféer pryda väggarna... Och överallt fylla damerna sina dekorationsplikter i samhällets tjänst. De ordna med kaffe med dopp på stora Lottafester, dit de inbjuda arbetarkvinnorna. Deras samtal rör sig om läckra matrecept, tagna ur Svenska Dagbladet. Stuvade kalvöron (recept 10 mars 1929) är sista skriket.

Att pressen har en stor makt på jorden, vet fan förut. En stor tidningsredaktion besökes därför. Tidningarna ska ju påtala alla orättvisor. — Men om möjligen skymten av en oro ännu fanns kvar hos honom, så försvinner den nu. I all sin dar — tidningen måste stå väl med societeten! Gamla Tellus är sig lik. Rätt och orätt frågar ingen efter. Utopia är avlägsen, och hans egen regim sitter säkert i sadeln. Med ett ljuvligt citat

ur ett tal av Mussolini flyger Satan tillbaka till Skallbo...

Under de få dagar hans inspektionsresa varat har han skrivit ner några bud för människors barn. Här ett par;

Du skall icke dräpa — annat än när staten befäller det.

Du skall hedra din fader och moder — även om de äro aldrig så ohelderliga.

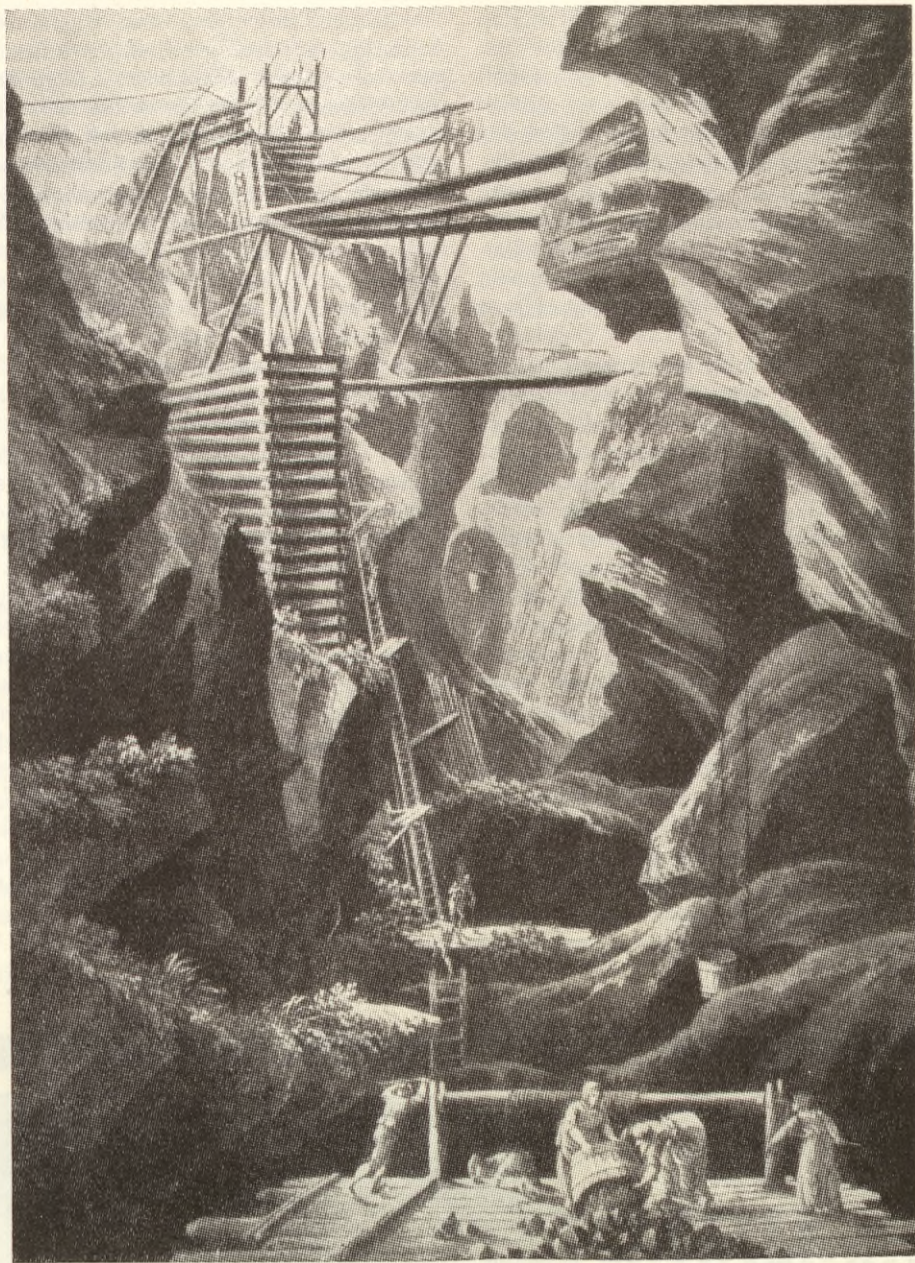
Du skall icke stjäla — lev högt på andras arbete.

Efter denna utläggning är det onödigt att säga, vem som menas med Triumfatorn.

Eva Årads har som underrubrik på sin bok satt ordet Tidssatir. Det är den verkligen också. En utomordentlig satir över detta samhälle, i vilket penningen är primus motor, i vilket vi alla framsläpa vårt liv. Boken lär vara ratad av ett stort förlag, då Federativs lilla fina bokförlag tog hand om den. Det har all heder därav. — Triumfatorn är icke litteratur för societeten, men den är en god bok för arbetarklassen. Skaffa den, läs den!

Eva ÅRADS

MALMUPPFORDRING PÅ 1700-TALET vid Nordmarks järngruva i Värmland.
Efter en gravyr av J. F. Martin.

FÖR BRÖDETS SKULL

av Eva WIGFORSS

Man träffar inte sällan på den uppfattningen, att kvinnoarbetet är en tämligen modern företeelse. Om vederbörande får tänka på saken, kanske han eller hon ändrar påståendet till, att yrkesarbete eller förvärvsarbete för kvinnor är något, som vi först fått genom en sen tids kvinnoemancipation. Är man försiktig, lägger man kanske till "utom hemmet". Men gör man sig mödan att forska i denna sak, skall man snart finna, att inte ens den inskränkningen förslår. Man får snarare skäl att förmoda, att arbete för kvinnor funnits så länge kvinnor funnits och kvinnligt yrkesarbete eller förvärvsarbete antagligen så länge sådant arbete över huvud funnits till. De primitiva folkens kvinnor föra i allmänhet ett så arbetsfyllt liv, att deras mer civiliserade skildrare gärna få ordet lastdjur på läpparna, när de tala därom. "När Adam grävde och Eva spann, vem var väl då en gentleman?" är en gammal kuggfråga. Det är högst sannolikt, att gentlemannen i betydelse den som lever utan arbete, upp-

trädde på scenen före den feminina representanten för detta släkte. Det är först mycket sent man finner den uppfattningen, att arbetet är något, som kvinnan bör avhålla sig från, om hon vill bli betraktad som "bättre", t. o. m. från husligt arbete, möjligen med undantag för dammning och tapisseri. Det var mot denna uppfattning, för vilken lyckligtvis bara ett fåtal kunde falla offer, som kvinnoemancipationen främst vände sig. Den drivande kraften till större arbetsmöjligheter för kvinnor var likväl behovet av försörjningsmöjligheter utom hemmen för den stora mängd kvinnor, som förut inom hemmen utfört ett lönande och verkligt arbete. Den näringsfrihet, som så småningom genomfördes under förra århundradets mitt, öppnade vägen till betalt och lönande arbete för kvinnorna i hantverk och handel. Där hade de, om de förut haft några arbetsmöjligheter alls, fått nöja sig med sådant arbete, som skråhantverkarna försmådde, med vissa mindre hanteringar och fusk utanför reglerna i den

utsträckning sådant var möjligt. Vad som främst slår en forskare i gångna tiders kvinnliga arbetsliv är den lätthet, med vilken kvinnorna trängde in i industrin, i fabriker och manufakturier, under det att så gott som allt arbete inom hantverk, handel och naturligtvis allmänna tjänster förbehölls männen och, i den mån det var lönande, en särskild privilegierad grupp av män. Det är kanske därför bara naturligt, att den uppfattningen blivit vanlig, att först med det industriella genombrottet började kvinnligt yrkesarbete utanför hemmet. Den kan likväl knappast försvaras, inte ens om man ser bort från jordbruksarbete och huslig tjänst.

Inom bergsbruket, som i vårt land har anor från åtminstone 1300-talet, var arbetet inte så eftersträvat, att man behövde förbehålla det åt någon särskild grupp. Tvärtom fick man snart på grund av de stora riskerna vid sprängningen ta emot eller tvinga till gruvorna både fågelfria och förbrytare. Redan under medeltiden utfördes de mindre viktiga processerna vid malmens sönderslagning samt kallrostningen av bergsmännen med deras tjänstehjon av båda könen och tillfälligt arbetsfolk, också kvinnor. Men detta arbetsfolk var utom krigsfångar och straffångar, äventyrare, som lockades av goda vinstmöjligheter att riskera det vådliga arbetet. Stort bättre tycks det inte ha varit vid järnverken. Gustaf Vasa kallar på sitt kraftiga språk smederna i Dannemora "de bierhalsar och dryckesbröder vid Dannemora". Kvinnorna, som arbetade som malmskiljerskor, sovrerskor, hade tydligen sitt arbete förlagt till de mindre utsatta delarna av gruvan. Enligt olika uppgifter kunde deras antal gå upp till 1/5 eller 1/6 av alla vid gruvor och bruk sysselsatta under medeltiden. På 16—1700-talet lär ännu 10—20 % av arbetarna här ha varit kvinnor. Numera ha kvinnorna praktiskt taget lämnat detta arbete.

Att textilindustrin, som byggdes upp på den urgamla kvinnliga handaslöjden, skulle kunna reda sig utan kvinnor var ganska otänkbart. Längre bedrevs både vävning och spinning i hemmen också sedan fabriker för maskinvävning och -spinning kommit till. De mekaniska vävarna gjorde visserligen en del väverskor och vävare arbetslösa, men de ökade efterfrågan på garn. En förläggare sysselsatte de i hemmen arbetande, köpte upp deras garn och väv och lämnade ofta ut råvaran. Han fick under den merkantilistiska tiden, då man på olika sätt försökte att uppmuntra inhemska näringar, premier av staten och blev därigenom i stånd att skaffa sig ett åtminstone lokalt monopol, kunde bestämma lönerna för sina arbetare. Den utländska konkurrensen blev också så småningom kännbar. Att det inte skars guld inom detta yrke, åtminstone inte av de arbetande, därom vittnar allt för väl de många tvångsåtgärder, som tid efter annan fingo vidtagas för att tvinga fram tillräcklig spånad för fabrikanternas behov. Redan på 1600-talet hör man talas om åtgärder för att tillförsäkra fabrikanterna billig arbetskraft, främst kvinnor och barn. Man har en löneroglering, men inte vad vi nu mena därmed, utan dess motsats, förbud mot för höga löner och straff för den, som vågade betala mer eller begära mer. Man får hjälp att importera utländsk arbetskraft och förbud för den inhemska att lämna riket. Redan 1624 inrättas i Stockholm ett barnhus, där "fattigmans barn skulle läras reda och väva, skalkar, skökor och bovar tillhållas att bereda läder, såga, mala och skära sten m. m.". Andra sådana anstalter kommo till i den dubbla uppgiften att förbättra folk och förbättra näringar och misslyckas väl som regel med bådaderna. På 1720-talet kommer på Långholmen ett spinn- och rasphus till genom den tidens nöjesskattavgifter "på comedianter och lindansare, spel och dobbel". Vederbörande kronobetjante

»Nu ha vi 2600 kr. — de' räcker.»

Sedan 4 år äro de överens om att sätta eget bo och därför har han sparat 30 och hon sparat 20 kronor av inkomsten varje månad. — De veta nämligen att regelbundet sparande skapar lyckliga hem och lyckliga människor.

Vill Ni vara säker om
att börja rätt — börja
med att spara.

The. Roosevelt.

POSTSPARBANKEN

— Sparbanken som alla nå

tillhöllos att fasttaga och till spinnhuset föra "tiggare och tjänstlöse samt lösa qvinspersoner". För att hindra städerna att bli överlupna av tiggare i det av ständiga krig utarmade landet inrättades liknande spinnhus i andra städer. Men det heter också, att det skedde "på det sålunda priset på inhemska manufakturvaror måtte bliva lindrigt och någorlunda balanceras med de utländske". Till dessa spinnhus förvisades (utom de förut nämnda) lata och försumliga tjänstehjon och de som lämnat tjänsten utan orlov, fast de stodo i skuld till husbonden. När yllefabrikanterna likväl klaga över svårigheter att få garn till vävnader, beslutade ständerna 1734, att barnhusbarnen skulle få lära sig finare yllespånad jämte strumpstickning, "på det riket skulle kunna direkt draga nytta av dessa späda plantor och manufakturerna av dem kunna i framtiden hoppas på en vacker hjälp". Spinnskolor inrättas, som utbilda spinnmästarinnor för att i bygderna lära bort konsten. Allt detta bidrar likväl knappast att höja spinnandets anseende. Knappast heller att man ålägger krögerskor och månglerskor i Stockholm att var vecka spinna ett visst kvantum garn vid risk att de tredskande mista rätten att driva handel och sättas på spinnhus. Att folk skolkade från detta arbete berodde enligt en väverska på, att man "övergav den lönlösa och osnygga hanteringen så mycket snarare som endast hunger och nakenhet vunnes därpå". Varorna bli likväl dyra, och först när man lärt sig att inte genom allt för mycken uppmunt-
ran hålla en dålig drift under armarna och att intet vore att vinna genom sådana förbud, som hindrade folk att köpa utländska varor eller arbetsgivaren att betala den lön som behövdes för att få arbetare, alltså när en friare näringslagstiftning kom, kunde yrket övervinna sådana svå-

righeter. På 1750-talet voro av 18.000 redovisade fabriksarbetare så många som 15.000 sysselsatta inom textiltillverkning i fabriker eller i hemmen för fabrikernas räkning. Av dessa beräknas 70—80 % vara kvinnor och av de inom fabriken sysselsatta anses kvinnorna inte ha utgjort en mindre del än de nu göra i detta yrke. (Lindstedt, Tiden Nr 4, 1921.) Bland de i de privilegierade spinneridistrikten i hemmen arbetande, som 1750 uppskattas till 40.000, anses de flesta ha varit kvinnor och barn.

Jämfört härmed förefalla svårigheterna hart när oöverstigliga för kvinnor, som under samma tid sökte försörja sig genom hantverk eller handel. Man krävde länge inte bara särskilt ömmande omständigheter, såsom försvagad hälsa (t. ex. för att få lov att baka pastejer till försäljning), kunskap i yrket, som inom de för kvinnor stängda skråhantverken var tämligen omöjligt att få, utan också förmåga att kunna läsa, skriva och läsa katekes, förmyn-
dars medgivande etc. Och förklaringen till denna skillnad låg tydligen främst i de större förvärvsmöjligheter dessa yrken erbjödo sina utövare. Den enda möjligheten för en kvinna att få driva skråhantverk var länge, att hon som änka tilläts fortsätta mannens yrke. Men också här var det sörjt för, att kvinnorna inte skulle bli för många. Den gesäll, som gifte sig med änkan, fick också överta mästerskapet.

Att tvångsåtgärder av olika slag, sådana som de här nämnda, bidragit att göra det kvinnliga industriarbetet mindre ansett är ju tänkbart. Den yrkesstolthet och solidaritet skråna skapade bland männen, fingo kvinnorna inte del i. Däri kan ligga en förklaring till, om dessa egenskaper ännu äro mera obefintliga hos kvinnorna.

gör pengarna

dryga -

köp i

KONSUM

Arbetsglädje

Hendrik de Man är ett författarnamn med resning och klang inom Västeuropas politiskt och socialt inriktade skikt. Även utanför socialdemokratins leder.

Vidast känd har han blivit genom kritiska synpunkter emot vissa marxistiska slutsatser och uttorkningar.

Å Tidens förlag har nu utkommit en ny bok av de Man under titeln: *Kampen för arbetsglädje*.

Han underkastar däri den industriella maskinteknikens inverkan och arbetarnas psykiska sätt att reagera inför den revolutionerande teknikens arbetsprocesser, särdeles intressanta och omfattande analyser. Han kommer ofta i dessa till andra slutsatser än de hittills gängse i dessa ting. Ofta, säger han, är entusiasmen för det förgångna hos den genomsnittsinтеллекuelle ej annat än en instinktiv strävan att trygga egna kulturprivilegier. Då man talar om forna tiders arbetsglädje glömmar man att t. ex. bonden i regel blott var ett arbetsdjur och hantverkaren ofta blott en spetsborgare. Den största slätstrukenhet har alltid rått när livet gick helt upp i arbetet endast för materiell produktion. Nu däremot, konstaterar förf., frigör maskinen arbetaren i viss omfattning, så han får tid att ha intressen även utanför sin egentliga arbetsfär. Gör honom till mera människa. Förf. visar medelst det omfattande undersökningsmaterial han har till förfogande, att arbetaren kan ha både arbetsglädje och intressen och att dessa t. o. m. skapas just genom den maskinella rytmen och ingalunda behöver hämma hans utveckling som människa. Maskinerna äro därför ej till hindrar för arbetsglädjen. Förutsatt att det tillskott de ge arbetsproduktionen kommer alla till godo.

Ja, det var just det! Just denna konklusion, sann ända till banalitet, har dock ännu ej blivit knäsat i allmänna rättsmedvetandet. Det är ju det centrala för socialismens strävanden av i dag. Det problem vi ha att brottas med och delvis bemästra, för att avskaffa arbetslösheten och massfattigdomen. Förutsättningen för att lyckas, relativt, finnes — ännu ha vi dock ej lyckats bruka denna

förutsättning, men tanken vinner alltmer terräng i detta syfte. I detta sammanhang må erinras, att de Mans bok skrevs, eller rättare dess undersökningsmaterial kompilerades innan rationaliseringen och världsdepressionen ännu visat sina verkningar, vilket icke dock förändrar det fundamentala uti förf:s dragna slutsatser.

Kroppsarbetets ännu ringa uppskattning, framhåller förf., är ett ej ringa minus i arbetsglädjen.

Den omfattande personliga undersökning, förf. satt i gång, för att av arbetarna själva, i de mest skiftande ställningar, få förstahandserfarenheter, är i den svenska upplagan av boken endast till en mycket begränsad del medtagen. Av svaren från dessa arbetare, som äro utförliga och verka vederhäftiga, nämna vi här endast ett från kvinnligt håll. Från en icke yrkesutbildad tobaksarbeterska. Det upptar fyra boksidor, är mycket intressant och belysande och torde även kunna anses som ganska typiskt för uppfattningen bland kvinnliga förvärvsarbetande inom yrken och industrier.

Denna tobaksarbeterska, nu 27 år, har från sitt fjortonde år innehåft många olika sysselsättningar, inom såväl fabriksindustrin som i privat anställning som hembiträde. Hon har under senare åren, jämte sitt arbete, ägnat sig åt facklig, politisk och social verksamhet bland kamrater. Även genomgått en 4 mån. folkhögskolekurs. Är f. ö. ganska blygsam. Har av sina arbetsgivare erhållit bästa vitsord.

Hennes syn på arbetsglädjen är den: att inom hembiträdesbranschen, även med bra platser, finnes ingen arbetsglädje. Man har alltid en känsla av ofrihet och beroende, hon ger flera påtagliga exempel härpå. Fabriken synes henne friare. Hon hade erbjudits mera fördelaktiga förtroendeplatser men föredragit att arbeta i fabriken manuellt. Påstår att hennes rika erfarenhet ger vid handen, att arbetsglädjen väl kan finnas vid fabriksarbetet. Men framhåller att hennes mera allmänmänskliga verksamhet givit tillfredsställelse även uti arbetet.

Kampen för arbetsglädje är en i hög grad aktuell, intressant och lärorik bok med sitt tankeväckande innehåll och humanitära syfte.

V.

BOKNYHETER!

Sven Malm:

Pariserkommunen. 1871—1931

Historisk, Intressant, Lärarik, Spännande.

Pris kr. 2:— häftad.

Eva Årads:

Triumfatorn

Tidssatir

"— — — stor originalitet med starka, säregna grepp, besk humor, dråplig satir och levande skildringskonst — — —"

Den borde ha en given plats i vår tids bibliotek och läsas av alla — — —"

Fredrik Ström

Pris kr. 4:— häftad.

FEDERATIVS FÖRLAG
STOCKHOLM I

Världshistoriens största ekonomiska drama —

den industriella revolutionen — utgör ämnet för fil. mag. Wolontis' arbete

INDUSTRIALISMENS TIDSÅLDER

Tre ting

göra detta verk till boken som alla måste läsa:

det storslagna ämnet
den fascinerande stilen
den dramatiska intensiteten

Erhålles i varje bokhandel.

Marianns första maj

Av Margit PALMÆR

Här publiceras ett utdrag ur författarinna Margit Palmærs till hösten på Tidens förlag utkommande roman Mariann Tegern. Boken utgör en utvecklingshistoria och dess huvudperson är en ung kvinna, som så småningom bryter med den högborgerliga miljö, där hon vuxit upp och levat som gift, och via artistiska bohèmekretsar i Paris närmar sig den kämpande arbetarklassen för att till slut då hon som tecknerska på ett förlag blir in- dragen i en arbetskonflikt, ställa sig helt på dess sida.

Följande episod ur första kapitlet skildrar en hjältinnans barndomsupplevelse, då hon råkar komma med sina adoptivföräldrar, justitierådets två hembiträden på en första-majdemonstration på Ladugårdsgårde, vilken ger henne den första stöten till hennes kommande utveckling.

Det var första maj. Moster och morbror skulle resa till Säbyhof, Mariann skulle stanna hemma. De reste redan vid tolvtiden och skulle ligga kvar över natten, ty det var en ganska dryg båtresa till den ö i Mälaren, där Säbyhof var beläget.

Knappt hade de rest, förrän Lisa och Anna kommo in till Mariann, som hade skollov den dagen.

— Det är så att vi har tänkt gå ut ett par timmar på förmiddagen, och vi undrar om Mariann kan vara ensam hemma?

Mariann spände ögonen i flickorna så gott hon kunde.

— Ska ni demonstrera?

— Ja! slapp det ur Anna, innan hon tänkt sig för. Lisa puffade till henne.

— Vad vi ska göra har väl inte Mariann med att göra!

— Jo, det har jag visst det! Tänk bara, om jag skulle tala om det!

— Gud nåde henne då! utbrast Lisa barskt, medan Anna var nära att ta till lipen.

Mariann funderade:

— Äsch, sade hon, jag tänker inte skvallra. Men då vill jag inte sitta ensam hemma, så då får ni lov att ta mig med.

— Men det går rakt inte för sig — vad skulle justitierådinnan säga?

— Jag har ju sagt, att jag inte tänker skvallra — om ni tar mig med förstås.

Lisa såg forskande på Mariann.

— Man brukar kunna lita på Mariann. Jag tror verkligen att vi utan risk kan ta henne med oss.

Mariann kastade sig om halsen på Lisa och skuttade högt med benen. — Bussi-Lisa, Bussi-Lisa, Bussi-Lisa!

— Så där ja, sade Lisa och gjorde

sig godmodigt fri. Inte har vi tid till hängel precis, om vi ska hinna diska och städa och bli färdiga till tolv. För halv ett ska vi träffa Kalle på Norra Bantorget.

— Jag ska hjälpa er, sade Mariann ivrigt, jag ska damma och sopa själv härinne.

Hon fick en virkad dammhandduk och torkade med yttersta noggrannhet varje möbel i det lilla vita rummet. Hon gnolade en visa för sig själv, och tankarna fladdrade muntert omkring: vad skulle hon in i för ett märkvärdigt äventyr?

Skulle hon nu få veta vad som menades med de besynnerliga orden revolution, demonstration, socialism och ännu fler, som ringt i hennes öra, sedan den dagen farbror överstelöjtnantens var hemma på middag? Och vad skulle hända? Skulle man skjuta på gatorna, och skulle någon riva sönder hennes kläder? Mariann nästan darrade av spänning, och hon hade ingen tanke på att vara rädd.

Anna satte på Mariann hennes gamla vinterkappa — så hon inte skulle frysa på Gärdet — men själv var hon fin som en riktig dam i ny hatt och ren spetskrage på den nypressade dräkten. Mariann knotade en smula över vinterkappan men fogade sig, och så marscherade hon, Lisa och Anna ner för trapporna, ut på Grevgatan och Strandvägen, och så tvärs igenom sta'n till Norra Bantorget.

Det fanns en man, som hette Branting. Han hade stora mustascher och tyckte om att äta upp små barn och slå ihjäl alla rättskaffens människor. Mariann hade ibland hört moster och morbror tala om honom med sänkt röst, och när nu Lisa nämnde hans namn, ryste hon till och fick en stark lust att springa hem.

— Ska Branting komma med? undrade hon skyggt.

— Ja, sade Lisa, som ingenting anade om Brantings gräslighet, han skall tala på Gärdet, och Kalle skall försöka laga så att vi kommer i närheten av hans talarstol.

Mariann blev aldeles kall i kroppen, och hennes smala hand vred sig som en orm i Lisas stora och kraftiga.

— Tror inte Lisa, att det kan vara farligt då?

Nu brusto både Anna och Lisa ut i ett stort skratt, som om de båda haft omätligt roligt.

— Vad har de egentligen pratat i Mariann om Branting? sade Lisa, jag ska säga Mariann, att Branting är den bästa och snällaste människa, som finns i det här landet. Så nu vet hon det, och vill hon inte följa med kan hon gå hem med sig!

Det ville inte Mariann, men hennes glada spänning var försvunnen, och hon kände sig ganska kuslig.

På Norra Bantorget var det svart av folk, de flesta med röda rosor i knapphållet. Kalle kom snart emot dem, också han med en röd blomma. Han rynkade ögonbrynen, då han fick se Mariann:

— Varför i all världen har ni släpat ungen med er — hon kommer bara att ställa till spektakel!

Mariann vart blossande röd av blygsel, och tårarna ville tränga fram. Men Lisa sade strävt:

— Har vi tagit med henne, så svarar vi för henne. Och Mariann är inte en så'n unge, som skvallrar.

Kalle ryckte på axlarna, spottade till och började vissla. Så drog han upp små röda tygblommor ur fickan och fäste på flickorna, Mariann fick också en.

— Är du med och demonstrerar, så ska du åtminstone ha en socialistblomma, sade han, en smula nådigare.

Mariann sneglade på sin blomma, neg och tackade. Hon hade en oklar förnimmelse av att något oerhört, något utanför vanlig mänsklig tillvaro höll på att ske, och hon visste icke rätt hur hon skulle reagera.

Snart glömde dock Mariann rosen, det fanns så mycket annat att se på. Aldrig, inte ens på skärgårdsbåtarna vid midsommar, hade hon sett så mycket folk. Enkla, svartklädda män och kvinnor med fula, allvarliga ansikten, somliga med småbarn vid handen.

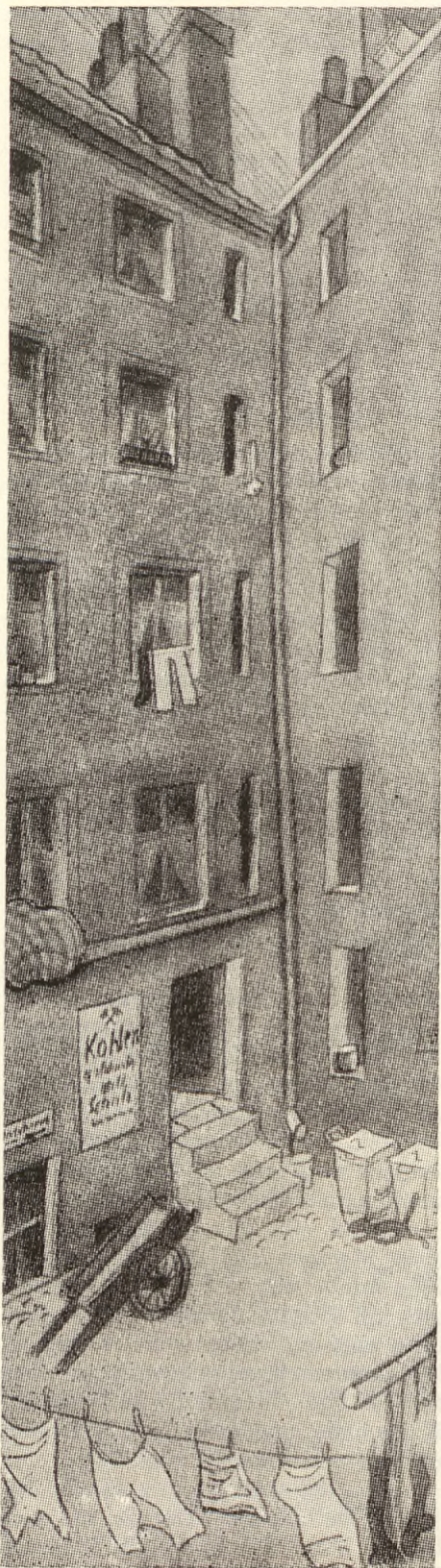
— Vad gör de om dagarna? utbrast Mariann halvhögt för sig själv. Hon kunde inte tänka sig, att de alla gick till Högsta domstolen som morbror eller på visiter som moster eller kommenderade beväringar som farbror Carl. Men vad gjorde de då? Kalle hade emellertid hört Marianns undran och svarade högtidligt:

— Jo, det skall jag tala om för dig, jänta. De arbetar. Det är de, som bygger huset hon bor i, gör kläderna hon har på sig, maten hon äter, gatorna hon går på — allt, som ska göres är det de, som gör.

(Forts. sid. 38.)

DET BLIR KOLLEKTIVHUSHÅLL I SVERIGE

GÖTEBORGSKORNA VILJA BYGGA I STIL MED RYSSLANDS NYA BOSTÄDER

"Många människor ha ännu inte fått upp ögonen för betydelsen av goda bostadsförhållanden."

Hyresgästernas kvinnliga bostadsråd i Göteborg har uppstått ur medvetandet, att det främst är kvinnorna som lida av dåliga bostadsförhållanden. Ursprungligen var det H. S. B:s byggnadschef, Ture Blomqvist, som kom upp med förslaget att kvinnorna själva skulle taga hand om bostadspropagandan. "Kvinnorna bygga" ville han kalla organisationen. Den skulle inte bli någon stor förening, det räckte om det fanns några få, aktiva och energiska kvinnor, som vid tillfällen då kvinnorna behövde gripa in, kunde samla andra omkring sig, uppvakta myndigheterna och skapa en allmän opinion för en viss frågas lösande. Dessemellan skulle organisationen utarbeta förnuftiga och praktiska förslag till inredning av bostäder och lägga fram dessa för arkitekter och andra.

Ture Blomqvist vann förståelse för sin plan hos några intresserade kvinnor, de flesta även politiskt organiserade, och H. S. B:s kvinnoråd uppstod. Några av hyresgästföreningarna och H. S. B:s dotterföreningar läto sig även representeras. Emellertid ansågo några av de ledande inom hyresgäströrelsen att kvinnorådet alltför mycket blev en H. S. B:s underorganisation och i anledning härav ändrades namnet till det nuvarande, utan att uppgifterna därför förändrades. Tvärtom, genom att nu hyresgästföreningarna i större utsträckning anslöto sig blev det på sitt sätt lättare att ställa upp större uppgifter.

Den förnämsta av dessa är att arbeta för höjandet av arbetarklassens bostadsstandard. Detta är en sak som alltför länge skjutits åt sidan. Kristidens nödbostäder ha — så nödvändiga de än voro när de uppfördes — gjort sitt till för att pressa ned normen för en människovärdig bostad. Det är ett faktum att kravet på bostad inte står i nivå med den höjda levnadsstandarden i övrigt. En alltför stor procent av medborgarna bo ännu i ett rum och kök och sakna fullständigt de bekvämligheter och hygieniska anordningar som tekniken gjort möjliga och som kommit de bättre situerade tillgodo. De höga hyrorna äro givetvis den förnämsta orsaken härtill, men det måste också erkännas, att det finns många människor som skulle kunna hyra en bättre bostad om de hade fått upp ögonen för betydelsen av goda bostadsförhållanden. Det må nu vara hur som helst härmed, kvinnorådet arbetar samtidigt på två linjer, dels att lära människorna förstå vad bostaden be-

tyder, och dels på att framtvinga en kommunal bostadspolitik som går ut på att tillgodose kravet på bättre bostäder för de sämst ställda i ekonomiskt avseende.

I dessa syften har en hel del arbete utförts. Bl. a. har en serie föreläsningar arrangerats, i vilka bostadsproblemet belysts från olika synpunkter. Denna serie blev en stor framgång. Vidare har man anordnat offentliga möten med föredrag och diskussioner och städe hållit ett vakande öga på de kommunala myndigheterna att de lägenheter staden bygger i fråga om bekvämligheter och hygieniska anordningar bli i nivå med vad man kan kräva av en tidsenlig bostad.

På allra sista tiden har kvinnorådet tagit upp förslaget om en ny bostadstyp för familjer, där både man och hustru arbeta utom hemmet. Man har utgått från det faktum att det nu blivit alltmera vanligt att hustrun måste bidra till familjens uppehälle och därigenom påtvingas dubbla arbetsuppgifter. Förutom att hon själv under sådana förhållanden blir i förtid utsliten och i ordets fulla bemärkelse förslavas, måste även barnen fara illa. De få inte vare sig i kroppslig eller andlig bemärkelse den vård de behöva för att växa upp till friska och samhällsdugliga människor. Ett medel att avhjälpa detta — som även diskuterats i Morgonbris — skulle vara att skapa fram en ny bostadstyp i stil med vad som göres i Ryssland, med kollektiv matlagning, tvättinrättning, barnkrubba och lekstuga för de större barnen. Härigenom skulle hustrun befrias från de mest tyngande uppgifterna inom hemmet och kunna ägna sig åt det verkliga familjelivet under de tider hon är ledig. Hon skulle också få tid att leva sitt eget personliga liv och intressera sig för allmänna uppgifter, vilket skulle komma samhället tillgodo. En annan uppgift som denna nya bostadstyp skulle fylla, är att bereda möjligheter till skapandet av hem för ensamma mödrar, antingen de äro änkor, frånskilda eller ogifta. Dessa ensamma mödrar få nu för det mesta skiljas från sina barn och helt överlämnas dem i andra händer.

Kvinnorådet har grundligt diskuterat denna fråga och sökt väcka intresse för den på olika håll. Bl. a. har man ingått till den socialdemokratiska stadsfullmäktigegruppen med ett förslag att den kommunala bostadspolitikens även skulle i någon mån inriktas på att bygga sådana bo-

(Forts. å sid. 32.)

SKAPA NYTTOKONST ÅT ALLA!

Intimare samverkan mellan Svenska Slöjdföreningen och arbetarehemmen.

Bernard Shaw påstår, att arbetarna representera det konservativa elementet i samhället. Detta är naturligtvis en paradox som måste tas med stark reservation, men rymmer onekligen en viss sanning. Framför allt på det estetiska området, d. v. s. härvidlag i det sätt varpå de inreda sina hem. Nu är detta självklart i hög grad en ekonomisk fråga. De bättre situerade klasserna ha större möjligheter att förnya sina heminredningar. De ha också större möjligheter att följa med utvecklingen på olika områden. Men i alla fall röja arbetarna och arbetarhustrurna alltför ofta en olycksalig böjelse att köpa möbler och prydnadssaker, mindre med hänsyn till vad som är praktiskt, än till en småborgerlig strävan att "ha det lika fint som andra".

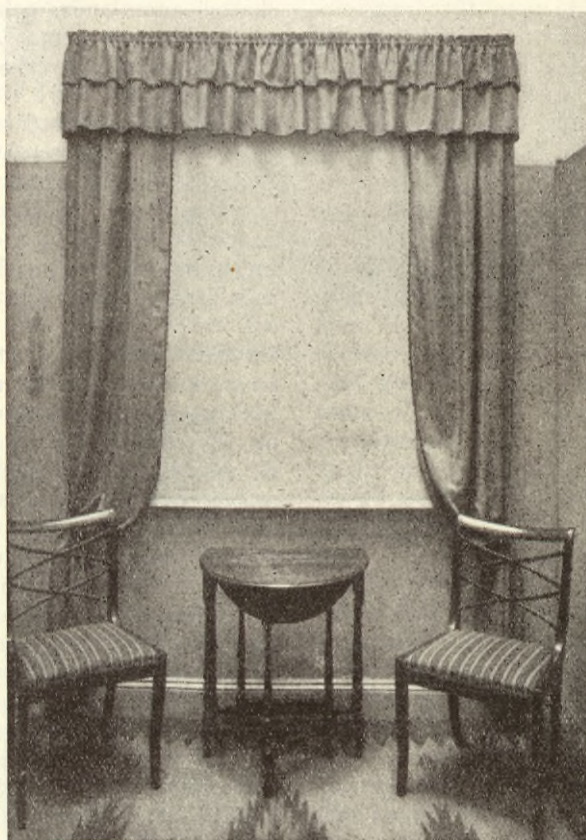
På den sista tiden har man alltmå gån in för att utveckla konstindustrien på konsthantverkets bekostnad. Genom massproduktion och standardisering kan konstindustrien sända ut i marknaden vida billigare varor än de långt dyrbarare handgjorda konstsakerna. Men ännu är konstindustrien starkt beroende av och imiterar konsthantverket. Se bara på möblerna i ert eget hem! Fabriksgjorda stolar med svängda ben och utskuren ryggbricka. Skänk med utskurna ornament och matta glasrutor. Har ni någonsin reflekterat över varför stolbenen måste vara svängda, varför det skall vara dammgömmande ornament och glasrutor, som man inte kan se igenom? Det är vackert, säger ni, men har ni tänkt på att det gör möblerna dyrare? Och vackert verkar det bara för att man är van vid det.

Det första större försöket som gjordes i Sverige att lösgöra konstindustrien från beroendet av konsthantverket var på hemutställningen i Stockholm 1917 till vilken Svenska slöjdföreningen tog initiativet. Man insåg redan då att man måste försöka få fram en *billig*, tekniskt och konstnärligt högtstående vara, som även de ekonomiskt mindre väl-situerade skulle kunna köpa. Detta skulle man nå genom standardisering och massstillverkning. Tyvärr var denna princip alltför revolutionär — då. Men 1930, när den på nytt togs upp av Gregor Paulsson och framfördes på Stockholmsutställningen, hade allmänhetens inställning i viss mån förändrats. En hel del skönandar och

individualistiska konsthantverkare utstötte ett ramaskri över att även konstindustrien skulle få plats på utställningen, och deras under ideella svepskäl dolda fruktan att göra ekonomiska förluster fick genklang i alla tidningar Sverige runt. Stockholmsutställningen behandlades utomordentligt ingående och intresserat av utlandets press, som framför allt betonade utställningens demokratiska tendens, medan här i landet samtliga tidningar tävlade i oförmåga och ovilja att förstå vad saken rörde sig om.

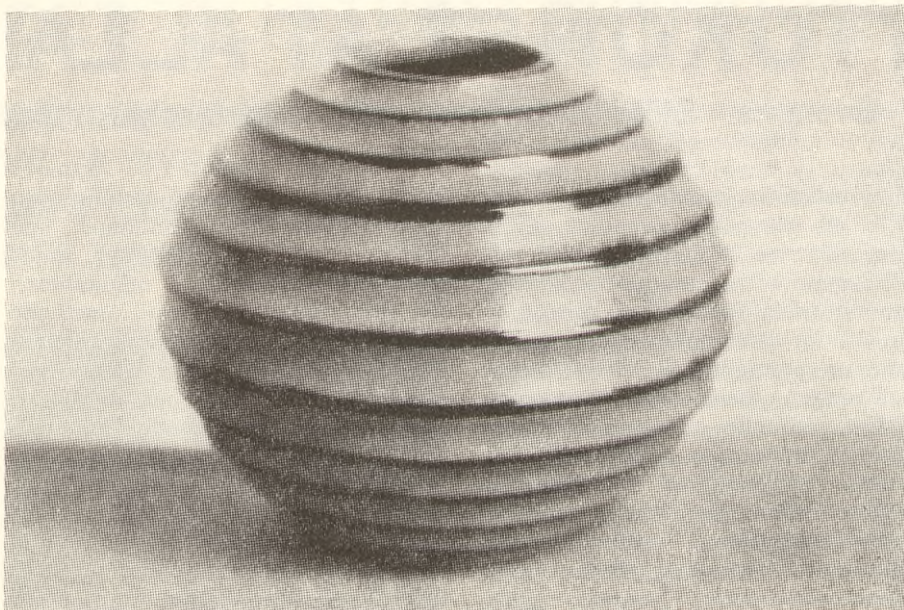
För den stora allmänheten kom nog utställningen som en överrampning — man hade inte lagt märke till att sådana saker existerade, förrän

de nu sammanfördes på utställningen. Den kontinuerliga utvecklingen, som faktiskt försiggått sedan 1917, hade i stort sett undanhållits allmänheten. På alla utställningar har konsthantverket fått dominera. Fabrikernas motvillighet att utföra dessa nya möbler, då de visste att de lättare skulle få sina inarbetade "stilgarnityr" sålda, bidrog också. Tack vare Slöjdföreningens propaganda för nya och enklare möbler och föremål, deras pristävlingar före Stockholmsutställningen och deras förmåga att få fabrikanterna att djärvare ta upp nya typer, ha nu på en hel del områden skapats nya lösningar av gamla problem. Nu måste vi kvinnor kräva att inte detta resultat förfuskas och un-

**gardiner
gardintyger
möbeltyger**

**hyresgästernas möbelaffär
brunkebergstorg 14 + tel.: »hyresgästerna»**

Blomvas av fajans, komp. av Ewald Dahlskog.

danhålles oss. Hur skall detta kunna ske? Framför allt genom att så många som möjligt få reda på dessa nya lösningar. Genom föredrag, cirkulärartiklar, debatter i tidningar. Ett önskemål skulle vara kvinnoklubbarnas kollektiva anslutning till Slöjdföreningen till billigare pris, så att föreningens utmärkta tidskrift skulle kunna nå ett större flertal. För närvarande ställer den sig för dyrbar. Slöjdföreningen skulle också kunna ge ut *billiga* broschyrer med illustrationer av praktiskt och estetiskt fullgoda konstindustriella föremål med priserna utsatta. Därför att priset är nog för de flesta den viktigaste faktorn vid ett inköp. Man skulle också i samband med dessa broschyrer önska en inköpscentral, genom vilken föremålen skulle få rekvireras. Slöjdföreningen tillhandahåller också billiga mönsterritningar för dem som kunna tillverka sina möbler själva. Framför allt borde man kunna begära ett större intresse för denna vitala fråga av den socialdemokratiska pressen. Man måste dessutom beklaga, att två sådana radikala konstkritiker som Gotthard Johansson och Gustaf Näsström skola skriva i borgerliga tidningar, som eljest sannerligen inte intressera sig för den fattigare befolkningens livsfrågor.

Nyligen har på Natur och Kulturs förlag utkommit en praktfull bok för förmakbordet om *Nutida svensk konstslöjd* (å 38 kr.). Författaren är doktor Nils G. Wollin. Det är ju tyvärr en bok som uteslutande vänder sig till de förmögna och till intresserade utlänningar. Trots detta gör författaren i texten aktningsvärda försök att betona den demokratiska linjen i vårt konsthantverks utveckling,

och att framhålla nyttokonsten. Det egendomliga är att det just är denna demokratiska nyttokonst som uppskattas utomlands, och ej i så hög grad våra representativa lyxföremål, vilka ju konsthantverkarna ur ekonomisk synpunkt hellre vilja sälja. Bildurvalet i Wollins bok har i hög grad gjorts ur representationssynpunkt. Ledaren för konsthantverkarnas opposition mot slöjdföreningens gynnande av konstindustrin, Malmsten, representeras av lyxmöbler, som genom inläggningar gjorts så dyrbara och svåråtkomliga som möjligt. Författaren beklagar (!) att seriemöblerna ej kunnat komma med, detta då Malmstens möbler upptaga 11 sidor av 18. Hela denna moderna strävan att upplösa möblemangen och ej göra möbler efter representationssynpunkt utan efter behovsprinciper, vilket framtvingat sammansättningsbara möbler, stolar, som äro utexperimenterade efter kroppens form, bokhyllor med skjutbara glas, som gå att bygga på, således hela denna rationaliserade möbelindustri, som främst representeras av Bodafors, Åtvidabergs och H. S. B:s möbelfabriker, saknas fullkomligt. Man märker också en önskan att undvika stålormöblerna såsom alltför moderna och funktionalistiska.

Belysningsarmaturen är också dåligt företrädd i boken. Det är visserligen fortfarande oerhört svårt att få tag i en lampa, som ur alla synpunkter, praktiska och estetiska, är tillfredsställande. Man måste helt utdöma de gamla tygskärmarna, som i mycket hög grad sluka ljuset i stället för att reflektera det. Man har nu istället fått nya material såsom plåt, opalglas, pergament och oljat papper. Av dessa är ju det sista det billigaste

och det som är lättast att själv tillverka av. Dessa nya lampor ställa sig tyvärr ännu ganska dyra.

Avdelningen för glas är en av de bästa i Wollins bok. Glasindustrin arbetar efter två linjer. Den ena är med billiga varor av blåst eller presat glas. Den andra är med lyxföremål, graverade eller slipade. Där har framför allt Orrefors och Eda skapat billiga och vackra föremål, som kunna bli var mans egendom.

Porslinet och fajansen har ju undergått samma utveckling som glaset. Gustavsbergs och Rörstrands fabriker ha försökt och lyckats tillverka billiga och moderna serier. Här är ju tyvärr skönheten i ganska hög grad beroende av materialets beskaffenhet.

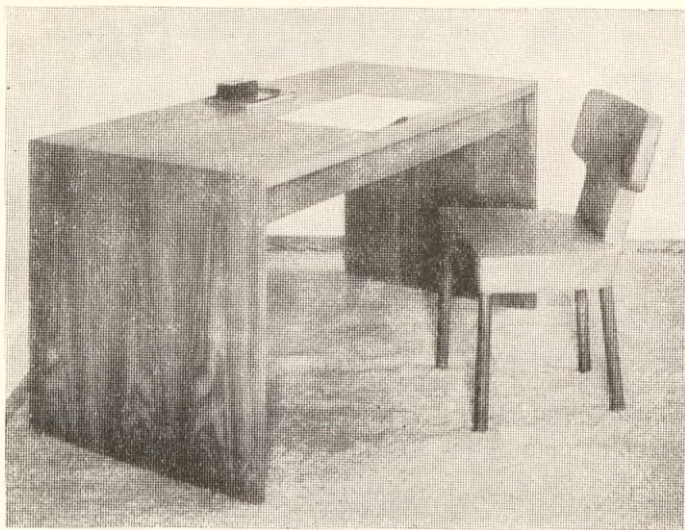
Silvret bearbetas mer i traditionella former och är ju också i mycket hög grad avsett för en köpkraftig publik. Det som skulle ha större intryck vore att nysilvret omdanades, därför att de flesta människor äro hänvisade till det. Men där råder en slentrianmässig efterbildning av äldre silverföremål och en strävan att få så granna och glänsande ytor som möjligt. Där skulle en nydaning verkligen behövas!

Vår stora textilindustri skulle också behöva en förnyelse. Vi ha hemslöjd och konstslöjd, men till vilka priser! Och fabriksindustrin har i allmänhet varit estetiskt efterbliven. Till utställningen hade dock framkommit en del maskintextilier, framför allt från Stockholms Spinneri och Väveri A.-B. och Framnäs Väveriaktiebolag, som fyllde mycket högt ställda anspråk på användbarhet och anspråkslöshet i utformningen. Här har doktor Wollin framhållit konsthantverket, t. ex. gobelinvävnaderna, som man ju knappast tycker skulle passa vår praktiskt inriktade tid, och ägnat mycket litet intresse åt maskintextilierna.

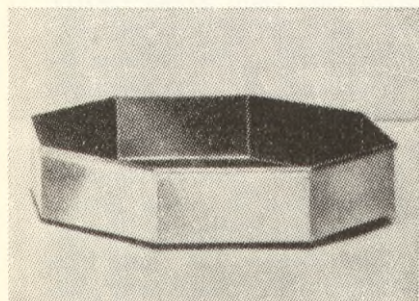
Som helhetsomdöme måste man nog säga att Wollins bok är vacker och delvis intressant, men inte för den stora allmänheten och för denna är den säkert heller inte avsedd.

Varans utformning avgöres av arkitekten eller konstnären, fabrikanten och köparen. I sista hand beror avgörandet på köparen, eftersom en vara, som inte blir såld, lönar sig ju inte att tillverka. Därför måste vi fordra att få bästa möjliga kvalitet och utförande för lägsta möjliga pris. Vi måste göra vårt bästa för att uppmuntra de strävanden som göras för att framskapa en sådan tillverkning. Därför måste vi också vägra att köpa det dåliga och billiga kram, som tillhandahålles i basarer och kinesiska magasin!

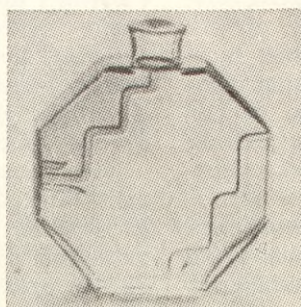
Lilly ARRHENIUS

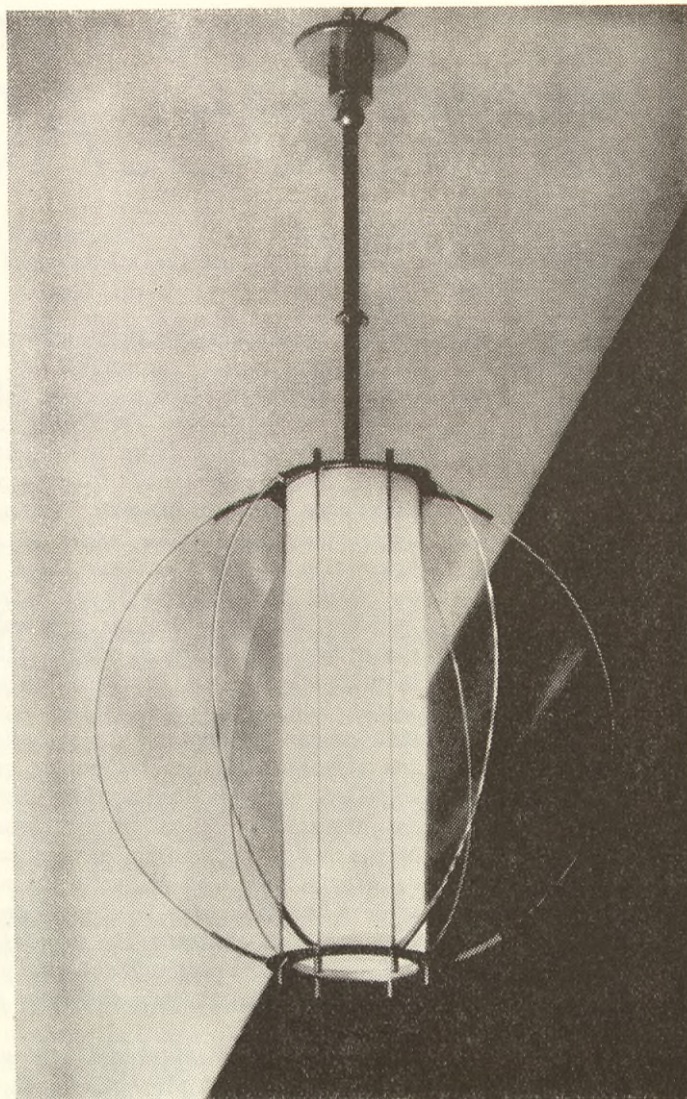
Skrivbord och stol, komp. av
Uno Åhrén.

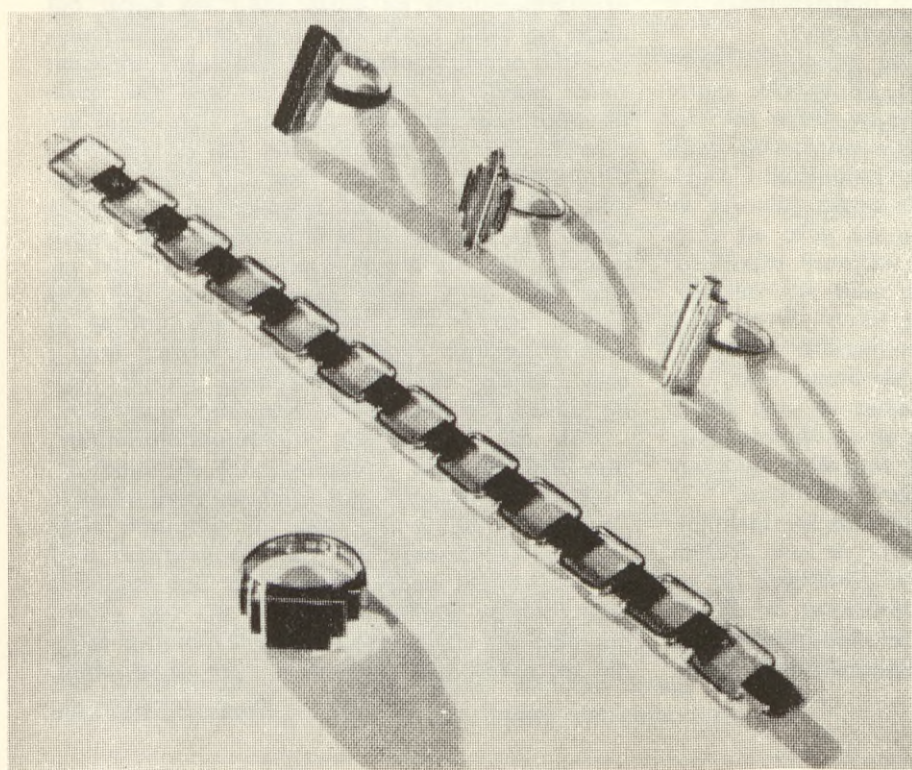
Silverfat, komp. av Wiwen Nilsson.

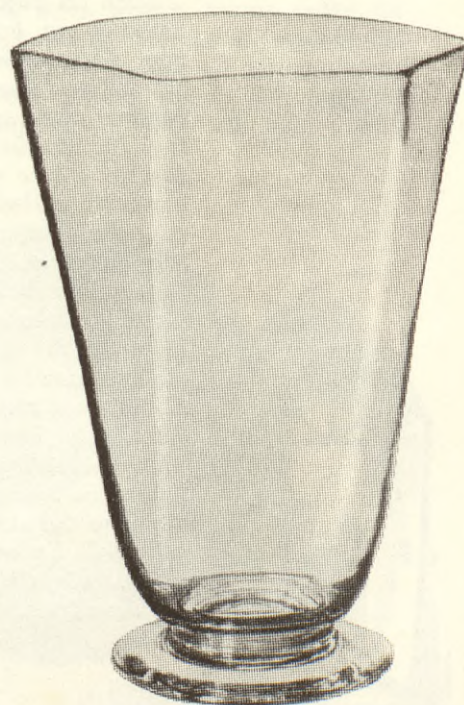
Parfymflaska, komp. av
Edvin Ollers.

Takarmatur av glas, komp. av Erik Tidstrand.

Smycken, komp. av Marianne Smith.

Blomglas, Eda glasbruk.

SKYDDSLAGAR

Vilja kvinnorna skyddas i arbetet? Egentligen är frågan oriktigt framställd, ty det spørsmål, som nu är uppe i diskussionen, gäller inte huruvida kvinnorna ute i förvärsarbetet vilja lyda under arbetarskyddslagen och komma i åtnjutande av de allmänna skyddsbestämmelserna inom industrien. Den brännande frågan är huruvida kvinnorna skola ställas under särskilda skyddslagor som arbetare och hur långt särslagstiftningen skall sträcka sig. Skyddslagor för särskilt kvinnor och barn äro av gammal datum inom industrien. Var gränsen därvid gått mellan nödvändigt skydd och maskerad reglering av för starkt intrång på arbetsfältet från kvinnornas sida, vilken eventualitet den manliga arbetskraften betraktat som en beskärning av dess arbetstillfällen, är svårt att avgöra. Att diskussionen om kvinnornas rätt till förvärsarbete inom olika områden och under olika personliga förhållanden nu åter blossat upp med den intensitet den har, torde i hög grad bero på den rådande situationen inom arbetsmarknaden. Det är förklarligt att under nuvarande kritiska förhållanden oro och nervositet tar överhanden i sökandet efter vägar ur eländet.

Helt nyligen diskuterades i preussiska lantdagens huvudutskott för handel och industri möjligheterna att ersätta gifta kvinnor med arbetslösa gifta män, men inte nog med detta utan här framkom också förslag om att avskeda även de ogifta kvinnliga arbetarna och tjänstemännen för att lämna plats för manlig arbetskraft.

Utan att vilja ingå på några principiella resonemang om kvinnornas rätt till arbete, måste man dock inför sådana yttringar fråga hur det står till med kunskaperna i ekonomiska ting. Man behöver inte vara särskilt väl bevandrad i sociologi för att förstå att det är andra faktorer av mycket större räckvidd, som nu göra att trots produktionsökningen många miljoner människor gå arbetslösa, att skaran av män och kvinnor, som kastas ut i svält och nöd, växer för var dag.

Man kan även begära större insikter beträffande kvinnornas ställning till förvärsarbetet, vetenskap om att denna är betingad av helt andra förhållanden nu mot förr och att ett återvändande till hemmen som självhushåll, inte låter sig göras och absolut inte skulle häva arbetslösheten.

Den stämning, som för närvarande råder mot kvinnorna som förvärsarbetare, är man frestad att likna vid den drunknandes förlitande till ett halmstrå. En motsvarande företeelse är då arbetarna börja bli anhängare av skyddstullar i tro att de därmed skapa sig arbetstillfällen, vilket

nyligen inträffade i England, då det i en gammal arbetarvalkrets valdes in en tullivrande högerman mot den frihandelsvänliga arbetarkandidaten. Den rörelse som just nu givit anledning till den heta diskussionen om kvinnans rätt och frihet till arbete, är otvivelaktigt Open-door. Den Öppna Dörrens international, som namnet lyder på svenska, bildades som bekant på en kongress i Berlin i juni 1929 och är en utbrytning ur den gamla rösträttsalliansen. Open-door-rörelsens program, som går ut på full likställighet mellan könen ifråga om rätten till arbete, ansvar och lön verkar på det stora flertalet rätt så utmanande och obegriplig.

Den socialdemokratiska kvinnointernationalen har också gått ganska hårt emot denna rörelse, då arbetarkvinnorna i den sett en fara till motverkandet av skyddslagstiftning för de inom industrin arbetande kvinnorna. De socialdemokratiska och fackligt organiserade kvinnorna i Sverige ha förhållit sig mera passiva till Open-doors arbete och idéer. De svenska arbetarkvinnorna hysa i dag som för tjugofem år sedan samma mening mot för ensidig särslagstiftning. Nattarbetsförbudet för endast kvinnor har bland dem fortfarande sina omutliga vedersakare men samtidigt hävda de kravet på moderskapsskydd, berättigande till sex veckors ledighet efter barns-börd, ekonomiskt kompenserad med en inte för knappt tilltagen moderskapsspenning. De svenska arbetarkvinnorna ha alltså ställt sig något vid sidan av både Open door och den socialdemokratiska internationalen. I ett hänseende sammanfaller emellertid våra meningar med den feministiska organisationens program, i ett annat avvika de därifrån, särskilt i det fall då det säges att frågan om arbetsvila före och efter förlossning skall helt bero på arbeterskans egen vilja härtill. Den svenska arbetarkvinnan är sedan gammalt van vid arbete, i många fall ett hårt sådant men dock under relativt friska och fria former, varför hon kanske har svårt att på en mängd punkter förstå sina klassyrstrars krav i andra länder, särskilt beträffande speciellt lagligt skydd för dem i deras egenskap av arbetare.

Rätt till arbete, goda utbildningsmöjligheter, som kvalificera till yrkesarbete och allt annat arbete, samma befordringsmöjligheter som männen, lika lön för lika arbete både för rättvisans skull och för upphävandet av osund konkurrens med männen, vilket underbetalning av den kvinnliga arbetskraften utgör, är i stort sett vad vi tro oss veta att de svenska arbetarkvinnorna vilja, det må sedan heta Open door eller något annat.

Signe VESSMAN

VAD KOMMER ATT SÄGAS I WIEN?

Av Rickard LINDSTRÖM

År 1914 var Socialistiska Arbetarinternationalens kongress sammankallad till Wien. Den kongressen hölls aldrig. Ett världskrig kom, som för långa tider gjorde slut på allt internationellt socialistiskt kongressande.

Nu stå vi ett ganska långt stycke på andra sidan av tragedien. Men dess skuggor resa sig ännu över all världen. När Internationlen den 25 juli i år sammanträder till kongress i Wien, precis sjutton år efter de händelser 1914 som voro det stora sorgspelets inledning, så är det framför allt frågor, framspringande ur kriget och dess efterverkningar, som upptaga kongressens dagordning. Så har det varit vid varje internationell socialistisk kongress efter kriget, och så kommer det efter allt att döma bli ännu en lång tid framöver. Det går lätt för reaktionära och folkfientliga krafter att frambesvärja en världstragedi, men det tar en oändligt lång tid och kräver en oerhörd möda för det positiva arbetets krafter att bygga upp det sönderslagna igen.

Det är ingen tillfällighet att Internationelen främst på sin förhandlingslista satt "Kampen för avrustningen och mot krigsfaran". Internationelen kan aldrig förverkliga sin egen centrala idé om broderskap mellan folken, om icke krig och militarism bannlysas. Vägen fram till avrustningen är lång och svår — därom är hela Internationelen medveten. Inom de länder, där Internationelens inflytande är minst finns den starkaste militarismen och den största risken för en internationellt riskabel politik. Internationelens uppgift blir att draga upp riktlinjerna för en internationell avrustningskampanj, som icke bara räknar med stämningarna inom de demokratiska och fredsvänliga länderna utan också med läget i dessa ur demokratisk synpunkt efterblivna och militaristiskt inriktade stater. Helt säker skall det lyckas kongressen att komma överens om ett handlingsprogram, som räcker för de närmaste årens gemensamma uppgifter och som kan förena de i denna fråga förefintliga taktiska meningskiljaktigheterna inom Internationelen själv.

En intressant punkt blir dagordningens andra, som nämnes "Den socialistiska rörelsens allmänna läge och arbetarklassens kamp för demokratin". Här kommer självklart ännu en gång upp frågan, om den socialistiska rörelsens ställning till reaktionen i världen, till fascismen och alla dess avarter och förgreningar. Det finns ingen tvekan om att den internationella socialdemokratin här kommer att ställa sig på den konsekventa demokratins linje mot alla diktaturdyrkare, de må heta fascister, bolsjevik, Lappomän eller något annat. Men under denna andra dagordningspunkt kommer även andra högeligen intressanta problem upp. På franska partiets ivriga yrkanden skall frågan om de socialistiska partiernas ställning till regeringsmakten inom det borgerliga samhället tagas upp. Detta spörsmål är en gammal bekant för Internationelens partier. Det debatterades redan i seklets morgon, och allmänt känd är den hundratals gånger även i vårt land tidigare åberopade Amsterdamresolutionen 1904 rörande "ministersocialismen". Något nytt förbudsliknande uttalande mot t. ex. samregering med borgerliga partier kommer Wienkongressen absolut säkert icke att kosta på sig. Vad man har att vänta är ett allmänt uttalande, som

sanktionerar den linje i frågan, som de flesta inflytelserika socialistiska partier i de särskilda länderna tillämpat efter kriget. En definitiv sanktion av "ministersocialismen", om man vill kalla det så.

Den nuvarande krisen inom världshushållet kan icke undgå att sätta sina spår i kongressens förhandlingar. Tredje dagordningspunkten heter också "Den ekonomiska världskrisen och arbetslösheten". Såsom grundval för behandlingen av detta oändligt komplicerade problem ligger ett omfattande utlåtande som avgivits av en kommitté, vilken Socialistiska Arbetarinternationalen och Fackförningsinternationalen gemensamt tillsatt. Detta digra aktstycke innehåller ett stort material till bedömning av den alltjämt pågående krisen. Det uppställer vissa riktlinjer för en socialistisk politik på detta viktiga område. Internationell kreditreglering, kontroll över råvarutillgångarna, frihandel, nedsättning av arbetstiden — se där några av de mest betydelsefulla kraven i detta sammanhang.

Internationelens kongress föregås av en internationell kvinnokongress, som hålles i Wien den 23 och 24 juli. De särskilda beslut, som den socialistiska kvinnokongressen fattar, bliva föremål för behandling på den stora kongressen såsom fjärde punkt. Kvinnokongressen kommer icke att leverera några små och obetydliga frågor, till socialismens världsparlament. Hela det väldiga problemkomplex, som rör kvinnans ställning inom det moderna ekonomiska livet, kommer upp. En sådan sak som t. ex. rationaliseringens inverkan på kvinnoarbetet — vilken ofantlig betydelse har den icke? Men även politiska problem uppställas av de socialistiska kvinnorna. Det viktigaste av dem är den politiska reaktionens inverkan på kvinnans frihet. Världens arbetarkvinnor ha sålunda alla anledningar att med spänning motse det stora rådslaget i Wien.

Vad kommer att hända i Wien? Ett uttömmande svar på den frågan kan naturligtvis icke givas förrän kongressen är över. Men de stora dragen kunna redan nu överblickas. Och de säga oss åtminstone så mycket att vi veta tillräckligt för att kunna fastslå, att det som kommer att hända i Wien blir av den största och djupaste betydelse för alla socialistiska kvinnor och män i hela världen.

Mor till flera arbetslösa söner: "Det är som om pojkarna mina vore oroliga. De går ut ett tag, kommer in igen dagen i ända."

De talare, som under den internationella kvinnodagen sändes till de svenska bruken, återvände hem synnerligen modstulna av sina intryck, från dessa av arbetslösheten lamslagna platser. Det har föranlett Morgonbris att inbjuda kvinnorna i bruksarbetarhemmen att närmare skildra dessas situation just nu. Svaren på de tre hundra frågeformulären ge i all sin knapphet uppskakande skildringar samtidigt de äro uttryck för en imponerande seghet och rakryggighet. Och ändå är brevskrivarna tydligen inte de allra sämst ställda. Ingen av deras män är således arbetslös, men på deras respektive arbetsplatser gå annars lediga — berättat kvinnorna — 18 à 20 man — ett 40-tal—omkring ett hundratal — 40—75 procent. Från ett bruk heter det: alla industriarbetare gå här helt arbetslösa 6—7 månader på året, en del ungar gå helt lediga sedan år tillbaka. Andra brev: Det är ungefär hundra arbetare som arbeta med reducerad arbetstid — 80 procent gå delvis arbetslösa, däribland mest ungdom. Endast två brevskriverskor äro nog lyckliga att kunna säga att maken har sysselsättning året runt. De flesta svara: halv arbetstid. Några ange 2½ eller 3 månader och i år varannan dag, andra återigen nödhjälpsarbete under 7—8 månader av året.

Men värre är det för söner. I de flesta fall har man en son, som också hör till brukets arbetspersonal, men det finns också de som dit räkna både två, tre och fyra av sina pojkar. En enda arbetar tre fjärdedelar av normal arbetsvecka, tre halv tid, men bland de övriga gå flera

PÅ DE TYSTA BRUKEN

Förtvylade ansträngningar i en till synes hopplös situation.

arbetslösa sedan oktober förra året så framt de inte haft tur att få gå i bruket åtminstone en vecka pr månad.

— Hur lyckas ni under dessa förhållanden att ordna ert hushåll, så att debet och kredit gå ihop? löd nästa fråga.

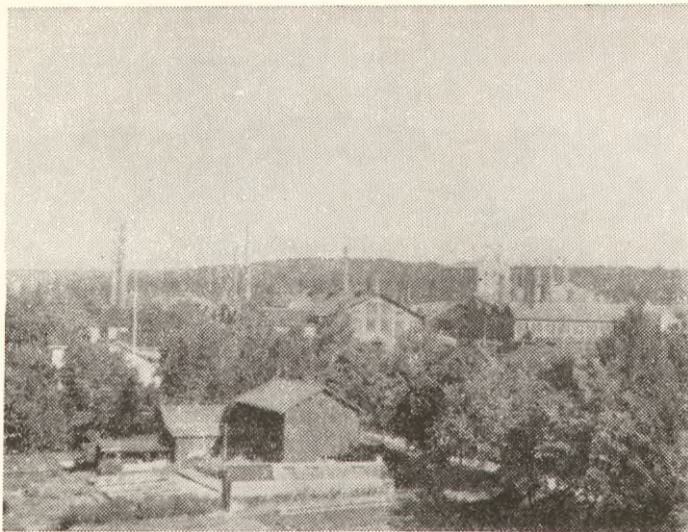
— Genom omtanke, som gränsar till det otroliga — genom tröget arbete och mycken försakelse — man får rätta mun efter matsäcken — genom försakande av det nödvändigaste — jag tar städning och min man fiskar — med noggrann beräkning och sparsamhet räcker förtjänsten till mat och de absolut nödvändigaste utgifterna, men det blir ingenting över för nyanskaffning. En husmor i Orrefors framhåller, "att det i familjen med fem barn, av vilka fler är i skolåldern, blir ett rent underverk detta att klara debet och kredit med en månadslön på knappa hundra kronor. Levnadsstandarden måste sänkas, de kläder, man skaffat under bättre tider utnyttjas till det yttersta. För barnen räcka de trots detta så sorgligt kort tid. Med få ord: man lever under svältgränsen." Flera om-tala "att de alltid handlat i 'Kooperativa', vilket under årens lopp resulterat i en ganska god besparing. På senare tid ha vi bokfört våra uppköp för att stimulera vårt eget intresse för Kooperationen. I år ha vi emellertid måst ta av våra besparingar för att klara livförsäkringar och liknande ofrånkomliga utgifter. Det stränga kontantsystemet i 'Konsum' gör också att man tvingas att inställa sina behov efter möjligheterna. På somrarna plocka vi tillsammans bär i skogarna, vilken billiga skörd vi safta och konservera för vinterns behov."

Mera pessimistisk låter den husmor på ett järnbruk, vars man under föregående år hade en inkomst på endast kronor 1.300. "Vi äro, framhåller hon, satta på mindre ranson än kommunens understödstagare."

Lyckligtvis ha åtskilliga fria husrum, men det är ofta ett trångt rum och kök, som ibland måste rymma sju, tio personer och ofta äro dåligt underhållna, inte reparerade på flera tiotal år fast bolagsledningen har en viss årlig summa anslagen till reparationer av arbetarbostäderna. "Det händer att disponenten själv utnyttjar dessa medel, bygger växthus och nya garage till sina eleganta bilar. Det kostar

Arbetarbostaden nedbrunnen.

En typisk bild från ett svenskt bruk.

tusentals kronor men om en arbetare ber om justering av ett dörrlås så heter det genast, att det är för dyrt."

I ett brev bifogas fotot av en nedbrunnen arbetarbostad, som före eldsvådan givit åtta familjer tak över huvudet. Somliga av dessa inhyrdes i en redan överbefolkad barack, andra flyttade hem till sina föräldrar eller in i ortens Folkets hus. Bolagsledningen vägrar trots allt att bygga de husvillan nya bostäder.

På Åkers styckebruk åtnjuta arbetare enligt avtal fri bostad och vedbrand, men arbetsgivaren har nu börjat att i stället för permittering uppsäga arbetarna. Detta för att om det till äventyrs en gång skulle bli arbete på bruket arbetarna då skola kunna krävas på hyran för den tid de ej varit i arbete.

Anledningen till den svaga driften förklarar man mest vara den allmänna depressionen. Glasbruksarbetarna nämna "kriget, Tysklands höga skadestånd, alla tullmurar, som bl. a. begränsat glasbeställningarna från Australien och Amerika. Om man betänker att kristallbrukets tillverkning uteslutande är en lyxindustri, bör man inte förvåna sig över att denna vid en depression först blir lidande." Från Lesjöfors rapporteras: Vi få väl tro att anledningen är bristen på beställningar; från Kärrgruvan: Vi veta så litet om det, ledningen påstår att det är de dåliga tiderna på arbetsmarknaden. En annan brevskriverska påstår att situationen utnyttjas för att betydligt reducera arbetsförtjänsterna. I Norberg anser man att arbetslösheten bottnar i den dåliga exporten på malm.

Men det finns också platser, där det kan sägas att arbetsledningen inte varit kompetent, antingen därför att den varit ny och oprövad eller slö och oförstående.

Husmödrarna bruka dryfta sina gemensamma svårigheter, då de träffas i konsum eller på kvinnoklubben, varvid man sagt sig "att en radikal lösning av problemet inte torde vara att vänta i ett privatkapitalistiskt samhälle, inom vars produktionssystem det råder ett sådant kaos när det gäller tillgång och efterfrågan." Man går även på linjen att det blir femdagarsvecka genomgående i industrien för att bättre fördela arbetstillfällena, och man hoppas att den socialdemokratiska riksdagsmotionen om reglering av väg- och järnvägs korsningar verkligen går igenom, då det i samma ögonblick skulle beredas arbete åt många nu blottställda familjefäder. Man uttrycker även sin lit till Nationernas förbund. Bättre bostadsförhållanden för lantarbetare, torpare och bönder tros kunna motverka tillströmningen av ny arbetskraft till industrin.

Ungdomarna lida mest av sysslolösheten. En mor be-

rättar: "Det är som om pojkarna mina plågades av en ständig oro. De går ut ett tag, kommer in igen dagen i ända." Annars har man bara gott att säga om ynglingarna. I Orrefors t. ex. "dominerade för några år sedan fotbollen, men på senare tiden har inträffat ett allvarligt omslag. Numera ägna pojkarna sig åt mera ideella sysselsättningar. Den socialdemokratiska ungdomsklubben har många energiska medlemmar. De deltaga livligt i studiecirklar med sociala problem på schemat, i klubbar, fackligt och politiskt arbete. Många äro intresserade av gymnastik och idrott. Atskilliga idka studier av skilda slag, genomgå kurser i språk — engelska, tyska och svenska — per korrespondens och deltaga i studiecirklar. Alla äro med i nykterhetsföreningen."

Endast ett svar går ut på att de unga slå dank, så det synes höra till undantagen, men flertalet kan dock inte gärna undertrycka sin oro över vad det i längden skall bli av dessa unga män, vars handlingsiver blir så pass hårt stäckt.

I ett följande nummer publiceras några av de utförligaste svaren. —j.

En gjutare i sitt hälsovådliga arbete.

Tyska arbeterskor utöva rytmisk gymnastik vid stranden.

RÄTTEN TILL SKÖNHET

Arbetets kvinnor behöva sol och luft.

I en tid då miljoner människor lida nöd, kan det kanske för många förefalla tämligen malplacerat att tala om människors rätt till skönhet. Och dock måste det en gång sägas ut att alla äga rätt till skönhet.

Att vara vacker — detta varje kvinnas ideal, vilket visserligen särskilt hör ungdomen till men alltså om också inte så starkt lever kvar åren igenom — ansågs förr vara enbart en angelägenhet för kvinnorna i de väl-situerade klasserna, dessa kvinnor, som ständigt hade tid tillräckligt för att vårda och förädla sin kropp. De hade även de nödvändiga resurserna

för att ge denna den yttre inramning, den klädedräkt, som åtminstone efter dåtida begrepp var nödvändigt för att motsvara vad som ansågs vara vackert.

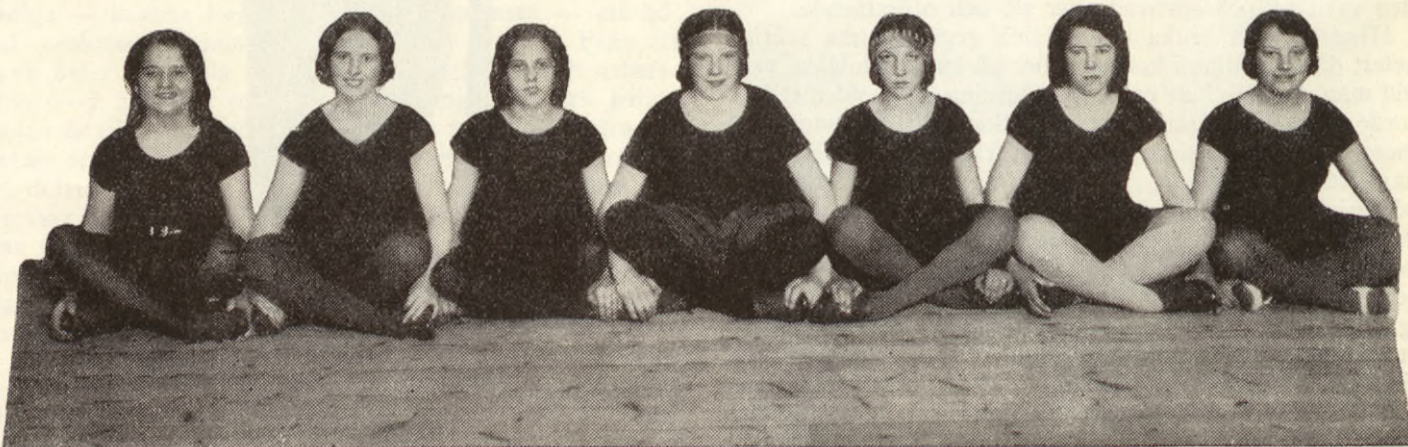
Om en kvinna eller ung flicka av arbetarklassen hade ett fördelaktigt utseende, uppmärksammades det med välvilja, men det föll ingen in att anse att arbetarkvinnan även kunde vilja vara vacker, ja, att hon rent av borde vara det.

Den arbetande människan, som till följd av arbetstidens längd överhuvud taget saknade all möjlighet att göra aldrig så litet för såväl sin själs

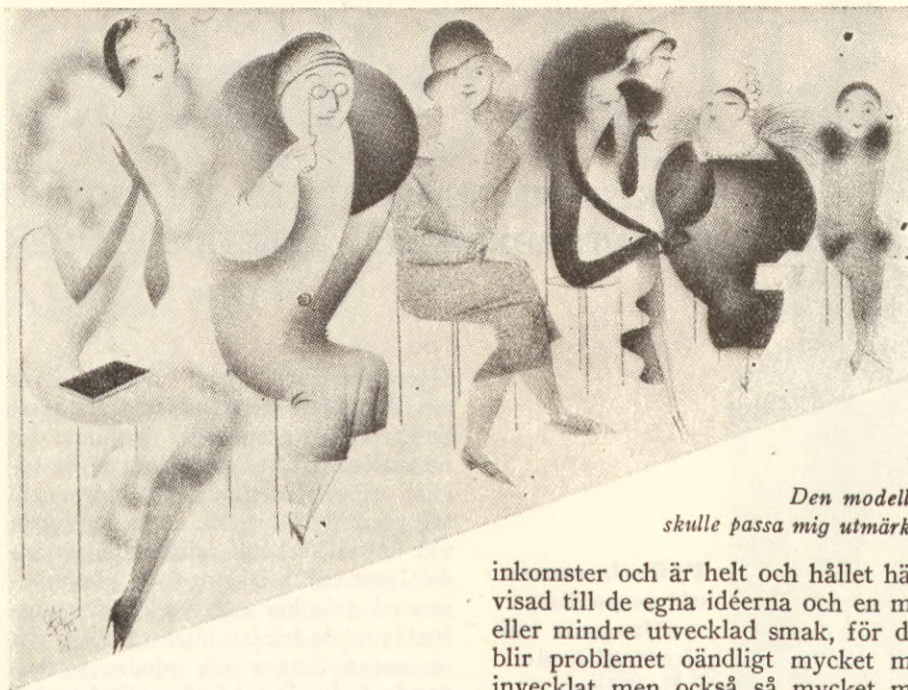
som sin kropps utveckling, som endast erhöi så pass mycket fritid att hon kunde ge sin kropp nödortftig vila för att åter bli arbetsduglig, skulle ha inte ens drömt om något så fjärran, något så överflödigt, som att hon skulle eftersträva skönhet för egen del.

Men i samma ögonblick som demokratin och socialdemokratin lyckades framtinga åttatimmarsdagen och semester för arbetarna skapades det möjligheter för dessa att leva som människor, vilket innebär att ha tid till att kunna vårda kropp och själ. Här gavs alltså de yttre betingelserna,

(Forts. å sid. 34.)

En grupp gymnaster ur Kolbäckers socialdemokratiska kvinnoklubb.

*Den modellen
skulle passa mig utmärkt!*

Är pengar den enda betingelsen för klädkultur? Visst är den viktig, men det finns dock ett och annat att tillägga. Har man gott om pengar och är klok nog att inse sin egen okunnighet, så köper man en första klassens skräddears eller sömmerskas teoretiska och praktiska kunskaper i klädkultur och blir en förträfflig exponent för deras idéer. Sina egna okultiverade stoppar man i bakfickan.

Men för den som har begränsade

inkomster och är helt och hållet hänvisad till de egna idéerna och en mer eller mindre utvecklad smak, för den blir problemet oändligt mycket mer invecklat men också så mycket mer hedervärt löst. Det är förunderligt men sant, att den obetydligaste lilla tösunge kan visa en förbluffande säkerhet i sin klädsel som den intellektuella och i övrigt kultiverade damen verkligen kan avundas henne. Den ena snörper och köper för en billig penning och vet på pricken vad som passar henne, den andra väljer och ratar, frågar och funderar ihop en komposition som på långt håll skriker ut sin ägarinnas osäkerhet i stil och färg.

En väl fylld plånbok löser sålunda inte hela problemet. Låt oss då höra vad det i övrigt fordras för betingelser för klädkultur av dem som ha till yrke att uppodla den för vår räkning och som dagligen se de fel och missgrepp vi begå. Den lilla energiska och kunniga sömmerskan har flera praktiska synpunkter på problemet, den välklädda och skickliga modekåsösen kompletterar därefter detta med sin sakkunskap.

O, säger vår lilla sömmerska, om folk ändå inte trodde att de såge så helt annorlunda ut än de i själva verket gör! Hur kan den som är liten och trind inbilla sig att hon är mager och ståtlig — men det gör hon faktiskt! Och tvärtom också för den delen. Det finns överhuvud taget intet som kan leda till så stora missgrepp som just valet av modell för en dräkt. Om någon fastnat för en vacker sak på en kläduppvisning eller i en journal skall hon prompt ha den kopierad. Vad hjälper det att artigt söka klargöra att hon liknar rakt inte skönheten från uppvisningen och inte heller teckna-

Ett piffigt garnityr kan pryda upp den tråkigaste klänning.

DEN LANGA KJOLEN TJÄNAR REAKTIONEN

rens fantasiprodukt. — Den lilla sömmerskan suckar.

Det skulle inte göras så många omöjliga misstag om varje kvinna resolut gick in för att söka upptäcka sina egna defteker.

Så tager modeexperten till orda:

Förr lades det ju ned en oändlig möda på kläderna och den skickligt utsirade krinolinan blev ett dyrbart arvegods. Så gör ingen klok människa i våra dagar men i en annan mening har klädkulturen spritt sig till allt vidare lager. En parisertoalet är inte längre förbehållen en liten exklusiv krets. Den kan kopieras och imiteras t. o. m. i konfektion. Att i vår tid kläda sig praktiskt, förnuftigt och ändamålsenligt är detsamma som att kläda sig väl och vackert och vi har därför fått klädkultur i en helt ny bemärkelse.

Men det är fara värt, att kulturen går tillbaka med de gatsopande klänningarna. Modet är i varje fall inte ägnat att verka befrämjande och vad värre är, det är helt enkelt inte demokratiskt. Det betonar alldeles för mycket skillnaden mellan dem som ha obegränsade summor att lägga ned i tyger och gott om tid att krängla till modellerna och dem som inte kunna följa med i modedansen. Modet är alldeles för exklusivt och det är skada att denna reaktion just skulle komma efter ett mode som genom sin enkla praktiska stil och linje bidragit att kultivera smaken i långt större ut-

(Forts. å sid. 32.)

”DE VISES

MASKINERNA FRAMKALLA EN OMLÄGGNING
AV MATORDNINGEN I ARBETAREHEMMEN

**Fyffesbananen
ett populärt
mellanmål hos
skattsökarna
i Boliden.**

Det är inte för ro skull som bokhandelsdisken f. n. överflödar av litteratur om den nya läran: Övergiv den gamla födoämnesordningen och övergå till den naturliga födan — solljusmat, som de särskilt invigda kalla den. Vegetarianismen är visserligen långt ifrån av ny datum, men tidsförhållandena ha framkallat ett praktiskt behov, som föranlett ett annat uppmärksammande av rörelsens möjligheter, då den däremot förr mera dikterades av moraliska bevekelsegrunder så framt det inte enbart stannade vid originalitetssökeri, vilket gärna gav den en viss sekterisk ka-

raktär. Men den nya tiden har tydligen grundligt rumsterat om även här. De moderna råkostförkunnarna avsvärja sig all släktskap med en Saxon även om de respektera hans pionjärskap. Den tekniska utvecklingen och med den de alltmer fulländade maskinerna ha förändrat människornas kroppsarbete inom alla områden så pass att fysiken reagerat och pockat på en annan omvårdnad. Då kroppen numera har att alstra ett mindre mått av energi behöver den inte samma tillförsel av föda. Husmödrarna i sådana på moderna bekvämligheter väl utrustade hus som

Hyresgästernas klaga allmänt över en tilltagande fetma fastän de visst ha en nog så arbetsfylld dag, men det inventiösa köket, sopluckan i förstugan, värmeelementet, allt bidrar till att göra den fysiska ansträngningen vid hushållsarbetet mindre påkostande. Densamma iakttagelsen gör männen på fabriker och verkstäder varför även de börjat intressera sig för en annan lättare och mindre fettbildande föda. Det händer alltså redan nu att arbetare hämta råkost från de vegetariska restaurangerna, där man — åtminstone när det gäller Stockholm — förutom representanter för alla yrkesgrupper påträffar en hel del riksdagsledamöter, som med en aktningvärd beslutsamhet underkasta sig råkostdagar med ganska förbluffande menyer: rivna morötter, saft av spenat, nypon, mandelmjolk, nötter för att inte tala om den onekligen något barbariska sammansättningen av jordgubbar, nötter, kålrötter och lök, gröna ärter och majonäs. För restaurangen Vegetarias chef, som tar sin uppgift med ett samma allvar som en Kinamissionär, är lagstif-

ALLTRAFIK anordnar med anledning av den int. socialdemokratiska kongressen EN BILLIGHETSRESA TILL WIEN

III klass Träl'eborg—Berlin—Prag—Wien— och åter till Träl'eborg med 5 dagars vistelse i Wien kostar 175:— kr.

För en 3 dagars utflykt med båt till Budapest tillkommer 50:— kr.

Om hemresan lägges över Salzburg—München och utökas med 4 dagar samt med uppehåll i Salzburg och München och bilfärd i Bayerska alperna tillkommer 90:— kr.

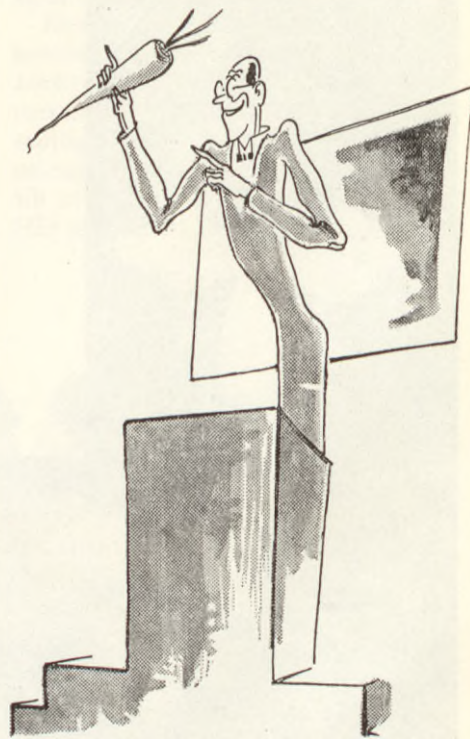
Dessa priser gälla vid minst 20 deltagare och inkl., utom själva resan, rum, vivre och drickspengar samt färdledning.

Ovanstående resor kunna göras enskilt eller i mindre grupper mot resp. prisförhöjningar.

Program och vidare upplysningar lämnas av

ALLTRAFIK RESEBUREAU, Stockholm, Hamng. 14

Norr 111 55

Råkostdemonstration i Konsum.

FRUKT

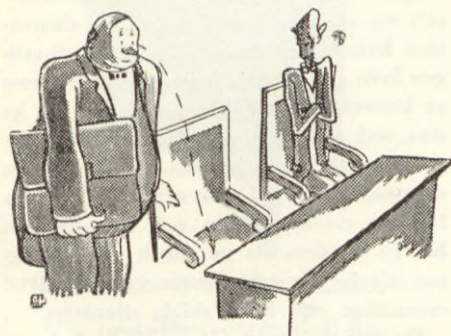
EFTERSÖKT BLAND SVENSKA ARBETARE

tarnas besök upptakten till den nya tid, då "den vilseförda mänskligheten finner vägen till ny andlig inställning, som också döljer själsliga hälsomöjligheter", vilket allt följer med övergången till naturlig föda.

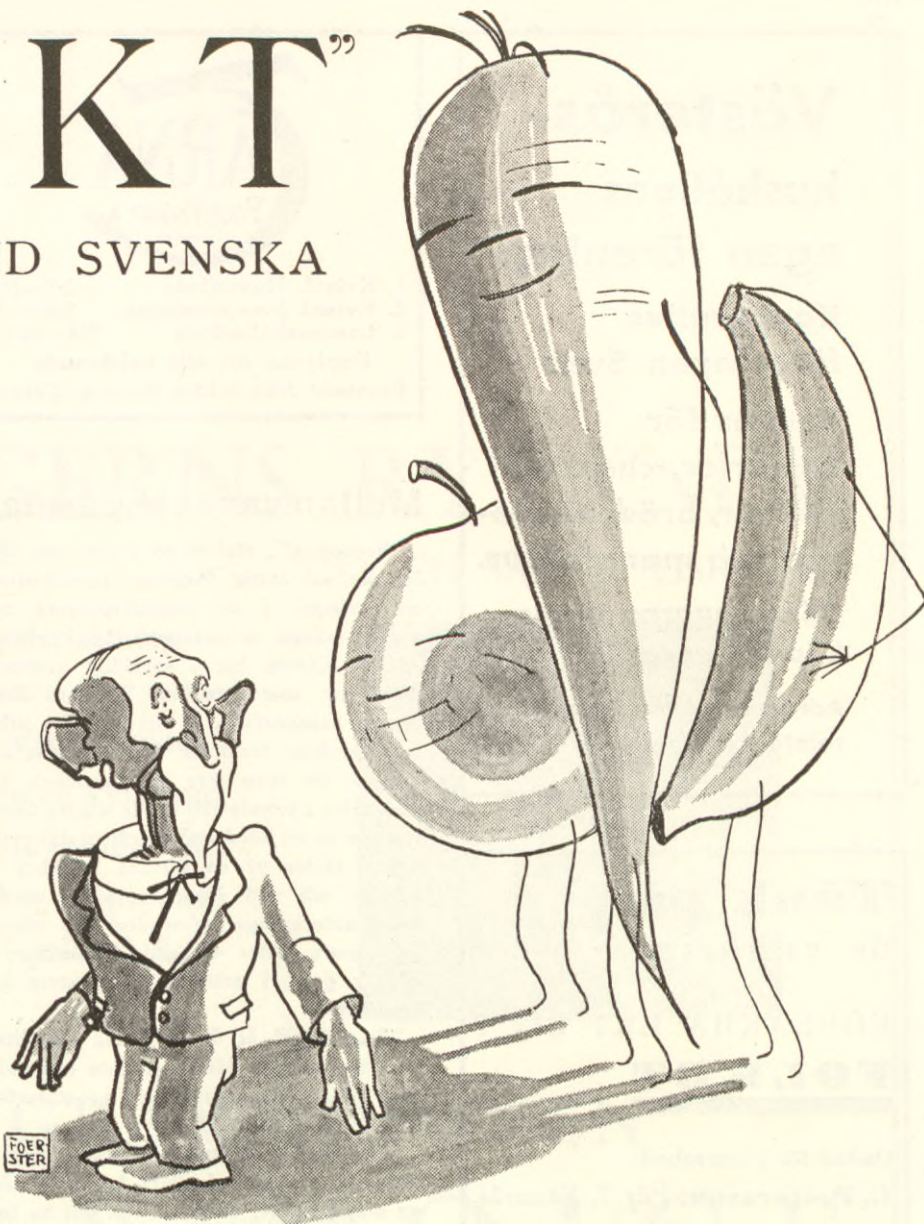
Hur konstbesynnerlig den nya dieten än kan förefalla så är det dock alla skäl att ta den under prövning. Det anser man redan i barnhemmen, där rivna morötter numera dagligen bjudas de små. I konsumtionsföreningarna demonstrera auktoriteter den nya kostens kvalifikationer och tillämpning. För trädgårdskolonister och egnahemsbyggare borde det i all synnerhet vara av intresse att passa på tillfället och göra sig underkunniga om vad deras odlingar helst skola frambringa, allrahelst så här på vårsidan, då det gäller dessas planering. Grönsakerna ha under de senare åren lyckats vinna åtskilligt större plats på de bredare folklagrens bord, men ännu äro de alltför litet populära. De tämligen höga prisen på dem inverka givetvis begränsande på tillfrågan, men ju större konsumtionen dess större utsikter till en annan prisreglering.

Frukten har fått ett stimulerande försprång. Kommerskollegiums statistik visar en ganska imponerande ökning i fruktförbrukningen inom landet, framförallt sedan tullen på de vitaminrika apelsinerna och citronerna tack vare den socialdemokratiska motionen i riksdagen år 1929 skaffades ur världen. Likaså bananen, vars

2

De små fätöljerna i riksdags-
huset ha föranlett riksdags-
männen att pröva råkostens.

Förkunnarna av den nya dieten ställa Saxon i skuggan.

pris genom den starkt organiserade handeln gått ner sedan år 1919 från 4 kr. pr kg till nu 1 kr. Vid det här laget torde det knappast finnas en stuga i vårt avlånga land, där man ej är förtrogen med bananen — "de vises frukt", som Fyffesbananen betecknas på latin. Förutom den tusenmil långa färden från Sydamerika tål den ytterligare sträckan upp till nordligaste Norrland, där gruvarbetarna äro mycket ivriga på bananer trots att de få betala 15 öre mer i frakt för dem än stockholmarna,

som bo i banankompaniets nära grannskap. Men även annars äro industriörterna de största banankonsumenterna, förklara importörerna. Bananens hygieniska förpackning i ett av naturen hermetiskt tillslutet skal gör att en arbetare kan äta den trots sin av sot och olja nersmutsade hand. För den som annars vill variera sättet att servera bananer finnes på Morgonbris' expedition att tillgå receptsamlingen 100 sätt att tillaga bananer, vars bokhandelspris är kr. 1:50 men här kan fås för bara 50 öre. Följande siffror utgöra en intressant illustration till svenska folkets marsch mot en ny dietordning.

	Bananer	Apelsiner	Päron	Äpplen	Vindruvor
1919	163.923	11.566.183	650.813	5.305.006	564.090
1925	6.566.491	9.389.674	1.518.743	11.684.922	1.166.232
1926	7.579.565	11.323.052	4.891.273	13.127.792	1.136.039
1927	9.650.966	12.734.211	5.976.077	16.488.313	1.155.911
1928	10.655.546	14.101.743	7.062.408	19.028.675	1.416.658
1929	13.254.815	15.564.110	8.109.671	21.720.652	1.725.780
1930	14.104.472	26.322.617	5.097.296	14.873.096	1.844.509

Västerås- hushållens egen förening:

**Kooperativa
föreningen Svea**

**Butiker för
specerier, charkute-
rivaror, bröd, husge-
råd och manufaktur.**

**Gör pengarna dryga —
köp kooperativt!**

**Adresser till butikerna i
telefonkatalogen.**

**Tänk på !
de anhöriga •**

**FÖRSÄKRA ERT LIV I
FOLKET**

Ombud för Västmanland:

C. Pettersson, Pilg. 7, Västerås

Västmanlands Folkblad

i alla arbetarhem bör vara
varje socialdemokratisk
mans och kvinnas främsta
mål när det gäller att stödja
länets arbetarorgan.

Prenumerera • Annonsera

S:t Görans Begravningsbyrå

Jenny Larsson

Fleminggatan 60

Tel. K. 4724.

*

Ombesörjer allt vid dödsfall

Eldbegängelser

Balsameringar

1. Kvinnl. Huvudkurs 2/5—1/8
 2. Kvinnl. övre avdelning 2/5—1/8
 3. Lanthushållsskola 2/5—16/10
- Friplatser för alla behövande.
Prospekt från rektor Bosson, Tärna.

Mellan vaxduksparmar.

"Statarkval", utgivet på Federativs förlag är en fattig förpinad statarhustrus anteckningar i en vaxduksparmad bok under många mödosamma år i armod. Alfred Kämpe har i språkligt avseende korrigerat materialet, av allt att döma ytterst hänsynsfullt, så att intet av arbetets karaktär förlorats. Skildringarna äro sådana, att man inte ett ögonblick behöver dra i tvivelsmål, att de utgöra brottstycken ur en hård, mörk och trivial verklighet, bilder ur en tillvaro bräddad av lidande och nöd. Förgäves söker man i dessa anteckningar efter den lilla minsta solstrimma, efter en enda ljusreflex — allt är grått i grått, tungt, dystert och hopplöst.

"Statarkval" är intet arbete för litterära finsmakare. Man kan inte ens kalla den för en saklig utredning av statarfolkets förhållanden.

Men varför då tala om den? Varför nämna den under vårglada dagar, på första maj rent av, då man helst vill ha ljus och glädje omkring sig.

Jo, därför att "Statarkval" trots alla brister griper en, ty det är en olycklig människosjåls rop ur den djupaste nöd. Och huru salig och vågrön första maj än ter sig, hur mycket vi än ha anledning glädja oss åt vunna framgångar och segrar, må vi den dagen inte glömma statarkval, inte glömma den grupp som hör till dem, vilka ha det tyngst och svårast, svårast på många vis.

Arbetet är hårt och tungt. Statarhustrun beklagar särskilt den mjölkningsskyldighet som ålägges ett flertal av hennes gelikar. Arbetet är obeständigt. Statarna bli nära nog ett nomadiserande proletariat. De dra från gård till gård, från trakt till trakt. Arbetet är uselt betalt, bostadsförhållandena eländiga, statarfolket lever i stort betryck. Allt detta har sina konsekvenser. Betryck och trivialitet skapar bitterhet, misstänksamhet, dolskhet och illvilja. Den förtryckte — stataren — söker ta revansch genom att i sin tur använda makt där han kan komma åt. Så blir det hustrurna som få sitta emellan. Hatet mot förtryckaren, mot den maktägande, går ut över de i eländet jämnställda. Det blir split och

kiv och osämja mellan statarfamiljerna och inom de enskilda familjerna.

Genom skildringarna i Statarkval får man det intrycket att statarna genom betryck och ofrihet försvagats så att de själva inte mäktat skapa sig en dragligare tillvaro.

"De gå som oxen — undan för piskan hela dagen lång", heter det på ett par ställen i boken.

Skola statarnas förhållanden kunna förbättras måste det ske genom samma medel, som deras bröder i fabriker framgångsrikt tagit i sin tjänst — organisationen. Men för att upprätta och uppehålla dessa, behöva de all den hjälp och stöd de kunna få.

De — och till dem höra många — som ännu inte gjort klart för sig huru statarfolket har det, och huru väl det behöver all hjälp och uppmuntran böra inte försumma att läsa "Statarkval". B.

När barnen fråga.

Under det litteraturfloden svämmat över på många områden, har det rått ebb och torka i fråga om populära men likväl vederhäftiga framställningar i sexualkunskap, framför allt sådana som i vägledande syfte kunnat komma till användning vid fostran av barn.

Den bristen har nu avhjälpats sedan Tidens förlag utgivit trenne utmärkta kortfattade arbeten i detta ämne: "Varifrån kommer jag, mamma?" av doktor Gerda Kjellberg, "Vad skola vi säga våra barn om släktlivet?" av doktor Rut Grubb samt "Mamma, hur kommer de små barnen till?" av Tora Skredsvik. Varje häfte kostar 75 öre. De ha tillkommit på initiativ av de svenska representanterna i de kvinnliga läkarnas internationella sammanlutning.

Man har verkligen skäl att vara tacksam mot de svenska läkarna för deras intresse och det resultat det lett till. De tre små vägledningarna ha en mycket stor mission att fylla. Det finns tyvärr en sorts föräldrar som inte ens ha tanke på eller känsla för, att ett nytt släktes fostran inrymmer även meddelandet av kunskap om människolivets tillkomst. Det finns många mödrar vilka önskat ge sina barn upplysningar i hithörande spörsmål, men som ansett sig själva sakna förmåga, ja elementära kunskaper härför. Det finns säkerligen även en kategori barnuppfostrare, som av konventionella fördomar hindras att ge sina små en nyttig vägledning i detta ämne. För alla dessa komma de tre nämnda arbetena att bli till stor nytta. De upptaga barnens vanliga frågor, och de svar man bör ge på dem, de ge enkelt men sakligt redogörelse för fortplantningen både bland människor och inom skilda djurarter.

De tre tävlingskrifterna äro värda en varm rekommendation. De böra spridas i de vidaste kretsar, självfallet böra våra kvinnoklubbister läsa dem. B. M.

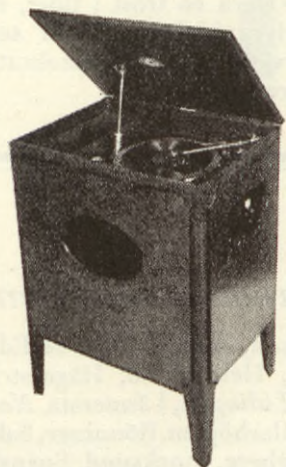
FRÅN TIGERNS RYTANDE

TILL EN SAKTA VISKNING

Vrid bara på knappen — den spelar så högt — eller lågt — Ni önskar. Radioapparat eller gram-mofon slå om omkastaren och den är ettdera. Tonen — mäktig, brusande som en kyrkorgel eller glättigt porlande som Er babys joller. Sist — en enastående vacker möbel — en prydnad för ett vårdat hem — utförd i polerad, flam-mig björk.

RADIOGRAMMOFONEN ROLLS VOICE FRAMTIDENS MUSIKINSTRUMENT

Kr. 120: —, ett års garanti.
Vår populära resemodell fin-
nes hos varje musikhandlare.

I distribution:
E. LUNDQVIST A.-B.
Drottninggatan 57
STOCKHOLM

Fabrikant:
AND. LINDBERG
Stockholm 4

E. LUNDQVIST A.-B.
Drottninggatan 57 · STOCKHOLM

Sänd mig närmare upplysningar
och broschyrer över Rolls
Voice Resegrammofoner.

Namn

Adress

Postadress

Gift Er aldrig

förrän Ni besökt
vår utställning av

MÖBLER · MATTOR · GARDINER

(Stockholms största.)

BRÖDERNE LJUNGGREN

15 MALMSKILLNADSG. 15

Det blir kollektivhushåll

(Forts. fr. sid. 18.)

städer. Frågan tycks på detta håll inte ha avancerat längre än till lig-garen för behandlade skrivelser, men därför ha initiativtagarna inte för sin del lagt saken på hyllan. För närvarande håller man på att arbeta för att ett bostadskomplex i stil med förslaget kommer till stånd på enskild väg, för att man på detta sätt skall kunna lämna ett påtagligt bevis för att dessa kollektiva hushåll trots allt motstånd dock är en framkomlig väg att gå på när det gäller att lösa bostadsfrågan för de kategorier man vill hjälpa. Det kan ha sitt intresse, att samma förslag samtidigt kommit upp från annat håll, nämligen från Kvinnornas vänsterförbund. Den nya bostadstypen ligger alltså i tiden, det gäller bara att utarbeta förslaget så att det blir ekonomiskt genomförbart. Levnadskostnaderna få inte fördyras genom denna hushållsform, i annat fall skulle ju de som bäst behöva hjälpas inte få någon nytta av den.

Det vore dock i högsta grad felaktigt att påstå, att kvinnorrådets verksamhet koncentrerats på denna revolution inom hembygandet. Det står fullkomligt klart för medlemmarna, att denna bostadstyp inte skulle passa alla och att den gamla familje-

bostaden fortfarande kommer att bli den mest efterfrågade. Att höja standarden för denna och att tvinga myndigheterna att effektivt gå in för tillfredsställande av de ökade kraven härvidlag, det är den betydelsefullaste av de uppgifter som besjäla dem som stå i spetsen för denna kvinnornas egen bostadsorganisation. Glädjande nog ha de nu börjat vinna allt större gehör för sina strävanden. En stark opinion håller på att växa fram, i första hand bland kvinnorna.

Och för att återgå till utgångspunkten, det är dock kvinnorna, som lida mest under dåliga bostadsförhållanden.

Eol.

Den långa kjolen

(Forts. fr. sid. 27.)

sträckning än någonsin förr. Det fordras alldeles särskilt gott omdöme och känsla för stil för att vi svenskor inte skola verka en liten smula utklädda i de nya svepande dräkterna, kanske därför att vi så helt och fullt anpassade oss efter den raka linjen och det enkla gossmodet. Nu går man dessutom i undran över vad nästa steg skall innebära, dyrare och mer exklusivt kan det väl knappast tänkas bli men nog hittar man på någon betydelsefull ändring för att locka till nyinköp.

Men jag undrar om inte den svåraste synden begås av dem som aldrig kunna lära sig att kläda sig i det som passar bäst vid varje tillfälle. Det är påfallande hur litet folk i allmänhet förstår att välja. Men just detta hör till det man kan lära sig ifråga om klädkultur. Där en enkel välsydd bomullsklänning är på sin plats vittnar den om oändligt mycket mer klädkultur än en aldrig så fin parisertoalett.

Intresset för kläder är enormt i våra dagar men det svarar inte mot den tid som nutidskvinnan har att disponera över. Högre kulturella intressen än kläder behöver dock inte hindra att vi sträva efter kultur även i vår livsföring och klädedräkt. En vacker dräkt skänker sin bärarinna en särskild känsla av tillfredsställelse, säkerhet och livsmod. Att ha klädkultur är inte detsamma som att ständigt sträva efter att följa sista modet. Det kan tvärtom visa brist på omdöme och smak att anpassa sin klädedräkt mindre efter vad som överensstämmer med ens eget sunda förstånd och personliga smak än påbudet ifrån Paris. Det får vara en tröst i tider, då den långa dyra kjolen går sitt segertåg genom världen, hotar demokratin och tjänar reaktionen.

RITA

Villaegendomar

Större och mindre villor försäljas genom oss i följande samhällen:

Bromsten, Djursholm, Dreviken, Duvbo, Enskede, Edsviken, Enebyberg, Fisksätra, Helenelund, Hägersten, Huddinge, Kråkvik, Knivsta, Lidingön, Lännersta, Nockeby, Nora Trädgårdsstad, Mälarhöjden, Rönninge, Saltsjöbaden, Storängen, Sundbyberg, Stocksund, Spånga, Tumba, Tureberg, Täby, Ulvsunda, Viggbyholm, Vändelsö, Ålsten, Äppelviken.

Tag oss till rådgivare vid anskaffning av det egna hemmet!

REX, Egendomsförmedling, Jakobsbergsgatan 28, 2 tr. · Telefon 161 05

I pratvrån

Oss kvinnor emellan

är en av de nya avdelningarna i Social-Demokraten. Kvinnorna såväl som männen finna nog Social-Demokraten i sin helhet vara en intressant och underhållande nyhetstidning.

Men avdelningen I PRATVRÅN vill vara en avkopplingsstund för vardag och helg, skämt och allvar «oss kvinnor emellan», ett forum för praktiska rön och erfarenheter, nyttiga ting, äktenskap, barn och hushåll.

Med ett ord ett omväxlande fält för kvinnornas och hemmens inre angelägenheter, flärdfritt och rättframt ventilerat.

På Social-Demokratens följetongsavdelning

nedlägges stor omsorg. Där återfinnes gång efter annan stora utländska bokhandelssuccéer i svensk dräkt och alltid skall man här finna spännande och underhållande romaner.

Social-Demokraten är den moderna nyhetstidningen för nutidens vakna husmoder eller självförsörjande kvinna.

Se till att Social-Demokraten finnes i ditt hem och vidtala även dina väninnor att bli prenumeranter.

Ring i dag, telefonanrop Social-Demokraten, eller insänd nedanstående kupong.

SOCIAL-DEMOKRATENS EXPED., Barnhusgatan 14
STOCKHOLM

.....
Namn

.....
Adress

Prenumerationsavgiften, Kr. 3: - pr månad, 8: 50 pr kvartal, uttages genom tidningsb. - pr postförsk. Riks-uppl. Kr. 1: 70 resp. 4: 75. Understryk det som önskas.

Rätten till skönhet.

(Forts. fr. sid. 26.)

men tyvärr ännu bara i teorin. Praktiken har berett oss besvikelser.

Men bortsett ifrån att den nu rådande näringskrisen gjort åttatimarsdagen och semestern i stort sett illusoriska, så omöjliggör i alla händelser nödläget för arbetaren att utnyttja sin vunna fritid så att den verkligen blir till gagn för honom eller henne.

Den första förutsättningen för realiserandet av vår rätt till skönhet är framförallt undanröjandet av den svåraste nöden och de allra nödvändigaste existensmöjligheterna.

Frågan om hur arbetarkvinnan skall hålla sig ung och vacker måste alltså först besvaras med: Framförallt därigenom, att hon har det nödvändigaste för sig och sin familj, att hennes kropp erhåller nödig näring och hennes själ befrias från slitande vardagsbekymmer.

Under den förutsättningen — och endast på denna grund kan man bygga — finns det numera även för arbetarkvinnan lätt åtkomliga möjligheter till att bibehålla sig eller att bli frisk och vacker.

Det är ingen tillfällighet, som gjort att sådana oerhörda massor av arbe-

tande människor vunnits för sporten.

Människorna ha upptäckt att idrotten inte endast är en förstörelse utan även en källa till hälsa, kraft och skönhet.

Otvivelaktigt är det skönhetsideal, som kommer till uttryck i idrotten, vitt skilt från de skönhetsbegrepp, som äro rådande inom klasser, där en kvinna betecknas skön, när hon uppenbarar sig med sminkade läppar, rakade och plockade ögonbryn, ondulerat hår och pudrade kinder. Idrottens skönhetsideal är besläktat med de gamla grekernas, som var den i alla sina delar och muskler härdade och trimmade kroppen. Därtill kommer att sporten tvingar till vistelse i det fria och tillåter luft och sol att skänka en hudfärg, som inte kan ersättas av aldrig så utmärkta krämer och sminksorter.

Säkerligen komma nu många kvinnliga läsare att invända att de, som genom hushåll, förvärvsarbete och barnuppfostran äro hårdare sysselsatta än männen, sakna tid därtill. Men med god vilja så kunna även dessa hinder undanröjas.

Dagligen tio minuters gymnastik är säkerligen möjligt att åstadkomma för varje kvinna. Instruktioner till dagövningar meddelas i vår tidning Die Unzufriedene. Dessutom är i varje distrikt av Wien och på nästa alla större orter i Österrike organiserade gymnastikklubbar, som tillhöra de österrikiska arbetarnas förbund för sport och kroppskultur.

Inte heller torde det vara så omöjligt för de flesta kvinnor att t. ex. under sommaren göra utflykter, friluftsbada och simma eller under vintern åka skidor, så framt de ha förmåga att organisera sitt arbete så, att de kunna tillförsäkra sig åtminstone under söndagen ett par stimulerande fritimmar.

Om detta lyckas dem skola dessa kvinnor inte endast ha tillfälle att genom utövandet av sport gagna sin kropp, utan de skola vid sin vistelse i naturen erhålla en källa till glädje, som skall medverka till ett harmoniskt samliv mellan föräldrar och barn.

Ingenting är så farligt för familjelivet, som när makan och modern sätter sig fast i sitt som uteslutande en

arbetsmaskin, under det att man och barn gå ut i det fria.

Uppfyllda av luft och sol, av glädje och ny livslust återvända de hem och mötas av den otåliga, utslitna modern, som inte har någon förståelse för deras glädje och vars ständiga bittra försakelser slutligen ta sig uttryck i ett förgrämt och i förtid åldrat ansikte.

Vi ha rätt till skönhet, rätt till naturens och kulturens skönhet, men även rätt till egen skönhet.

Om grundvillkoren därtill, fritid och livets nödort, förvärvas genom socialismen, så är det vår egen sak att också gå de vägar, som föra till ungdom och skönhet, de vägar, som genom sporten leda till fysisk hälsa och kraft men även inre glädje och livslust. Denna väg är inte endast till för ungdomen. Idrotten står även öppen för de äldre. Man måste endast ha viljan. Då skola inte endast de unga männen och kvinnorna bli vackra utan även de äldre.

Marie DEUTSCH-KRAMER

— idrott och gymnastik.

I Sverige står man inom arbetarskornas kretsar ej heller främmande för behovet av idrott och gymnastik. Och man har också alltmer börjat inse att lika viktig som gymnastiken är för fabriksarbetaren och arbeterskan med deras instängda arbete lika nödvändig är den också för husmodern med det enahanda arbetet inom ett hems fyra väggar. I städerna och i de större industrisamhällena finns litet varstans möjligheter för arbeterskorna och husmödrarna att delta i gymnastik och sedan våra folkhögskolor under senaste tiden börjat anordna särskilda gymnastikledarkurser, kan man hoppas, att rörelsen skall få allt snabbare utbredning. Initiativet till dessa kurser togs av Tärna folkhögskola i Västmanland. Sedan sommaren 1930 har man också vid Tärna kvinnliga gymnastikledarkurser, som äro sammanförda med skolans egna kurser och sålunda därigenom bliva än mer värdefulla. I Västmanland arbeta för närvarande bland arbetarhustrur två gymnastikgrupper, en i Kolbäck sedan hösten 1930 och en i Västerås sedan nyåret 1931. Följ exemplet inom alla kvinnoklubbar!

A. St.

Sabis

tillhandahåller marknads
förmåligaste livsmedel.

BUTIKER I SAMTLIGA STADSDELAR:

44 ST. NYGATAN • 17 STORGATAN
39 BIRGERJARLIGAT. • 12 LÜTZENGAT.
12 ENGELBR. GAT. • 15 HANTV. GAT.
29 GÖTGATAN • 12 KL. N. KYRKO GAT.

Telefonanrop:

"Stockholms
Slagteribolag"
eller Sabis
Kungl. Hovleverantör

SARAS

restauranter äro uppskattade i alla kretsar.

EN UPPTÄCKT

Av INGA FJÄLL

(Forts. fr. föreg. n:r.)

"Ja, sådan hjälp som hon hittills bestått oss med att komma hit och kritisera mamma och ställa till tråkigheter, det kunna vi gott avvara, men hon kunde gå hit och sköta hushållet en vecka och tvätta, skura, baka och göra alltihop, precis som mamma fått göra. Hon vet ju så väl hur allt ska vara, och då kunde hon själv pröva på hur det känns, så kanske hon blev lagom mallig sedan."

Följande dag gick Persson till tjänstebyrån och lyckades även få en hushållerska. Det var en kvinna i fyrtioårsåldern. Sjuttio kronor i månaden skulle hon ha, och då Persson tyckte att det var för mycket, förklarade både hon och frun från tjänstebyrån att det var då det minsta man kunde begära för att få någon att åtaga sig skötseln av ett så stort hushåll på egen hand. Hon var heller inte nöjd med, att det inte fanns eget rum, utan hon måste ligga i köket. Men hon lovade att ta platsen en månad på prov.

Då hushållerskan kom, och Britta gjorde klart för henne vad hon hade att göra, sade Britta:

"Mamma brukade tvätta varje vecka, för att det inte skulle bli så mycket i taget."

"Tvätta", sade hushållerskan, "vem skulle få tid att tvätta här. Fordrar ni det, så går jag med detsamma."

Britta visste ju hur det var, så hon vågade inte påstå något.

"Mamma hann ju", sade hon, "och det blir så dyrt att leja bort tvätten."

"Ja, men så ligger hon på lasarettet också er mamma. Ånej, man är väl inte mer än människa heller. Förresten så går det väl an att spara ihop tvätten, till dess det blir mycket, och ta en tvättgumma. Det blir väl inte så fasligt dyrt."

"Ja mycket", sade Britta, "det blir det med detsamma här, men vi få väl göra det då."

Ja, så började det en ny regim. Britta återtog sitt arbete, och hushållerskan skötte hemmet. Mat fingo de, men inte blev det något bättre än då mamma lagade den, och ändå skulle hon ha tio kronor mer i matpengar i veckan, och hon knotade ändå, för att det var svårt att få det att räcka till. Man var mera bunden också. Hushållerskan förstod att sätta sig i respekt. Det gick inte an att komma och säga att man skulle ha det eller det, inte heller gick det an att skräpa till hur som helst och sen springa, ty då blev det anmärkning.

När tre veckor hade gått, sade hushållerskan upp sig till månadens slut. Det var för mycket att göra och för bråkigt, och hon hade en lindrigare plats i kikaren.

Då blev det familjeråd igen.

"Vi få stanna hemma både Karin och jag och försöka göra vårt bästa", sade Britta. "Det kan inte vara roligt för mamma heller att ha en främmande människa i huset, då hon kommer hem. Doktorn säger, att även om mamma snart får komma hem, så måste hon ha ett halvårs ledighet för att ta igen sig riktigt. Vi får försöka göra

allting själva då, så blir det väl inte så dyrbart. Tant Lind ger oss nog goda råd i början, och sedan då mamma kommer hem, orkar hon nog tala om för oss hur vi ska göra."

Den kväll då hushållerskan hade flyttat, tog Britta papper och penna och satte sig vid bordet.

"Är det någon av er som är styv i matematik", sade hon, "så ska ni få ett problem att lösa. Nu sätta vi först upp hushållerskans lön 70 kronor, 40 kronor har hon gjort över med mer i matpengar än vad mamma brukar göra, och så har hon lejt tvätthjälp för 20 kronor. Det gör 130 kronor det. Tänk 130 kronor i månaden är det billigare då mamma är hemma. Det gör 1.560 kronor per år. Begriper ni det? Nu kan ni ta och räkna ut, hur mycket pengar mamma har tjänat under alla dessa år, och så ska vi tänka efter, hur mycket hon fått lida, då vi alla kommit till världen, och hur mycket bekymmer och hur många vaknätter hon haft för vår skull, då vi voro små. Sedan kanske vi kunna förstå, att hon har väl förtjänat att få ledigt en bra lång tid, då hon bara behöver tänka på sig själv. Det har hon aldrig fått göra förr."

Äntligen randades den dag, då Klara fick komma hem från lasarettet. Hon var nästan litet orolig för den dagen. Den där ledigheten som doktorn sade att hon måste ha, den trodde hon inte stort på att hon skulle få. När hon kom hem så blev det nog som vanligt igen. Hon hade väl litet mer krafter än förut, hoppades hon, bara hon väl kom igång.

Det hade blivit beslutat att hon skulle få komma hem på en söndag. Persson hämtade henne i bil, och han talade med henne under vägen om, hur glada de alla voro åt, att hon skulle komma hem.

Då bilen stannade vid deras port, stodo de där allesammans, och under jubel blev hon förd in i sitt hem, där bordet stod festligt dukat med blommor och bästa servisen. Hon blev nästan yr i huvudet av alla välkomsthälsningarna. När flickorna fått av henne överplaggen, placerades hon i en bekväm stol framför brasan. Karin stod bakom hennes stol med armarna om hennes hals, och Britta föll på knä och lutade huvudet i hennes sköte.

"Kära lilla mamma, kan du förlåta oss för allt vad vi varit elaka mot dig", sade hon.

"Men kära barn då, inte har ni varit elaka mot mig."

"Jo, det ha vi", snyftade Britta, "men det ska bli bättre nu."

"Ja, det är nog så", sade Persson, "att vi ha inte varit som vi bort emot dig, och du har slitit och strävat och varit tålig. Först då du kom bort ifrån oss, upptäckte vi, vilket värde du hade för oss alla, och nu ska vi försöka gottgöra så gott vi kan. Den fullständiga ledighet på ett halvår, som doktorn ordinerat, den ska du ha. Båda flickorna få stanna hemma nu, och om du sedan orkar hjälpa till med något, så får du alltid ha en av dem hemma hos dig."

"Ja, då får du vara överintendent inom hushållet", sade

FALU-ÄTTIKA

Britta, "men allt grovarbete ska vi utföra och du ska lära oss och göra oss till lika präktiga husmödrar, som du själv är."

Klara var så rörd att hon knappt kunde tala. Pojkarna stodo där och kände sig bortkomna, för att fruntimren gräto. Det var en riktig lättnad, när fru Lind kom in med en blomgrupp och hälsade Klara välkommen. Hon hade hjälpt flickorna med middagen för att det skulle bli riktigt bra, och nu skulle hon hjälpa dem med att servera också. Flickorna hade velat att Linds skulle äta med, men fru Lind hade sagt att nu skulle det bara vara familjen. De kunde gå in och dricka kaffe sedan.

Det blev en riktig familjefest denna kväll. Ingen tänkte på att gå ut. Då de ätit fick Klara tvenne askar som välkomstpresents. Den största var från småpojken och innehöll godsaker, som var det bästa de visste. Den mindre var från alla de stora och innehöll en penningssumma, så att hon skulle få köpa sig en hel uppsättning sommarkläder.

Då Klara sedan tänkte på denna dag, tyckte hon att den var den lyckligaste i hela hennes liv, och de dagar som följde voro för henne även som en saga. Hon fick

ligga så länge hon ville om morgnarna, och sedan fick hon sätta sig att läsa eller arbeta med något handarbete, som hon tyckte var så roligt, men att försöka göra något i hushållet det var aldrig lönt för henne. Flickorna blevo riktigt duktiga, och Britta tröttnade aldrig att dra sitt räkneexempel och tala om vilken liten dyrbar mamma de hade. Hon fick gå till Elsa, och de lekte då att det var som förr, då de voro unga flickor. Hon gick även med fru Lind in i hennes förening. Hon var inte så trött nu, utan hon kunde förstå vad de menade dessa kvinnor, som påstodo att de ville avskaffa så mycket ont som möjligt ur världen och göra samhället till ett gott hem för alla människor att leva i, och hon ville då hjälpa till, det kände hon. Hon fick resa hem till landet till sina släktingar, och hon var borta en hel månad och kom tillbaka solbränd och stark. Det bästa var dock, att hon ägde sin familjs fullständiga förtroende och tillgivenhet.

Fru Persson har ett litet ärr i pannan uppe vid hårfästet. Hon ler ibland, då hon ser det, ty hon tänker, att det är ett minne från den dag, då man började förstå, att även hon hade något värde.

SLUT.

BIRKAGÅRDENS FOLKHÖGSKOLA

Sommarkurs på Marholmen under två månader för kvinnor. Allmänbildande ämnen, bad, gymnastik, friluftsliv. Avgift för två månader, allt inberäknat, kronor 75. Prospekt sändes på begäran. Anmälan till Birkagårdens expedition, Karlbergsvägen 86.

STORTVÄTT

Från arbetsdagen hämtas de konstnärliga motiven till de moderna ljusbilderna.

Det är på Dig det beror!

Det är många gånger svårt att få hemmets debet och kredit att gå ihop. Men med omtanke och försiktighet lyckas nog husmodern hålla hemmet vid makt om inte familjens största kapital — arbetskraften — berövas genom sjukdom. Har Du kalkylerat med risken av sjukdom — Din egen, mannens eller barnens? Du vet vad det betyder — minskade inkomster och ökade utgifter — och har Du gjort vad Du kunnat för att skydda Dig och de dina? Centralsjukkassan V-S. utfäster sig att betala sjukhjälp för varje dag i tre år, om sjukdomen blir så långvarig. Vid inträffande barnsbörd meddelar kassan moderskapsunderstöd under 42 dagar. Begravningshjälp utgår med 100—500 kronor mot låga avgifter.

Har Du råd undvara alla dessa förmåner?

Friska män och kvinnor mellan 4—50 år och bosatta i Stockholm eller de närmaste omgivningarna vinna inträde i

Centralsjukkassan Vänfast-Stockholm

Kornhamnstorg 4, Stockholm.

Det är på Ditt svar det beror!

Intag Edra måltider å

**RESTAURANT
DAMBERG**

(Invid Engelbrektsplan).

GOTT KÖK · FACILA PRISER
Middags- och Aftonkonsert.

*E*dra mest kritiska gäster

komma att uppskatta att Ni
bjuder dem på Gevalia-bland-
ning.

Dess väl avvägda samman-
sättning av de yppersta kaffe-
sorter, dess omsorgsfulla rens-
ning och rostning och, som
resultat därav, den utsökta
aromen, gör varje kopp kaffe
till en sann njutning.

Men ej nog därmed. Det sätt
på vilket Gevalia-blandning
är förpackat bidrager även
till att ställa det i särklass —
att öka dess popularitet.

GEVALIA BLANDNING

är nämligen förpackat enligt en metod, som uppfyller de strängaste krav på hygien. Paketeringen sker i helautomatiska maskiner, som stå i direkt förbindelse med rosteriet. I stället för påsar användas kartonger, vilka tillslutas hermetiskt och därigenom skydda kaffet mot förorening och bevara dess utsökta arom. Den röda kartongförpackningen med Gevalia-märket giver Eder garanti för kaffets kvalité samt att detsamma alltid är lika utsökt gott. Därest Eder handlande ej för Gevalia-blandning, bedja vi Eder vänligen tillskriva oss, så anvisas inköpskälla.

VICT. TH. ENGWALL & C:O,

KOMMANDITBOLAG SVEN ENGWALL GEFLE

H. M. KONUNGENS HOVLEVERANTÖR

Marianns första maj.*(Forts. från sid. 17.)*

— Men vi då — vad gör vi då? slapp det ur Mariann. Hon kände instinktivt, att hon själv, morbror och moster, inte kunde inbegripas i denna kategori av människor, som "gjorde" något och sökte ett rättfärdigande för sig och de sina.

— Jo, det skall jag tala om, medan jag är i farten, fortsatte Kalle, hon och hennes gelikar gör ingenting annat än lever av andras arbete. Ser hon någonsin sin morbror ta så mycket som ett spadtag? Eller sin mostersätta på kaffe en enda gång? Jag bara frågar om hon sett det?

Mariann vart återigen röd av skam och letade i sin hjärna efter ett användbart försvarsargument. Till sist fann hon ett.

— De behöver inte, sade hon, varför skulle de då göra det?

Kalle nickade och spottade:

— Just så — de behöver inte. Det är alldeles riktigt. Men det kommer kanske en dag, då de behöver!

Nu började människorna sluta sig samman till led, en mängd röda fa-

nor hade kommit till och blixtrade mot den blå himmeln. Mariann såg, att det var vackert. Hennes lilla sällskap föstes in i tåget, som trängdes bakåt av poliser till häst. Hon stod inklämd mellan Anna och Lisa och höll dem hårt i händerna. Det dröjde en bra stund, innan tåget satte igång, och Mariann hade god tid att fun-

Vad menades med den dag, då morbror kanske skulle behöva gräva i jorden och moster sätta på kaffe? Hade den kanske något hemlighetsfullt samband med den där Branting? Och varför gick det bara enkelt folk i tarvliga kläder med här i tåget och inte fina herrar och fruor som moster och morbror och deras bekanta? Och hur kom det sig, att allt, som hon fått lära sig därhemma som rätt och riktigt här tycktes galet och tvärtom?

Tåget satte sig i gång.

Mariann gick så tyst, att hon nästan blev avglömd och knep hårt om Annas och Lisas händer. Men hon sov icke, hon var ytterst vaken och gick och gjorde sina iakttagelser. Där framför henne gick en man och

**kvalitén
håller vad
utseendet
lovar —
kooperativas
skor**

**Yko
konsum**

bar sin lilla pojke, en tjock treårs byting, på axlarna. Pojken var prydligt klädd i en ljus kavaj och grön sidenmössa, och hade en stor röd ballong i famnen, på vilken han lycksalig hamrade med sina knubbiga nävar. Bredvid mannen gick tydligen mamman, en liten smal, svartklädd kvinna, som såg ut som en av mosters hemsömmerskor. Hon höll i handen en liten flicka, som väl kunde vara sex år och hade långt ljust hår utslaget i en strid flod över ryggen. Och där gick gamla män i överrockar, som skiftade i buteljgrönt, och gamla kvinnor i små urmodiga hattar. Där var unga flickor, som dansade fram på svängda klackar, och andra unga flickor med kutiga ryggar och vassa axlar, vilka redan sågo ut som gummor. Där fanns tvärsäkra pojkar i skärmmössor som Kalles, och smågrabbar, som kilade ut och in i tåget och sålde tygblommor och tidningar.

Mariann hade aldrig sett något, som påminde om detta, men hon tyckte ändå om det på något vis. Hon bemödade sig att gå med tunga, långa steg som de andra i tåget och att känna den rätta högtidligheten. Hon sökte följa med sången, men hon kände varken ord eller melodi. Till sist viskade hon till Anna:

— Säg, Anna, vad är det de sjunger?

— Internationalen förstås. Har aldrig Mariann hört talas om den?

Mariann skakade på huvudet. . . . ty Internationalen åt alla lycka bär.

Och hon undrade över meningen med dem.

**Den
omtänksamma
husmodern
använder
för sina
hushållspengar
sparkasseräkning
hos
Jordbrukarbanken**

"Så delikata..."

Lika välgräddade och läckra bakverk trolrar Ni också lätt fram — bättre än någonsin — om Ni endast använder Rumford världsberömda bakpulver. Då först kan Ni känna Er riktigt nöjd och belåten med baket.

RUMFORD
bakpulver sparar ägg.

Så var man då äntligen ute på Gärdet, och människorna började samlas omkring de olika talarstolarna. Mariann, Lisa och Anna stannade helt nära en talarstol på en av kullarna, och slog sig ner på marken på tidningar, som Kalle bredde ut. Så med ens vart det tyst, en man trädde upp på talarstolen. Han hade stora mustascher och underliga ögon, och nog såg han stark ut att kunna slå ihjäl folk, om han ville. Mariann förstod, att detta måtte vara Branting. Hon betraktade honom uppmärksam. Han höll ett långt tal, och av det begrep Mariann ej mycket, men så mycket begrep hon, att människorna omkring honom ingalunda tycktes avsky honom. Snarare tycktes de dyrka honom, och de lyssnade till honom som om han varit deras egen fader.

Mariann kände en stor befrielse. Inte kunde det vara sant, att denne man var så ond och åt upp småbarn? Ånej, då skulle inte alla dessa människor höra på honom så förtroendefullt, och så många ha tagit sina barn med sig.

Men kunde moster och morbror tala osanning då? Mariann stod inför en djup och dunkel motsägelse, som tycktes grenat ut sig över livets alla områden, och hon kunde icke lösa den. Hade moster och morbror ljugit för henne eller var det alla dessa människor, som ljög, och de, som hade rätt? Mariann vändades under hon skulle våga ställa dem till. Alla

dessa frågor, och hon visste inte vem skulle de svara: det är du för liten att begripa.

Men Mariann kände, att hon inte var för liten.

Nu var talet slut, applåderna dånade, återigen ljöd sång, så reste sig människorna, dammade av sig och började vandra hemåt. Lisa sade, att det var tid att tänka på middagen. När de nu promenerade neråt de lugna tysta östermalmsgatorna, tänkte Mariann, att hon var lika klok som förut på vad som menades med revolution, organisation och socialism, och att dessutom en massa nya gåtor pinade hennes stackars huvud.

Moster och morbror, som kom hem med en försenad båt den andra maj, voro så uppfyllda av festen på Säbyhof, att de icke närmare efterforskade vad Mariann roat sig med under

gårdagen. De nöjde sig med hennes förklaring, att hon 'inte gjort något särskilt'.

Här följer en längre uppgörelse mellan Mariann och justitierådet, som av utrymmesskäl måste uteslutas. Avslutningen på kapitlet lyder:

Vad som sedan vederfors Anna och Lisa, fick aldrig Mariann klart för sig. De närmaste dagarna gick Anna omkring med rödkantade ögon, medan Lisa hade läpparna hårt hopknipna och slamrade med fat och grytlock i köket. Kalle visade sig ej mera. Och efter fjorton dagar flyttade båda.

Under dessa två obehagliga veckor hade Mariann varit som luft för båda flickorna, men den dagen de flyttade, sade Lisa till henne:

— Tänk, att man aldrig kan lita på en överklassunge! Aldrig. Och Mariann trodde en ändå på...

Det var allt Mariann fick veta.

FÖRSÄKRA

i kooperationens
anstalter

F O L K E T

Liv-,
Studie-,
Barn-,
Arvs-,
Kapital-
försäkring.

SAMARBETE

Brand-,
Bil-,
Olycksfalls-,
Inbrotts-,
Garanti-
m. fl. försäkringar

VÅR FÖRSTA KVINNLIGA "TYRANN"

Den 1 april 1910 rådde det en osedvanligt livlig stämning i Stockholms stora börssal, där de nyvalda stadsfullmäktige samlats till ett första sammanträde. Åhöraravdelningen var till trängsel fylld av intresserade, av vilka många kommit för att se hur Sveriges första kvinnliga stadsfullmäktige fröknarna Gertrud Månsson och Valfrid Palmgren skulle ta sig ut. De voro bägge två duktiga kvinnor och det tövade ej länge förrän de helt vunnit sina kamraters förtroende och respekt. De följdes snart av flera kvinnor som nu efter två decennier utgöra en verkligt betydande kvinno-representation.

Fröken Palmgren blev emellertid icke gammal där i det hon gifte sig och satte bo i Danmark. Fröken Månsson kom i stället att bli så mycket mer trogen och outtröttlig på den plats hon beträdde sagda dag och sedan innehaft ända tills det nyligen förrätade valet, då hon avsåde sig fortsatt kandidatur och alla som helst kommunala uppdrag. Hon gjorde endast ett uppehåll från år 1915 till 1919 och har således att nu se tillbaka på sammanlagt sexton väl fyllda arbetsår i Stockholms stadsstyrelse — av vilken anledning vi sökt upp fröken Månsson för att få erfara vad hon själv har iakttagit och rönt under de åren.

Fröken Månssons inträde i stadsfullmäktige rönt verkligen en ovanligt allmän tillfredsställelse. Icke allenast de socialdemokratiska arbetarna utan även många utom arbetarnas läger hälsade med glädje valet av fröken Månsson.

— Vad skall jag säga, vad skall jag berätta? svarar hon intervjuaren. Jag har ej varit mångintresserad, utan funnit bäst att koncentrera mina krafter på några uppgifter och där göra allt vad som stod i min förmåga. Mitt speciella skötebarn har förblivit fattigvården. Naturligtvis har även bostadsfrågan intresserat mig mycket i det sammanhanget.

Därför har jag gått in med liv och själ så snart det gällt åtgärder för åstadkommandet av bostäder åt småfolk. Och vad ha inte socialdemokraterna vunnit i detta avseende trots det hårda motstånd de alltid haft att rida emot. Likaså ifråga om sjukvården och fattigvårdsväsendet. Under min tid har också sådana projekt som stadshuset och Hammarbyleden framkommit, diskuterats och slutligen realiserats. Detsamma ifråga om en del stora för staden betydelsefulla markförvärv. Jag är säker om att de stadsfullmäktige, som verka om hundra år, skola välsigna ett sådant beslut som det om inköpet av Hässelby. Slussfrågans lösning blev det sista jag fick vara med om, men den synes mig nog också vara det mest märkliga avgörandet under min tid.

Från presentationen i stadsfullmäktige minns jag en för mig ganska lustig episod. En konservativ grosshandlare menade sig känna igen mitt ansikte, men visste icke rätt var han sett det förr. Jo, upplyste jag, det stämmer nog. Jag tjänade för några år sedan hos familjen den och den och hade att göra uppköpen för densamma just hos grosshandlaren. Han såg mycket snopen ut och avlägsnade sig omedelbart.

— På tal om de manliga kamraterna, vad har fröken Månsson tyckt om samarbetet med dem?

— Jo, jag har endast angenäma minnen därutav. Flera skattar jag mycket högt. En av dem var Wahl, som lämnat ett synnerligen märkbart tomrum efter sig.

Det är att märka att fröken Månsson under alla år stått i träget förvärvsarbete från tidiga morgonen till sena kvällen. Numera är hon tjänsteman i Stockholmsystemet. Hur mycket tid och hur många steg har hon trots allt icke ägnat sina kommunala uppgifter.

Gertrud Månsson, som nu är 65 år, kan sannerligen vara i sin fulla rätt att säga att hon har gjort sitt.

En sparad slant

är lika god som en förtjänad, säger ett gammalt ordspråk. Genom att köpa en vara till lägre pris än vanligt, förtjänar man alltså de belopp, som sparas genom det billigare inköpet, dock endast under förutsättning att den billigare varan är av fullgod beskaffenhet.

Nu, då våren har kommit, och sommaren snart stundar, behövs det en hel del saker, både för det personliga behovet och för sommarvistelsen, vare sig den senare äger rum ute på landet eller i den lilla kolonistugan.

En affär, som på grund av sina billiga priser, sina goda varor och sin stora sortering vunnit allmänt förtroende och därför besöks av i genomsnitt 5.000 personer pr dag, är Stockholms-Basaren, Drottninggatan 14 och Götgatan 19. Man kan där köpa nästan allt möjligt inom hushållsbranschen såsom glas, porslin, aluminium, emalj, bleck-, zink- och trävaror, knivar, saxar, skedar, verktyg, serveringsbrickor, nysilver, pappersvaror, toilett-, tvätt- och raktvål, rengöringsmedel av olika slag och för olika ändamål, dukar, handdukar, näsdukar, halvstyva herrkragar (2 st. för 90 öre), herrslipsar, absolut billigast i Stockholm, strumpor, vantar, trikåvaror, damväskor, portmonäer m. fl.

Intet som helst köptvång förekommer i våra affärer, varför den besökande i lugn och ro kan bese de olika avdelningarna; skulle ingenting passa, kan man lämna lokalerna utan att på minsta sätt bliva besvärade av allt för envisa expedit. Alla äro alltid välkomna, och vår vältränade personal med för varje avdelning särskilt utbildade biträden är alltid redo att på allt vis stå de besökande till tjänst. Observera noggrant vår adress! Ett misstag härvidlag kan betyda ökade utgifter för Eder.

Köpen och sparen i STOCKHOLMS-BASAREN

DROTTNINGGATAN 14 - GÖTGATAN 19

ALBERT ANDERSSON

KVINNOGÄRNINGAR

Gertrud MÅNSSON

En av arbetarrörelsens veteraner,

vårt förbunds hedersordförande, fru Anna Sterky, passerade den 18 april sin sjuttiofemårsdag. Så när som på de allra yngsta torde alla Morgonbris' vänner känna Anna Sterky bättre än någon annan inom vårt parti genom hennes livslånga verksamhet för arbetarrörelsen och för vad hon särskilt betytt för vår tidning under dess första tid. Anna Sterky var det starka stödet vi lätade till under de första brydsamma åren. De flesta av oss voro denna tiden unga och oerfarna. Anna Sterky var då den vi samlade oss omkring, den som förstod att ingjuta mod och ge oss en verklighetsyn. På sitt fina och försynta sätt verkade hon i alla fall myndig och auktoritativ, ingav oss tillit och sympati, mots åndarna aktning och respekt. Som synligt bevis på att Anna Sterky är uppskattad och kär bland förbundets medlemmar överbringades till henne på högtidsdagen en adress från klubbar och medlemmar runt hela länet. Varma personliga hälsningar inströmmade till henne under hela dagen från när och fjärran.

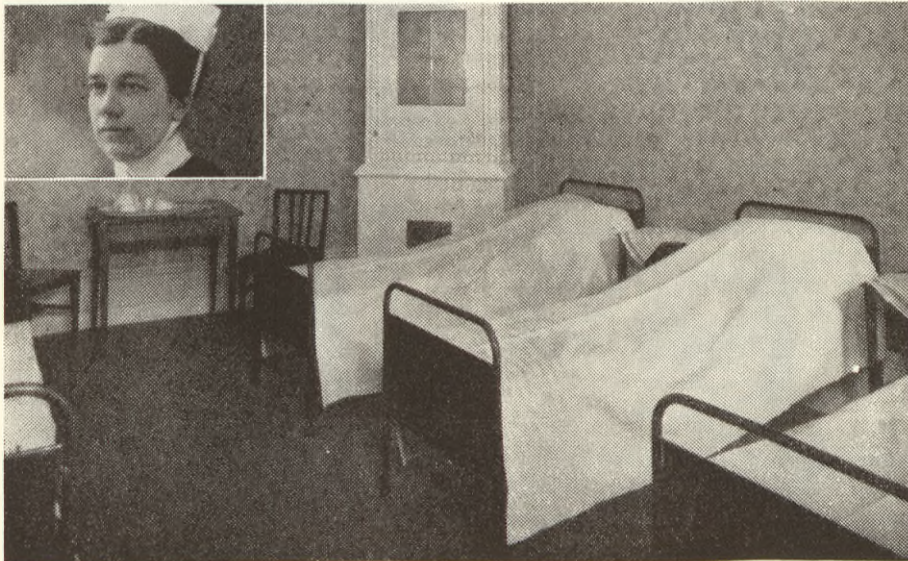
Anna STERKY

I dessa vårdagar

Är det fem år sedan Ellen Key slöt sin heroiska livsgärning. Våren och ungdomen med bådars rika möjligheter i vardande växt och utveckling, fångade djupt Ellen Keys livsbejakande ande. Då Morgonbris vid denna femårsperiod efter Ellen Keys bortgång minner sin läsekrets om henne som tidningens första och förnämsta medarbetare, veta vi att en

djup känsla av vördnad och sympati slår hennes minne till mötes från varje läsare sedan denna tid, ty hon var oss alla kär.

Hennes sociala tankesätt, etiska allvar, personliga mod komma i långliga tider att öva inflytande på kvinnor och män i deras strävan att skapa och dana ett rikare liv och värdigare människor.

Ellen KEY

Tack vare ett ypperligt initiativ

från två av vårt förbunds medlemmar, fattigvårdsdirektören fru Elin Lindley och stadsfullmäktigen fröken Hanna Grönvall, som bekant även hembiträdesföreningens ordförande, har Stockholm nu fått ett ungdomshem för arbetslösa, bostadslösa kvinnor. Hemmet, som öppnades den 15 april, har inretts i fastigheten Brunnsgatan 28.

Detta hus har ställts till förfogande för ändamålet av staden, som upplåtit detsamma till en särskild stiftelse, den socialdemokratiska föreningen Hem och hjälp åt ensamstående kvinnor. Bland de ledande i denna förening märker man förutom de två motionärerna stadsfullmäktigen fru Sigrid Lundin, fru Hilma Eriksson och fröken Greta Agerby. Ett intresserat arbete för saken har utförts av det socialdemokratiska borgarrådet Wictor Karlsson, som också lyckades utverka ett anslag av stadsfullmäktige på 8.000 kr. för året och ett lån på 12.000 kr. till hemmets utrustning.

Det har blivit ett tjugotal synnerligen ljusa och hemtrevliga rum i det nya kvinnohemmet, som kan ta emot ett fyrtiotal gäster och till föreståndarinnan fått den redan i liknande verksamhet rikt erfarna och populära syster Anna Jansson. Priset skall hållas mycket lågt, 1 krona per dygn. Här har alltså de arbetslösa en välordnad och billig tillflyktsort medan de söka sig sysselsättning. Här ses en interlör från hemmet. I övre hörnet föreståndarinnan. Nedre bilden visar medlemmar ur de socialdemokratiska kvinnoklubbarna i färd med hemmets iordningsställande.

KVINNORNAS DAG

Den internationella socialistiska kvinnodagen, som pågick under mars månad, har i Sverige samlat arbetarkvinnorna som aldrig tidigare. De till kvinnoförbundets expedition inlutna mötesrapporterna utgöra synnerligen glädjande vittnesbörd. Redan mötenas antal har väsentligt överstigit förra årets och detsamma gäller deltagarskarornas omfattning. Inte mindre än 160 möten ha hållits i landets olika delar under anslutning från cirka 18.500 personer. Ett femtiotal talare såväl manliga som kvinnliga ha varit i flitig aktion. Flera kvinnoklubbar ha bildats förutom att nya medlemmar värvats både till arbetarkommunerna och kvinnoklubbarna. På många platser, där det ej finns kvinnoklubbar, ha arbetarkommunerna ställt sig som mötesarrangörer med mycket lyckat resultat. Flera storstilade möten ha vidare tillkommit på gemensamt initiativ från arbetarkommunerna, kvinno- och ungdomsklubbarna, vilket tyder på ett gott samarbete mellan partiets skilda organisationer. Här nedan en översikt över kvinnodagen i de olika distrikten.

I Blekinge ha möten hållits i Högal, Jämsjö, Karlshamn, Ronneby, Stilleryd och Svängsta. Omkring 800 åhörare. Föredrag av fru Martha Larsson samt herrar Erik Törnberg och Hugo Wirtzell, sång, musik, uppläsning och amatörteater.

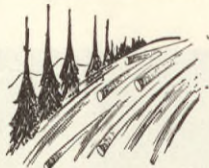

I Bohuslän talade fru Anna Wallin på platserna Hällestrand, Härnåset, Lysekil, Stenungsund, Svenshögen, Tjörn samt Uddevalla; fru Disa Västberg i Partille. Överallt väl arrangerade möten, god stämning och nya medlemmar till både arbetarkommunerna och kvinnoklubbarna. Inalles cirka 750 deltagare.

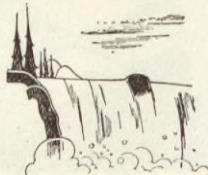
I Dalarna voro talarna fru Anna Vallin, barnavårdsmannen Sigrid Lundin, redaktör Ivan Englund, folkskoleinspektör E. G. Brandt, ombudsmännen Ejnar Lindberg och Arvid Hallberg. Mötesplatser: Borlänge, Domnarvet, Grängesberg, Hedemora, Korsnäs, Krylbo, Långshyttan, Mora, Orsa, Smedjebacken, Stjärnsund och

Vikmanshyttan. Programmet upptog i övrigt sång, musik, fredstablåer, skioptikonbilder till flera föredrag. Åhörareantalet 1.500.

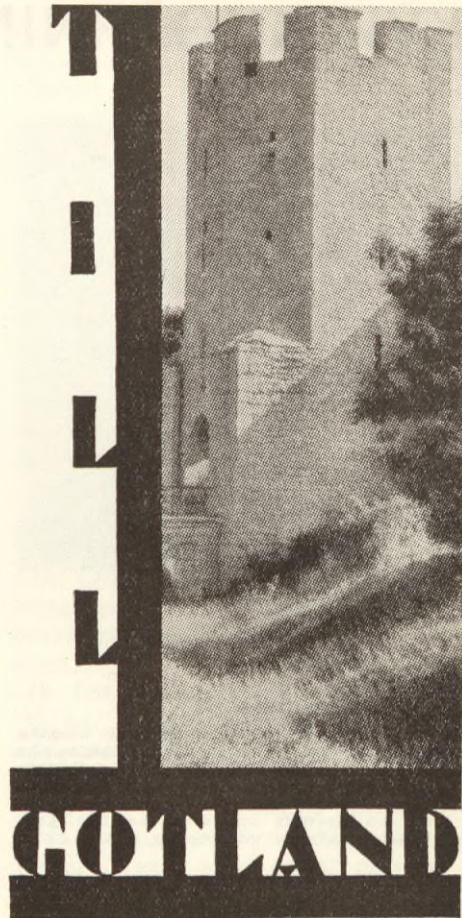
I Gävleborgs län talade journalisten Birgit Hedström, fru Malin Bennet, fru Anna Åberg, landstingsman Valfrid Stenman, red. E. Smedje och hr Karlsson. Möten i Bollnäs, Gävle, Hudiksvall, Jädraås, Kastet, Norrsundet, Sandviken och Vallvik. Stort intresse. Omväxlande program. 800 deltagare.

I Jämtland gästade fru Agnes Söderqvist Bräcke, Brunflo, Grötingen, Hissmofors, Kälarna, Stugun, Vapland, Ås och Östersund. Omväxlande och goda arrangemang. Väl besökta möten trots långa vägar och ofta svårt väder. Antal deltagare omkring 800.

I Medelpad talade fru Inez Wickström på sju möten, varifrån dock ej ännu föreligger rapport mer än från Essvik—Nyhamn, Ortvik—Skönsberg och Torpshammar. Av referat i ortspressen framgår emellertid att mötena varit utmärkta. Åhörarna uppgingo till omkring 900.

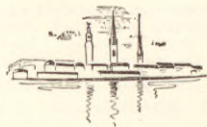
Till Gotland gjorde Birgit Hedström en avstickare och talade i Visby och Slite. På alla dessa platser goda anordningar och god tillslutning. Inalles 700 deltagare.

I Småland talade fru Marta Larsson på följande platser: Vislanda, Tegnaby, Växjö, Kalmar, Oskarshamn och Ankarsrum. I Huskvarna red. Gunnar Lundberg, i Norrahammar fru Maja Sandler. I Hovmantorp och Orrefors hade anordnats fester med egna krafter. Även vid dessa sammankomster god stämning. Deltagarantalet 1.400.

I Stockholms län ha möten anordnats i Duvbo, Huddinge, Hässelby, Järna, Kallhäll, Lidingö, Nynäshamn, Solna, Sundbyberg, Södertälje och Tureberg. Talare: fruarna Beda Jansson, Annie Wallentheim och Gaby Gyberg, kamrer Ågren, pastor Gyberg, riksdagsmännen Molander, Vejne och Mauritz Västberg. Åhörare omkring 1.500.

I Stockholm firades kvinnodagen i alla klubbarna med fröken Anna Lindhagen, fruarna Ruth Gustavson och Sigrid Lundin samt överdirektör Richard Sandler och lektor Ernst Wigforss som talare. Åhörare omkring 1.000.

Entusiastiska skånskor.

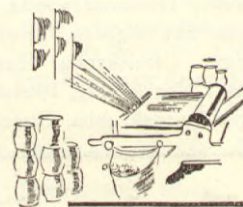
I Skåne ha möten anordnats på följande platser med goda och stilfulla program: Billesholm, Dalby, Engelholm, Eslöv, Furulund, Hyby, Hässleholm, Kristianstad, Kavlinge, Landskrona, Limhamn, Malmö disk.-kl., Malmö östra, Skromberga, Svälöv, Skivarp, Tomelilla, Trelleborg, Vinslöv, Åhus och Åstorp. Talare: Överläroinnan fröken Math. Holmgren, fruarna Augusta Thorsson-Ilien, Ida Rosenkvist, Anna Hansson, Signe Höijer och Anna Ekberg-Åkeson, journalisten Hanna Leikel och partiets kvinnliga sekreterare Hulda Flood. Deltagare 2.000.

I Södermanland hölls möten i Baggetorp, Eskilstuna, Flen, Malmköping, Sparreholm, Åkers styckebruk. Talare: fru Ruth Gustafsson, journalisten Kaj Andersson och hr E. Edenmark. Åhörare omkring 900.

I Västmanland möten i Arboga, Fagersta, Hallstahammar, Kolbäck, Köping, Norberg, Skultuna, Surahammar, Tillberga och Västerås. Talare: författarinnan Sigrid Gillner och journalisten Birgit Hedström. Antal åhörare 1.100.

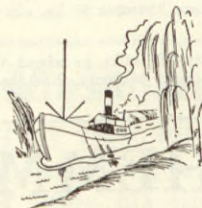
I Värmland möten på följande platser: Forshaga, Hagfors, Karlstad, Kil, Munkfors, Segmon, Storfors och Ämål. Talare fru Anna Hållander och klubbarnas egna krafter. Åhörare omkring 1.000.

Dessutom ha föredrag anordnats i Kungsängen, Untran, Vännäs, Ulriksfors, Clemensnäs, Hörnefors, Kumla, Hallsberg, Karlskoga, Karlsdal, Degerfors, Finspong, Mjölby, Norrköping m. fl. platser med fruarna Sigrid Gillner och Annie Wallentheim, hrr Skoglund och Johansson som talare. 1.000 åhörare.

I Västergötland möten i Alingsås, Blåsut, Borås, Falkenberg, Falköping, Fritsla, Göteborg, Kinna, Limmared, Mariestad, Skara, Skene, Surte,

Svenljunga, Tidaholm, Trollhättan, Vårgårda, Vänersborg och Ulricehamn. Deltagareantal omkring 2.300. Talare: fruarna Disa Västberg och Anna Vallin, journalisten Hanna Leikel, borgmästare O. Danielsson, red. Hilmer Johansson, herrar John Hult och Axel Tengberg.

Således ha under dessa kvinnodagar nära tjugotusen deltagare betygat sin anslutning till den fredsmanifestation, som kvinnodagen avsåg att vara, och sin vilja att tjäna de socialistiska idéerna.

För allt hänfört arbete, som nedlagts av respektive organisationers medlemmar, av talare och övriga medverkande, uttalar förbundsledningen sitt varma tack.

Den entusiasm med vilken kvinnodagen i år omfattats, borgar säkerligen för att allt detta arbete verkligen röjt nya vägar för Sveriges Socialdemokratiska kvinnoförbund och därmed även för Sveriges Socialdemokratiska arbetarparti.

Agnes Söderqvist (överst), partiets kvinnliga sekreter. Hulda Flood, Malin Bennet (nederst).

HUSMÖDRAR!

Vid val av barnsköterskor ihågkom Sv. Barnsköterskeföreningens medlemmar. Kurser, som godtagas av denna förening äro: Barnavård, Eurenii Minne, Engelbrekts Husmodersskola, Tora Thulins Spädbarnshem, Vita Bandets Spädbarnshem, Hälsingborg, Barnavärn, Gullbergsbrohemmet, Göteborg, Landskrona Barnavärn, Landskrona Husmodersskola, Sunnerdahlska Hemsolan, Fröbelinstitutet i Norrköping, Flensburgska anstalten i Malmö, Alingsås Spädbarnshem, Borås Spädbarnskrubba, Utteråsens Spädbarnshem o. Uddevalla Förlossningshem.

Vita Bandets Småbarnshem i Hälsingborg

mottager elever för utbildning till barnsköterskor. Praktisk och teoretisk undervisning av läkare och sjuksköterska. Kurs (6 månader) börjar åter juli, aug., sept., okt. och nov. Kursen berättigar till inträde i Svenska Barnsköterskeföreningen. Plats anskaffas efter genomgången kurs. Prospekt och närmare upplysningar lämnas av Föreståndarinnan.

LANDSKRONA HUSMODERSSKOLA m. barnavård

som är stats- och kommunalt understödd, börjar kurser den 1 april och 1 oktober.
a) Husmoders- och barnsköterskekurs, 12 mån., meddelar undervisning i matlagning, slakt, konservering, sömnad, barnavård, trädgårdsskötsel samt hemvård, födoämnes- och näringslära, bokföring, fysiologi, hälso-, barnavårds- och sjukvårdslära. Kursavgift: 60 kr. Kostavgift: 20 kr. pr månad.
b) En 6 mån. kurs i hushållsgöromål med någon barnavårdsundervisning.
c) En 6 mån. specialkurs för blivande barnsköterskor. Kursavgift för de senare kurserna 40 kr. och 25 kr. i kostavgift pr månad.
d) 1-3 mån. kurser i matlagning m. m. Högre avgifter.
Obemedlad eller mindre bemedl. elev erhåller i stipendier från staten c:a 15-25-45 kr. pr månad. Genomgångna kurser i barnavård berättiga till inträde i Svenska barnsköterskeföreningen. Begär prospekt. Anmäl. mottagas av föreståndaren. Telefon 1148.
STYRELSEN

GULLBERGSBROHEMMET GÖTEBORG

Barnavårdsnämndens spädbarnshem, utbildar elever i spädbarnsvård, praktiskt o. teoretiskt. Kursen varar 6 mån. Prospekt genom Föreståndarinnan.

I MORS FAMN

Ur Hedda Walthers bok "Moder och barn", 48 kamerastudier utg. på Dietrich Reimers förlag, Berlin.

Engelbrekts Barnavårds- o. Husmodersskola

Valhallav. 9, Stockholm, Tel. N. 16679

Understödd o. inspekterad av stat o. kommun.

Fullständig 1-årig kurs med teoretisk och praktisk undervisning i husligt arbete och barnavård, finare och enklare matlagning, linne- och klädsömnad, tvätt och strykning, grunderna för sjukvård i hemmet m. m. Kursavgift 50 kr. Kostavgift 25 kr. pr månad. Kurserna börja 1 augusti och 10 januari.

Fullständig 5-mån.-kurs i barnavård med teoretisk och praktisk undervisning i såväl späda som äldre barns vård, uppfostran och sysselsättande (lekskola med Fröbel- och Montessorimaterial), sömnad av barnkläder, grunderna för sjukvård i hemmet m. m. Kursavgift 40 kr. Kostavgift 25 kr. pr mån. Kurserna börja 22 juli och 10 jan.

Extra elever i särskilda ämnen emottagas.

Inträdesfordringar äro att ha genomgått folkskolans 8 kl. el. fortsättn.-skola. Mindre bemedlade o. obemedlade elever kunna erhålla statsstipendier. Även friplatser kunna erhållas. Åt dugliga elever förmedlar skolan platser. Barnavårdskursen berättigar till inträde i Svenska barnsköterskeföreningen.

Anmälan, åtföljd av skol- och friskbetyg samt ålderbevis, göres hos skolans föreståndarinna i maj resp. november.

Sällskapet

Barnavårds utbildningsanstalt, Stadshagen, Stockholm.

4 månaders kurser i barnavård, 6 elever mottagas den 1:sta i varje månad. Elevavgift: kr. 125 i månaden för undervisning, föda och bostad. Inträdesfordringar: fullständig folkskolebildning. Ansökan om elevplats ställes till föreståndarinnan och bör vara åtföljd av frejd- och läkarbetyg, avskrift av skolbetyg och rekommendation av trovärdig person. Styrelsens ordförande är H. K. H. Prinsessan Ingeborg. Anstaltens läkare Dr. A. Fürstenberg.

Alma Bengtssons Eftr. Augusta Ryberg

MODEAFFÄR
Malmskillnadsg. 33
STOCKHOLM

Tel. Norr 8722

Specialitet: Sjuksköterskehattar.

NORDENS HUSMODERSFÖRBUNDS Barnavårdssystrar

Nordens Husmodersförbund, vid vars 2-åriga Högre kurs i barnavård vid Allmänna Barnhuset i Stockholm ett antal elever erhålla grundlig teoretisk och praktisk utbildning i vård av såväl friska, späda och äldre barn som sjuka, späda och äldre barn, meddelar härmed, att Förbundet tillhandahåller de sålunda utbildade barnavårdssystrarna. Dessa systrar lämpa sig synnerligen väl, då hjälp behöves vid särskilt makt- påliggande vård i enskilda hem eller då det gäller att bestrida eller leda barnavården å anstalter för friska eller sjuka, späda eller äldre barn, samt som barnavårdsmän och barnavårdsinspektörer.

Då Husmodersförbundets Barnavårdssystrar även varit i tillfälle att, sedan de avslutat Förbundets 2-åriga kurs, genomgå Pediatriska sektionens särskilda 3-månaders utbildning av föreståndarinnor för barnhem och lärarinnor i barnavård, torde dessa systrar även besitta särskild kompetens att förestå barnhem och att leda populära demonstrationskurser i barnavård.

Barnavårdssystemets anställning förmedlas genom *Förbundets byrå, Regeringsgatan 27, Telefon 56157*. Rekvisition av barnavårdssystrar kan även ske per telefon *NORR 328 50* Allmänna Barnhuset.

Vid Utteråsens Spädbarnshem, Uttran (1/2 tim. resa från Stockholm), tel. Tumba 180, emottagas elever varje månad. Prakt. och teor. undervisning (berättigar till inträde i Sv. Barnsköterskeföreningen). Prospekt sändes på begäran.

Svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet

— Socialmedicinska sektionens ströskrifter 1-6 —

1. *Råd och anvisningar rörande barnhem.* 2. *Moder skydda ditt barn!* Av överläk. vid Göteborgs barnsjukhus Arvid Wallgren. 3. *En moders första plikt.* Av överläk. vid Allm. barnhuset prof. I. Jundell. 4. *Huru vi kunna hindra smittosamma sjukdomars spridande.* Av prof. I. Jundell. 5. *Om för tidigt födda barn och deras vård.* Av överläk. vid Sthlms Epidemisjukhus doc. A. Lichtenstein. 6. *Huru engelska sjukan kan förebyggas.* Av prof. I. Jundell. 7. *Om vården av barn i småbarnsåldern.* Av lasarettsläk. m. d:r Gustaf Lindberg. Ströskrifterna numro 1, 2, 3, 5, 6, 7, erhållas kostnadsfritt medan å nr 4 lämnas rabatt vid rekvisition hos Sv. fattigvårds- och barnavårdsförbundet, Regeringsgat. 54, Sthlm.

Från SUNNERDAHLS HEMSKOLAS

barnavårdsavdelning (Lillstugan) avgå efter 1-årig kurs årligen (1 juni och 1 sept.) ett 10-tal barnsköterskor. Tel. Säbyholm 17. Adress: Br o

Elever i spädbarnsvård utbildas praktiskt och teoretiskt vid
SPÄDBARNHEMMET BARNAVÄRN, Landskrona
Prospekt och upplysningar genom Föreståndarinnan.

HUSMÖDRAR! Barnsköterskor från Sällsk. Barnavård, Eurenii Minne m. fl. utbildningskurser, **husföreståndarinnor, barn- och hushållsfröknar** samt **hembiträden** m. fl. förmedlas genom

STOCKHOLMS STADS ARBETSFÖRMEDLING
Regeringsgatan 79 · Telefon Namnanrop: Stadens Arbetsförmedling · Ingen avgift.

Spädbarnshemmet

EURENII MINNE

— tillhörande Stockholms stad —

Elever mottagas för praktisk o. teoretisk undervisning i spädbarnsvård och vad därtill hör. Varje kurs varar 4 mån. Prospekt erhålles på begäran hos

HEMMETS FÖRESTÅNDARINNA

Skånegatan 118
STOCKHOLM
Tel. S.3119 (403119)

Kursen berättigar till inträde i Sv. Barnsköterskeföreningen.

Vid Föreningen Barnavärns Barnhem

Faktoriegat. 223-224, Göteborg, mottagas elever till utbildning i praktisk och teoretisk barnavård. Kursen välkänd, berättigar till inträde i Sv. Barnsköterskefören. Prospekt mot porto genom Föreståndarinnan.

Ensamförsäljare

av tyger, till barnsköterskekappor. Dessutom blå och svarta tyger för sjuksköterskor.

DAVID SÖDERMAN
DROTTNINGGAT. 22
STOCKHOLM

Varje mor

behöver någon av nedanstående tre broschyrer för att på ett förnuftigt sätt kunna svara på barnens frågor om deras tillblivelse.

Vad skola vi säga våra barn om släktlivet?
Av Dr RUT GRUBB.

Varifrån kommer jag mamma?
Av Dr GERDA KJELLBERG.

Mamma, hur kommer de små barnen till?
Av TORA SKREDSVIK.

Pris för vardera **75 öre**

Kommissionärer antagas.

Tidens Förlag · Stockholm.

Bomullstyget

till

barnsköterskeklänningar

finnes hos oss i tre kvalitéer:

60 cm. bredd..... kr. 1.10

70 cm. bredd..... kr. 1.30

70 cm. bredd extra tjock kr. 1.63

Till landsorten mot postförskott.

NORDENSSONS
ODENGAT. 73, ODENPLAN
STOCKHOLM

**ARBETAR-BODENS
DAMEKIPERING**
Holländaregatan 7
säljer till lägsta pris Dam- & Barnkoflor.
Dam- & Barnunderkläder. . Extra starka barnstrumpor.

**Damskrädderi o. Ateljé
för klänningsömnad**

TEGNÉRSGATAN 1, 2 tr.
Telefon 95 81
(Hållplats för spårvagnslinjerna 1 o. 6
samt busslinje 55.)

Emottager beställningsarbete å
all sömnad som hör till 1:sta
klass damskrädderi och klän-
ningsateljé. Vålgjort arbete och
humana priser.

Vördsamt **Ruth Gustafson.**

**För Camping
Sommarstugan
Båten**

Komplett Rese-Radio,
monterad i prydlig väska.
Pris endast kr. 75:—
Bekväma betalningsvillkor.
Återförsäljare hög rabatt.

Tillskriv oss.

Radiocentralen

Innehavare R. Andersson & F. Malmöf.
Eskilstugatan 1. Telefon 101
ESKILSTUNA

**FLODIN'S
FÄRGHANDEL**

ESKILSTUNA

Ni behöver

goda nyheter för Eder fest.
Spelarrangemang som giva

ETT STORT NETTO

Vår nya katalog upptager sådana ny-
heter jämte allt vad Ni i övrigt behöver
för Eder fest.

Den erhålles gratis och franko.

A. B. DALAMAGASINET, Falun 1

Konstnärliga

Fanor och Standar

utföras. Klubbar och andra organisa-
tioner torde hänvända sig med sina be-
ställningar till

**J. A. HELLBERG
TORSHALLA**

Fanor och Standar

i olika storlekar och prislägen tillverkas
av **Firma V. Lindblad**, Box 1024,
Örebro. Tel. 687. Skisser och prisku-
rant på begäran. Konstnärligt och väl-
gjort arbete garanteras.

Södermanlands KVINNOR
intressera sig alltmåra för länets enda
arbetaretidning

FOLKET

Detta är ju också helt naturligt då tid-
ningen numera mäter sig med vilket
borgerligt organ i länet som helst, såväl
beträffande nyhets- som förströelsesläsn.
PRENUMERERA PÅ FOLKET

Behandla detta å Edert möte!

S. S. K. F. väggsköldar böra vara en
prydnad på klubbmöten och fester.
Storlek I 90 cm kr. 4:75. Storlek II kr.
4:— . Storlek III 40 cm kr. 3:— . Önskar
klubbarna namn och data, då de bil-
dades, tillkommer 50 öre. Sköldarna äro
utförda i olja, bokstäverna i guld,
skuggade i grönt och svart. Hängare
finnes. Dekorering av festplatser, fon-
der till teater eller rum, skjutbane-
figurer el. dyl., utföres billigast å van-
ligt kraftpapper att vid behov klistras
upp, samt å papp.

Minnesadresser, ett kärt minne
till en födelsedag, avflyttad medlem, el.
dyl. utföres omgående från kr. 2:50,
Rekvirera från
Teodor Moström, F. D. U. K., Delsbo.

Det är inte längre ett experiment
att färga hemma, ty med

F E N I X

hemfärger lyckas man alltid

i förpackningar å 35 och 75 öre.

Mjölk

— långtidspasteuriserad —
är gott och hälsosamt som bords-
dryck. Se till, att den är från

**MJÖLKCENTRALEN
SÖDERTÄLJE**

Alla blir belåtna med

SKOR

köpta hos

**ELMROTHS EFTR.
SÖDERTÄLJE**

konsum

Södertälje

7 livsmedelsbutiker

hushållskassan

blir drygare

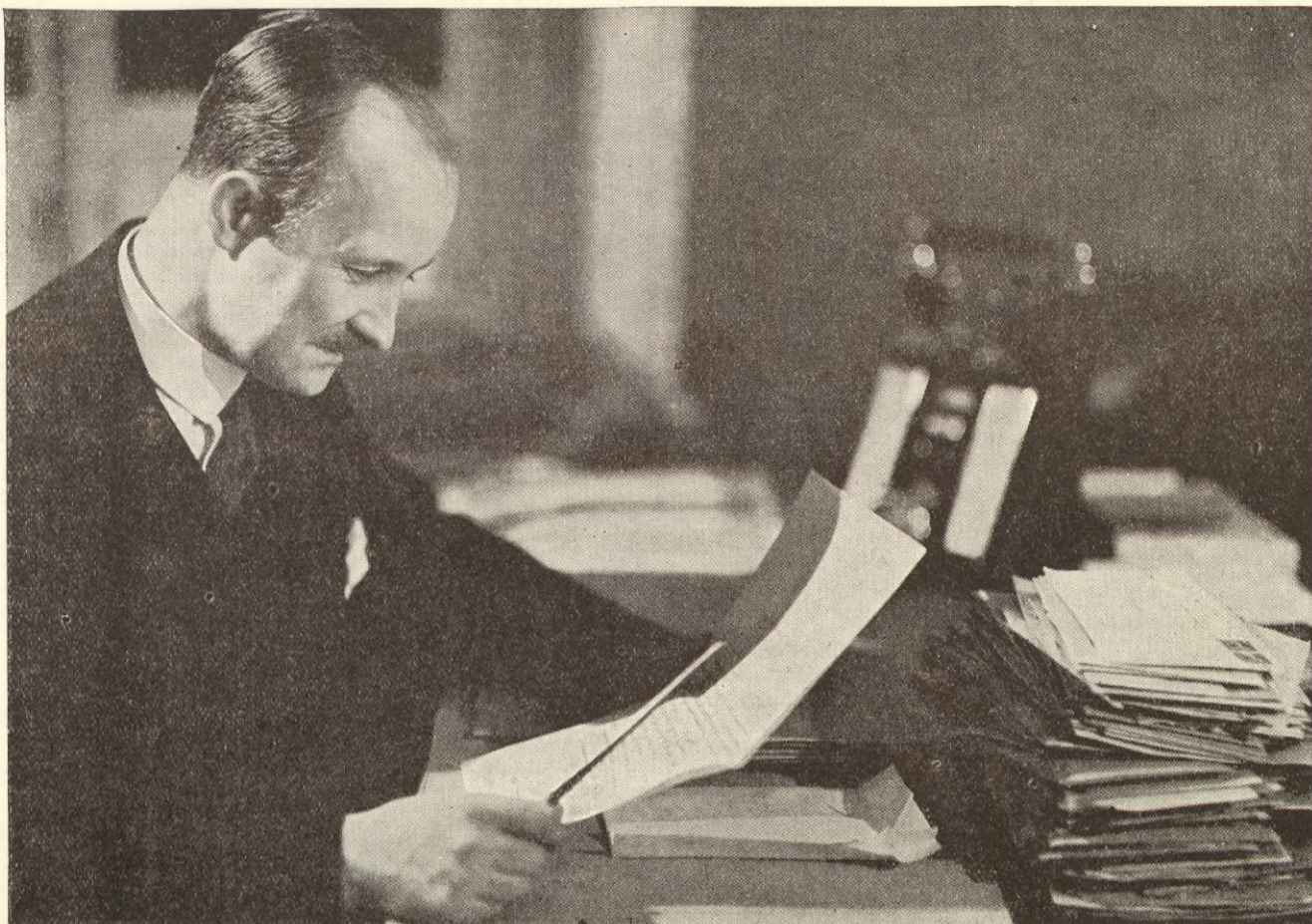
genom

inköp

i

konsum

Eskilstuna

Då platsansökningarna genomgås ...

Arbetsamma, duktiga medhjälpare vill varje arbetsgivare ha. Folk, som genom eget arbete söker komma fram i livet. Det är sådana, som ha lätt att få plats och som avancera i de företag, där de redan ha anställning. Då en hermodselev söker plats, har han ett stort försprång framför många av sina medsökande.

Nutidens arbetsledare äro goda psykologer. De räkna lätt ut att en person, som själv skaffar sig skolbildning vid sidan av sitt dagliga arbete, är en man att räkna med. De inse, att det måste vara gott gry i den, som offerar både fritid och pengar för att lära sig någonting.

Tusentals män och kvinnor i vårt land ha sin egen energi och Hermods kurser att tacka för att de kommit så långt. Vill Ni ha samma chans, så försitt ej Edert tillfälle. Ifyll och insänd vidstående kupong! Ni förpliktigar Edet inte till någonting genom att begära vårt prospekt.

Krantz

HERMODS, MALMÖ

Slottsgatan 12 A

Sänd mig gratis och utan förbindelse å min sida Er tidskrift "Korrespondens" för 6 mån. jämte prospekt över den bransch eller den kurs, under vilken jag dragit ett streck.

Fullständiga kurser för köpmän, detaljister, försäljare, affärsanställda, kontorister m. fl.
Svenska: rättskrivning, grammatik, uppsatsskrivning
Tyska, engelska, franska, spanska och ryska
Bokföring för detaljaffärer
Kurs för detaljhandlare

Amerikansk bokföring
Stenografi (svensk och tysk)
Maskinskrivning
Handelskorrespondens
Försäljningskonst
Skattelagar o. självdeklaration
Affärsjuridik (Köp och avtal)
Nationalekonomi

Studentkurser
Realskolekurser
Teckningskurser
Målningskurser
Kurs i textning
Lantbrukskurser
Inträdeskurser
Kurs i musikteori

Namn:

Fullst. adr:

MORGONBRIS, MAJ

Bliv medlem

av Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund!

På omkring 250 platser i landet har förbundet avdelningar.

Närmare upplysningar för vinnande av medlemskap erhålles å förbundets expedition, Upplandsgatan 1, 3 tr., Stockholm. Tel. 188 86.

Ordf. fru Signe Vessman besvarar skriftliga förfrågningar.

Stockholms soc.-dem. kvinnoklubbers samorganisation: Ordf. och korresp. fru Sigrid Lundin, Gröndal. Tel. Gröndal 116. Kassör fru Anna Larsson, Mittelvägen 8, Enskede. Tel. Enskede 183.

Sthlns Allm. Kvinnoklubb sammanträder första torsdagen i varje månad kl. 7.30 e. m. Lokal: Västmannagatan 1, 1 tr.

Ordförande fru Anna Carlsson, Jungfrugatan 41 B, 3 tr.

Stockholms södra kvinnoklubb (soc.-dem.) håller ordinarie sammanträde 2:dra torsdagen i varje månad kl. 8 e. m. å lokalen Kocksgatan 24, sal C, i. p. g. n. b. Ordf. fru Beda Jansson, Blekingegat. 65, 3 tr., Stockholm. Styrelsen.

Stockholm: Kungsholms soc.-dem. kvinnoklubb sammanträder 2:a fredagen i varje månad kl. 7.30 e. m. Ordf. fru Vilma Iskull, Lindhagensgatan 69. Tel. Kungsh. 6790.

Stockholm: Vasastadens soc.-dem. kvinnoklubb har ord. möte 1:sta onsdagen i varje månad å lokalen Gustav Vasa-automaten, Upplandsgatan 51, kl. 7.30 e. m. Uppbörd och inskrivning varje möte. Styrelsen.

Stockholm: S:t Görans soc.-dem. kvinnoklubb håller möte 2:dra onsdagen i månaden kl. 7.30 e. m. Ordf. fru Jenny Larsson, Arbetaregatan 21. Tel. Kungsh. 97 89.

Lidingö soc.-dem. kvinnoklubb håller möte 3:dje måndagen i varje månad kl. 8 e. m. i Torsvik och Skärsåtra omväxlande. Ordf. fru Anna Johansson, adr.: Sirius 3, 2 tr., Torsvik, Lidingö I. Tel. 667.

Malmö soc.-dem. kvinnoklubb håller ord. möte första torsdagen i varje månad kl. 7.30 e. m. i Folkets Hus, sal 7. Ordf. och korresp. sekr. fru Mathilda Mårtensson, Jörgen Ankersgatan 9, Malmö.

Malmö östra soc.-dem. kvinnoklubb håller ord. möte andra tisdagen i varje månad kl. 7.30 e. m. å Stjärnans sällskapslokaler, Porslinsgatan 1. Ordf. och korresp. sekr. fru Mathilda Petterson, Fredsgatan 11. Tel. 106 40.

Mjölby soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möte 3:dje måndagen i varje månad kl. 8 e. m. i Folkets Hus. Ordf. Hanna Nygren, Box 31, Mjölby. Styrelsen.

Nacka soc.-dem. kvinnoklubb håller ord. möte 1:sta onsdagen i varje månad kl. 7.30 e. m. Ordf. fru Annie Wallentheim, Skuru, Ektorp. Tel. Skuru 359.

Nynäshamn soc.-dem. kvinnoklubb håller möte 2:dra mänd. i varje månad kl. 7.30 e. m. i Folkets Hus A-sal. Ordf. fru Elsa Eriksson, Centralgatan 68.

Solna soc.-dem. kvinnoklubb håller möte 1:sta tisdagen i varje månad kl. 8 e. m. i Huvudsta och Hagalunds Folkets Hus omväxlande. I dec. hålles mötet i Huvudsta. Styrelsen.

Spånga soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möte 1:sta torsdagen i varje månad kl. 8 e. m. i Folkets Hus.

Ordf. fru Alma Herlin, Solhem, Spånga. Tel. 492. Styrelsen.

Sundbybergs soc.-dem. kvinnoklubb håller möte 2:dra måndagen i varje månad kl. 8 e. m. i Nya Folkets Hus C-sal.

Ordf. fru Elsa Carlsson, Esplanaden 14. Tel. 527. Styrelsen.

Södertälje soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möten 2:dra måndagen i varje månad kl. 7.30 e. m. i Folkets Hus. Ordf. fru Anna Ericsson, Folkets Hus. Tel. 237. Styrelsen.

Tillberga soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möten 1:sta och 3:dje måndagen i varje månad kl. 8.30 e. m. i Folkets Hus.

Turebergs soc.-dem. kvinnoklubb håller möte 2:dra måndagen i varje månad kl. 8 e. m. i gamla skolan. Ordf. fru Anna Ahlzen, Tureberg. Styrelsen.

Väsby soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möte 2:dra tisdagen i varje månad kl. 8 e. m. i Folkets hus. Ordf. fru Karin Enström, Box 81, Uppl. Väsby. Styrelsen.

Stockholm: Södra Förstädernas soc.-dem. kvinnoklubb har ord. möte 3:dje onsdagen i månaden kl. 7.30 e. m. Lokal: Liljeholmens församlingshus. Ordf. fru Sigrid Lundin, Gröndal, Tel. Gröndal 116 före kl. 11 f. m.

Föreningen för hembiträden i Stockholm håller möte 1:sta torsdagen i varje månad (utom juni, juli och augusti) i Studiehemmet, Bryggaregatan 12 b. Styrelsen.

Stockholm: Enskede soc.-dem. kvinnoklubb håller ord. möte 1:sta måndagen i varje månad kl. 7.30 e. m. i Folkets Hus, Källvägen. Ordf. fru Ingrid Viberg, Solv. 8, Enskede. Tel. 391.

Stockholms läns soc.-dem. kvinnodistrikt: Adr.: Ordf. Sara Andersson, Igelboda. Tel. Ektorp 18. Kassör fru Gerda Bergstrand, Bromsten, tel. Bromsten 146.

Billesholms soc.-dem. kvinnoklubb håller ord. möte i Folkets Hus i Södra Vram 2:dra tisdagen i varje månad kl. 7 e. m. Ordf. fru Rut Jönsson, Billesholms gruva. Sekr. fru Herta Olsson, Fäladen, Billesholms gruva. Styrelsen.

Eskilstuna soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möte 1:sta onsdagen i varje månad kl. 7 e. m. i Folkets Hus lilla sal. Styrelsen.

Göteborgs soc.-dem. kvinnoklubb håller möte 1:sta tisdagen i månaden kl. 8 e. m. i Arb.-föreningens H-sal. Styrelsen.

Göteborg: Lundby soc.-dem. kvinnoklubb håller möte 2:dra måndagen i varje månad kl. 7.30 e. m. i Samarbetets lokal, Brämregården. Styrelsen.

Göteborg: Majornas soc.-dem. kvinnoklubb har möte 2:dra måndagen i varje månad kl. 7.30 e. m. å lokalen, Bangatan 24.

Göteborgs östra soc.-dem. kvinnoklubb håller möten 1:sta onsdagen i varje månad i lokalen Götaholmsgatan 1:sta och 3:dje tisdagen i månaden i lokalen Bondegatan 14 kl. 8 e. m.

Göteborg: Örgryte soc.-dem. kvinnoklubb håller möte 1:sta onsdagen i månaden kl. 7.30 e. m. i Godtemplarlokalen, Gårda. Styrelsen.

Hässelby soc.-dem. kvinnoklubb håller möte 2:dra onsdagen i månaden kl. 8 e. m. i Folkets Hus B-sal. Styrelsen.

Där arbetar-kommunerna mötas.

Borg: andra söndagen i varje månad å lokalen Odenslund.

Falkenberg: 1 maj samlas alla Falkenbergs kvinnor under Kvinnoklubbens fana i demonstrationståget.

Lillkyrka: sista söndagen i varje månad kl. 8 e. m.: Lilla salen, Värnhem. Ordförande Gustaf Söhrfeldt.

Malmköping: första fredagen i varje månad i Föreningslokalen. Ordf. C. Hammarin.

Norrahammar: första söndagen i månaden kl. 11 f. m.: Lilla salen i Folkets hus. Ordförande Gust. Lundqvist.

Obbola: lokal Goodtemplarlokalen. Mötestid — se affischerna! Ordf. Georg Sköld.

Strömstad: söndagen den 31 maj 1931 kl. 5 e. m. i kommunlokalen. Ordf.: Carl J. Olsson.

Söderhamn: fjärde lördagen i månaden kl. 8 e. m. Ordf. C. G. Johansson.

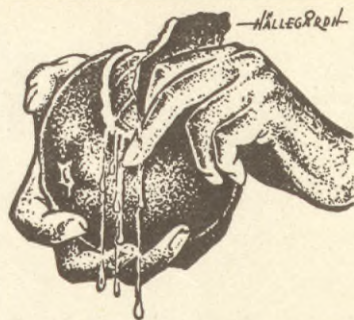
Tureberg: andra söndagen i varje månad under första och fjärde kvartalet; den första under andra och tredje kvartalet.

Åkers arbetarekommun är den enda politiska organisation inom orten, som tar sig an småfolkets sak.

Inträde erhåller alla med våra idéer sympatiserande män och kvinnor. Gör din plikt mot dig själv och dina strävsamma meningsfränder genom att bli medlem av Åkers arbetarekommun. Mötestiderna meddelas genom annonser och anslag. Styrelsen.

Varje medlem

bör bereda sig att delta i agitationen för värvandet av nya medlemmar till den soc.-dem. kvinnorörelsen.

Tvål eller

**fruktens syrliga ämnen
i munnen?**

PROFESSOR ANDRÉSEN

uttalar, att tvålhaltiga pastor äro skadliga för tandköttet, och lovordar samtidigt principerna för SI-KO:s sammansättning och verkningssätt.

SI-KO är fri från tvål och olösliga slipmedel och innehåller fruktens syrliga ämnen.

SI-KO

den oskadliga tandpastan

FYFFES

är icke lyx. Fyffes är mat. Kroppen behöver inte bara den tunga kött dieten, som lätt överdrives och då undergräver den ungdomliga vitaliteten och rörligheten. Den bästa ekonomien är att hålla kroppen frisk och sund. Fyffes åstadkommer detta tack vare sin näringshalt (22% kolhydrat), vitaminrikedom och stora lättmälthet.

**Då varje öre
måste räknas.**

A.-B. BANAN-KOMPANIET

Liten familj

blir inte stor om man i god tid gör sina inköp hos oss. Upplysningsbroschyrer och prislista mot 45 öres porto. Privat avsändare om så begäres.

NILS ADAMSSON

Jakobsgatan 22, Stockholm 1.

Partiets Majmärke

som återfinnes på vignettsidan är utomordentligt lyckat, vackert och diskret. Det nya märket, som utförts i oxiderat nysilver, tillhör utan fråga de vackraste märken, som överhuvud kommit i marknaden. Det är komponerat av artisten G. A. Lundell samt tillverkas av Sporrang & Co.

**Vill Ni bli
slank?**

*Drick då Med. Dr Janssens
fullkomligt ofarliga — men
absolut effektiva*

avmagringsté

Det mest ofarliga och bekväma men samtidigt behagliga och billiga sättet att bli slank, rörligare och ungdomligare är att dagligen dricka en kopp Med. D:r Janssens avmagringsté.

Experimentera inte med avmagringsmedel, för vilka Ni icke har den ringaste garanti. Drick endast det vetenskapligt kontrollerade "Janssen-téet" varje dag. Det består av utvalda örter, som befrämja ämnesomsättningen, fördriva det överflödiga fett och hindra fettbildningar, minskar kroppsvikten och verkar stimulerande.

"Janssen-téet" håller vad det lovar men det är absolut oskadligt för hjärta, nerver och kroppsfunctionen i övrigt — kort sagt det idealiska medlet att bli slank utan att försaka eller understå sig obehag.

Har Ni redan börjat med något annat avmagringsmedel, bör Ni genast frångå detta och börja med "Janssen-téet". Då är Ni säker på att få det fullkomligt oskadliga, men mest effektiva avmagringstéet, som gör

*Broschyren —
som alla »feta»
böra läsa.*

Eder slank utan att skada kroppen. Ett paket kostar 2:75 och räcker till 60 koppar. Rekvirera broschyr jämte vikttabell redan i dag med denna kupong. Innehållet anges ej. Två eller flera paket sändas fraktfritt.

Till **A.-B. Mavello**, S:a Kungstornet,
4 tr., Stockholm. Tel. 163 97.

Härmed rekvireras att sändas omg.

..... st. Med. D:r Janssens broschyr med vikttabell.

..... paket D:r Janssens avmagringsté à Kr. 2:75.

Namn:

Adress:

Postadress:

Husmodern av i dag

inser, att det ej endast är energipriset i och för sig som bör vara avgörande vid valet av värmekälla för matlagningen. Hon kalkylerar även med den stora betydelsen av sådana faktorer som arbetslättnad, renlighet och hygien för att endast nämna några av de många fördelar, som det elektriska köket medför. Det elektriska köket kräver mindre passnings- och renhållningsarbete och bereder husmodern ökad frihet och mera tid för övriga bestyr.

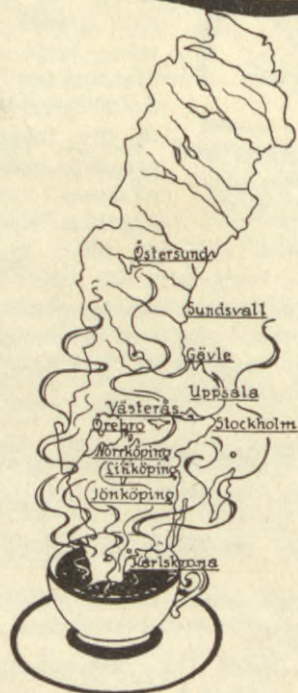
**GÖR MATLAGNINGEN TILL ETT NÖJE!
GÖR DEN ELEKTRISK!**

Det låga förbrukningspriset vid elektricitetsverkets specialtaxor för bostäder med elektrisk matlagning medger en bättre och rikligare hembelysning till låg kostnad.

Rådfråga elektricitetsverkets utställningar: *Regeringsgatan 38, tel. 6627, Norr 1002. Höglandstorget 6, Ålsten, telefon Ålsten 1018.*

Stockholms Elektricitetsverk

Lucks kaffe

"Alltid samma goda kaffe"

Våra Standardblandningar äro:

Hushållsbl.	Kr. 2.90
Reklambl.	» 3.-
Ex. Hushållsbl.	» 3.60
Colombia	» 3.90
Rydbergs Bl.	» 4.30

Från generation till generation

hava husmödrar landet över hedrat vår firma med förtroendet att förse deras hushåll med kaffe.

Vår oavslutliga strävan är att motsvara detta förtroende.

Omsorgsfullt och med insikt väljes, rostras, blandas och kontrolleras vårt kaffe av sakkunniga.

Vi inbjuda alla husmödrar att själva pröva, huruvida vårt anseende såsom en av landets förnämsta specialfirmor i kaffe är berättigat.

Percy F. Luck & Co. H. A. B.

SÖDERMANLANDS ENSKILDA BANK Solidarisk Bank. Grund. 1865. Kontor i Stockholm:

Regeringsgatan 18, Hornsgatan 66 A, Norrlandsgatan 8-10, Slussplan 1-3, Humlegårdsgatan 7, Kungsgatan 60, Barnhusgatan 18, Odengatan 52.